FARKLI SOSYOKÜLTÜREL ÇEVREDE YAŞAYAN 5-6 YAŞ ÇOCUKLARIN BENLİK ALGILARI İLE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIKLARININ İNCELENMESİ

Seda ALTAN
20 11 97 202

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Handan DOĞAN

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Şubat, 2023

FARKLI SOSYOKÜLTÜREL ÇEVREDE YAŞAYAN 5-6 YAŞ ÇOCUKLARIN BENLİK ALGILARI İLE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIKLARININ İNCELENMESİ

Seda ALTAN

20 11 97 202

ORCID: 0000-0003-1299-5474

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Temel Eğitim Anabilim Dalı

Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Handan DOĞAN

İstanbul

T.C. Maltepe Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Şubat, 2023

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

TEŞEKKÜR

Öncelikle tez danışmanlığımı kabul ederek araştırmamın tüm aşamalarında yanımda olan, değerli bilgilerini benimle paylaşan, görüşleri ile yol gösteren, her zaman büyük bir anlayış ile beni dinleyen kıymetli hocam ve tez danışmanım sayın Dr. Öğr. Üyesi Handan Doğan'a teşekkürü bir borç bilir ve şükranlarımı sunarım.

Tez jürimde yer alarak değerli görüşlerini paylaşan ve önerileriyle çalışmamı zenginleştiren sayın Prof. Dr. Rengin Zembat'a ve sayın Dr. Öğr. Üyesi Hilal Yılmaz'a teşekkürlerimi sunarım. Araştırma sürecim içerisinde her konuda bilgisini sunan ve büyük destek olan sayın Arş. Gör. Hamdi Özdemir'e teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmamın veri toplama sürecinde yardımlarını esirgemeyen ve zaman ayıran okul idarecilerine, öğretmenlere ve katılımcı olan sevgili öğrencilere çok teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitimi sürecinde yolumuzun kesiştiği sevgili Dilek Önay, Feyza Ersoy ve Güzin Durmaz'a içtenlikleri ve destekleri için çok teşekkür ederim.

Son olarak çalışmam süresince en büyük destekçim olan yol arkadaşım kıymetli eşim Gökhan Altan'a, beni bu günlere sevgi ve saygı kelimelerinin anlamlarını bilecek şekilde yetiştirerek getiren ve beni her konuda destekleyip cesaretlendiren halam Gülay Çetin'e ve bu hayattaki en büyük şansım olan aileme sonsuz teşekkürler.

Seda ALTAN

Şubat, 2023

ÖZET

FARKLI SOSYOKÜLTÜREL ÇEVREDE YAŞAYAN 5-6 YAŞ ÇOCUKLARIN BENLİK ALGILARI İLE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIKLARININ İNCELENMESİ

Seda Altan
Yüksek Lisans Tezi
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Handan Doğan
Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2023

Farklı sosyokültürel çevrede yaşayan 5-6 yaş çocuklarının benlik algıları ile psikolojik sağlamlık düzeylerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılan bu çalışma, nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini Hatay ili İskenderun ilçesinde ve İskenderun ilçesine bağlı köylerde okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocukları oluşturmuştur. Küme örnekleme yöntemiyle 296 öğrenciye ulaşılarak veri toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak "Kişisel Bilgi Formu", "Purdue Okul Öncesi Çocukları İçin Benlik Kavramı Ölçeği (POBKÖ)" ve "Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK)" kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS v24 paket programında, bağımsız değişkenlerin kategori sayısına göre Mann-Whitney U testi, Kruskal Wallis-H testi ile analizleri yapılmıştır. Anlamlı çıkan farklılıklarda, grup farklılıklarını inceleyebilmek için Bonferroni testi kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişki Spearman Rho korelasyon katsayısı ile hesaplanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre kent merkezinde ve köyde yaşayan çocukların benlik algısı düzeyi en yüksek sosyal yeterlik alt boyutunda iken en düşük akademik yeterlik alt boyutundadır. Kent merkezinde yaşayan çocukların psikolojik sağlamlık düzeyi en yüksek öz kontrol boyutunda iken en düşük ise duygusal istikrar boyutundadır. Köyde yaşayan çocukların psikolojik sağlamlıklarıyla ilgili en yüksek düzey keşfetmekten hoşlanma boyutunda iken en düşük duygusal istikrar boyutundadır. Farklı sosyokültürel çevredeki çocukların yaşadıkları yere göre benlik algıları ile psikolojik sağlamlık düzeylerinin farklılaştığı ve bu durumun kent merkezinde yaşayan çocuklar lehine olduğu belirlenmiştir. Benlik algısı boyutları ile psikolojik

sağlamlık boyutları arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Okul öncesi, benlik algısı, psikolojik sağlamlık

ABSTRACT

INVESTIGATION OF SELF PERCEPTIONS AND PSYCHOLOGICAL HEALTH OF CHILDREN LIVING IN DIFFERENT SOCIO-CULTURAL ENVIRONMENTS

Seda Altan
Master Thesis
Department of Basic Education
Pre-School Education Master's Program with Thesis
Thesis Advisor: Dr. Öğr. Üyesi Handan Doğan
Maltepe University Graduate Education Institute, 2023

This study, which was conducted to reveal the self-perceptions and resilience levels of 5-6 year old children living in different sociocultural environments, was carried out in the relational screening model, which is one of the quantitative research methods. The universe of the research consisted of children aged 5-6 years attending pre-school education in Hatay province İskenderun district and villages of İskenderun district. Data were collected by reaching 296 students with the cluster treatment method. “Personal Information Form”, “Purdue Self-Concept Scale for Preschool Children (PSCS)” and “Social Emotional Well-Being and Psychological Resilience Scale for Preschool Children (PERIK)” were used as data collection tools. The obtained data were analyzed with the SPSS package program, the Mann-Whitney U test and the Kruskal Wallis-H test according to the number of categories of the independent variables. The Bonferroni test was used to examine group differences in significant differences. The relationship between the variables was calculated with the Spearman Rho correlation coefficient. According to what was obtained in the research, the self-perception level of the people living in the city center and in the village is the highest social competence sub-class, while the lowest academic competence is the sub-deficiency. While the psychological resilience level of the children living in the city center is maintaining the highest self-control, the lowest is stopping the emotional stability. The highest level of scrutiny regarding the resilience of people living in the village, while the least emotional stability is stopping. It has been determined that children in different sociocultural environments differ in their self-perceptions and psychological resilience according to where they live, and this

situation is determined as children living in the city center. It was determined that the relationship between the dimensions of self-perception and the dimensions of psychological resilience was positive and at a low level.

Keywords: Preschool, self-perception, resilience

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI iii
TEŞEKKÜR iv
ÖZET v
ABSTRACT vii
İÇİNDEKİLER ix
TABLOLAR LİSTESİ xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ xvi
KISALTMALAR xvii
1. GİRİŞ 1
1.1 Problem 1
1.2 Amaç 4
1.3 Önem 5
1.4 Varsayımlar 6
1.5 Sınırlıklar 7
1.6 Tanımlar 7
2. GENEL BİLGİLER 8
2.1 Benlik Kavramı 8
2.1.1 Benlik kavramının öğeleri 10
2.1.1.1 Benlik algısı 11
2.1.1.2 Benlik saygısı/öz saygı 12
2.1.1.3 Öz yeterlik / benlik yeterliği 15

2.1.2 Benlik algısının gelişimi 18

2.1.3 Kültürel çevre ve benlik algısı 20

2.1.4 Benlik kavramı ile ilgili kuramsal yaklaşımlar 21

2.2 Psikolojik Sağlamlık 25

2.2.1 Psikolojik sağlamlıkta risk Faktörleri ve koruyucu faktörler 27

2.2.1.1 Risk faktörleri 28

2.2.1.2 Koruyucu faktörler 29

2.3.1.3. Psikolojik sağlamlıkla ilişkili faktörlere ilişkin bir açıklama: Ekolojik sistem yaklaşımı 30

2.2.2 Okul öncesi dönemde psikolojik sağlamlık 32

2.3 İlgili Araştırmalar 33

2.3.1 Benlik algısı ile ilgili yapılan araştırmalar 33

2.3.2 Psikolojik sağlamlıkla ilgili yapılan araştırmalar 35

3. YÖNTEM 38

3.1 Araştırma Modeli 38

3.2 Evren ve Örneklem 39

3.3 Veriler ve Toplanması 40

3.3.1 Kişisel bilgi formu 41

3.3.2 Purdue okul öncesi çocukları için benlik kavramı ölçeği (POBKÖ) 41

3.3.3 Okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeği (PERİK) 42

3.3.4 Verilerin toplanması 43

3.4 Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması 44

4. BULGULAR VE TARTIŞMA 46
4.1 Bulgular 46
4.1.1 Birinci araştırma problemine ilişkin bulgular 46
4.1.2 İkinci araştırma problemine ilişkin bulgular 47
4.1.2.1 “Cinsiyet” alt problemine ilişkin bulgular 47
4.1.2.2 “Yaş” alt problemine ilişkin bulgular 49
4.1.2.3 “Kardeş Sayısı” alt problemine ilişkin bulgular 50
4.1.2.4 “Okul Öncesi Eğitim Alma Süresi” alt problemine ilişkin bulgular . 53
4.1.2.5 “Anne eğitim düzeyi” alt problemine ilişkin bulgular 54
4.1.2.6 “Baba eğitim düzeyi” alt problemine ilişkin bulgular 57
4.1.2.7 “Anne mesleği” alt problemine ilişkin bulgular 60
4.1.2.8 “Baba mesleği” alt problemine ilişkin bulgular 62
4.1.3 Üçüncü araştırma problemine ilişkin bulgular 64
4.1.4 Dördüncü araştırma problemine ilişkin bulgular 66
4.1.4.1 “Cinsiyet” alt problemine ilişkin bulgular 66
4.1.4.2 “Yaş” alt problemine ilişkin bulgular 68
4.1.4.3 “Kardeş Sayısı” alt problemine ilişkin bulgular 70
4.1.4.4 “Okul öncesi eğitim alma süresi” alt problemine ilişkin bulgular 73
4.1.4.5 “Anne eğitim düzeyi” alt problemine ilişkin bulgular 76
4.1.4.6 “Baba eğitim düzeyi” alt problemine ilişkin bulgular 79
4.1.4.7 “Anne mesleği” alt problemine ilişkin bulgular 82

4.1.4.8 “Baba mesleği” alt problemine ilişkin bulgular 85

4.1.5 Beşinci araştırma problemine ilişkin bulgular 88

4.1.6 Altıncı araştırma problemine ilişkin bulgular 90

4.2 Tartışma 94

5. SONUÇ ve ÖNERİLER 111

KAYNAKLAR 115

EKLER 134

Ek-1 Kişisel Bilgi Formu 134

Ek-2 Purdue Okul Öncesi Çocukları İçin Benlik Kavramı Ölçeği 135

Ek-3 Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği 136

Ek-4 Purdue Okul Öncesi Çocukları İçin Benlik Kavramı Ölçeği Araştırma İzni 137

Ek-5 Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Araştırma İzni 138

Ek-6 Etik Kurul Onayı 139

Ek-7 İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzni 140

Ek-8 Demografik Bilgi Formu Normallik Dağılım Sonuçları 141

ÖZGEÇMİŞ 142

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Farklı Sosyokültürel Çevrede Yaşayan Çocuklara Ait Demografik Bilgiler .. 39
Tablo 2. Farklı Sosyokültürel Çevrede Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler 46
Tablo 3. Kentte Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Cinsiyete Göre Analiz Sonuçları 48
Tablo 4. Köyde Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Cinsiyete Göre Analiz Sonuçları 48
Tablo 5. Kentte Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Yaşa Göre Analiz Sonuçları 49
Tablo 6. Köyde Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Yaşa göre Analiz Sonuçları 50
Tablo 7. Kentte Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Kardeş Sayısına Göre Analiz Sonuçları 51
Tablo 8. Köyde Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeyleri Kardeş Sayısına Göre Analiz Sonuçları 52
Tablo 9. Köydeki Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Okul Öncesi Eğitim Alma Süresine Göre Analiz Sonuçları 53
Tablo 10. Kentte Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Okul Öncesi Eğitim Alma Süresine Göre Analiz Sonuçları 54
Tablo 11. Kentte Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Analiz Sonuçları 55
Tablo 12. Köyde Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Analiz Sonuçları 56
Tablo 13. Kentte Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Analiz Sonuçları 58
Tablo 14. Köyde Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Analiz Sonuçları 59
Tablo 15. Kentte Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Anne Mesleğine Göre Analiz Sonuçları 60

Tablo 16. Köyde Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Anne Mesleğine Göre Analiz Sonuçları 61
Tablo 17. Kentte Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Baba Mesleğine Göre Analiz Sonuçları 62
Tablo 18. Köyde Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Baba Mesleğine Göre Analiz Sonuçları 63
Tablo 19. Farklı Sosyokültürel Çevrede Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler 65
Tablo 20. Kentte Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Cinsiyete Göre Analiz Sonuçları 66
Tablo 21. Köyde Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Cinsiyete Göre Analiz Sonuçları 67
Tablo 22. Kentte Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Yaşa Göre Analiz Sonuçları 69
Tablo 23. Köyde Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Yaşa Göre Analiz Sonuçları 70
Tablo 24. Kentte Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Kardeş Sayısına Analiz Sonuçları 71
Tablo 25. Köyde Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Kardeş Sayısına Göre Analiz Sonuçları 72
Tablo 26. Kentte Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Okul Öncesi Eğitim Alma Süresine Göre Analiz Sonuçları 74
Tablo 27. Köyde Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Okul Öncesi Eğitim Alma Süresine Göre Analiz Sonuçları 75
Tablo 28. Kentte Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Analiz Sonuçları 76
Tablo 29. Köyde Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Analiz Sonuçları 78
Tablo 30. Kentte Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Analiz Sonuçları 80
Tablo 31. Köyde Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Analiz Sonuçları 81

Tablo 32. Kentte Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Anne Mesleğine Göre Analiz Sonuçları 83
Tablo 33. Köyde Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Anne Mesleğine Göre Analiz Sonuçları 84
Tablo 34. Kentte Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Baba Mesleğine Göre Analiz Sonuçları 86
Tablo 35. Köyde Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Baba Mesleğine Göre Analiz Sonuçları 87
Tablo 36. Çocukların Yaşadıkları Yere Göre POBKÖ Puanlarının Analiz Sonuçları .. 88
Tablo 37. Çocukların Yaşadıkları Yere Göre PERİK Puanlarının Analiz Sonuçları 89
Tablo 38. Kentte Yaşayan Çocukların PERİK ile POBKÖ Korelasyon Analizi Sonuçları 91
Tablo 39. Köyde Yaşayan Çocukların PERİK ile POBKÖ Korelasyon Analizi Sonuçları 92
Tablo 40. Demografik Bilgi Formu Normallik Dağılım Sonuçları..... 141

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Benliğin Boyutları 9
Şekil 2. Psikolojik Sağlamlıkta Risk Faktörleri..... 28

KISALTMALAR

PERİK **:** Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği

POBKÖ **:** Purdue Okul Öncesi Çocukları İçin Benlik Kavramı Ölçeği

1. GİRİŞ

1.1 Problem

İnsan benliği anlam yüklü bir yapıdır. Her bireyin hayata yüklediği anlamı farklı kılması da benliğindeki bir dizi karakteristik özellikten kaynaklanır. Kişilerin yaşadığı ortamda uyumlu bir şekilde yaşayabilmesi, mutlu, üretken ve yaşamdan yüksek doyum alan bireyler olabilmesi için olumlu kendilik algısına sahip olma, kendini yeterli bulma gibi gelişimsel bazı özelliklere ihtiyaç duymaktadır.

Eğitim psikolojisi alanında şimdiye kadar yapılan çalışmalar fiziksel ve psikolojik olarak yetkinlik sahibi olan bireylerin genellikle zor durumlarla karşılaşsa da pes etmeyen ve emek vererek, güçlü duran kişiler olduğu gözlemlenmiştir (Gülay Ogelman ve Önder, 2020). Bu şekilde bireylerin kolay kolay pes etmemesi, zor durumlardaki mücadelesi ve yılmazlığı psikolojik sağlamlık (dayanıklılık) olarak isimlendirilmektedir (Masten, 2001).

Psikolojik sağlamlık tarihsel süreçte farklı kültürlerde asırlar boyunca yerini almış bir kavramdır. Bir filozof, yazar ve besteci olan 1844' te doğmuş olan Friedrich Wilhelm Nietzsche "Beni öldürmeyen şey güçlendirir." On yedinci yüzyılda adından söz ettiren ünlü yazar Molière (1622-1673) "Zorluklar, başarının değerini artıran süslerdir." sözleriyle zorluklar karşısında güçlenerek devam etmenin, yaşanan zorluğun bizi yıldırmamasın öneminden bahsetmektedirler (Alıcı, 2006). Görüldüğü gibi çeşitli yönlerden bakarak konuya değinilmiş ve insanlık tarihinde üzerinde üstünde durulan kavramlardan biri olan psikolojik sağlamlık; bireyin kendi potansiyelini fark etmesi, gelişme becerisini devam ettirebilmesi ve kendilik değeri yüksek bireyler olma yolunda ilerlemesi noktasında günümüzde yapılan çalışmalarında birçoğuna temel olmuştur.

Son yıllarda gerçekleştirilen çalışmalar kişinin gelişimini daha iyi anlamaya yönelik çabaların, psikolojik iyi oluş temelinde inşa edildiğini göstermektedir. Bu durumda da çocukluk dönemi oldukça önemli bir noktadır. Özellikle çocukların ve gençlerin toplumun daha incinebilir bir bölümü olması ve gelişim süreçlerinin normal düzeyde

ilerleyebilmesi bağlamında psikolojik sağlamlık kavramının bu dönemdeki önemi büyüktür (Gülay Ogelman ve Önder, 2020).

Çocukluk dönemi, insan yaşamının bütün dönemlerini ciddi bir şekilde etkileyen, bireyin içsel yapısına yön veren çok önemli bir dönem olarak nitelendirilmektedir (Berk, 2015). Bu bağlamda psikolojik sağlamlık hâli de çocuğun zihinsel ve ruhsal yapısını şekillendiren önemli özelliklerden biri olarak görülebilir. Psikolojik sağlamlık düzeyi yüksek olan çocukların güven, öz saygı ve duygusal gelişimleri gibi ruh sağlığı bileşenlerinin olumlu olarak geliştiği vurgulanmaktadır Dolayısıyla çocuklarda psikolojik sağlamlık ve yaşam kalitesine yönelik ilgi artmıştır. Çocuklardaki psikolojik sağlamlık, çocukların tüm yaşamlarını ve içinde bulundukları bütün sosyal ve fiziksel dinamikleri içeren karmaşık bir yapıdır. Bu sebeple çok boyutlu, farklı disiplinler ile birlikte konuşulması gereken küresel bir olgudur (Telef, 2013).

Psikolojik sağlamlık anlaşılması güç bir yapıya sahiptir. Bununla birlikte kişisel özelliklerden ve gelişim sürecindeki deneyimlerden büyük oranda etkilenir. Bu nedenle ebeveyn ve bakım verenin desteği, toplumsal çevre ve kültürel özellikler psikolojik sağlamlık gelişiminde önemlidir. Bu noktada Bronfenbrenner (1979), çocuğun gelişimsel süreçlerinin yakın çevre tarafından şekillendiğini görüşündedir. Buna göre psikolojik sağlamlığın geliştirilmesinde çoklu sistemlerin ele alınması gerekmektedir. Bu sistemlerden bir tanesinin de kültürel çevre olduğu vurgulanmaktadır (Heard-Garris vd., 2018).

Psikolojik sağlamlığın gelişim sürecini Bronfenbrenner'in bakış açısıyla açıklayan Ungar (2012), bu kavramı ailesel, kişisel ve toplumsal açıdan ele almıştır. Bu doğrultuda psikolojik sağlamlığın gelişmesi sürecindeki önemli kaynaklardan bir tanesinin aidiyet ve sosyal bağı içerisine alan toplumsal kaynaklar olduğu görülmektedir. Kişilerin diğerleri ile olan ilişkilerinin niteliği psikolojik sağlamlık açısından geliştirici olduğu ifade edilmektedir (Fraser ve Pakenham, 2009).

Kişilik gelişiminin başlangıcı olarak kabul edilen çocukluk döneminde psiko-sosyal gelişim temelinde değinilmesi gereken kavramlardan bir diğeri de benlik (kendilik) algısıdır. Benlik algısı, Demoulin (1999) tarafından kişilerin hayatın tüm yönlerinden edindiği olumlu ya da olumsuz yaşantılarla; kişilerin bu yaşantılara yüklemiş oldukları

anlamların tamamı olarak açıklanmaktadır. Bu nedenle benlik algısı, bireylerin davranışlarına küçük yaştan itibaren büyük ölçüde etki eder (Demoulin, 1999).

Çocuk kültürel mirasın aktarıcısı olan, kendisinden bilgili ve yetenekli yetişkin veya akranları barındıran bir toplum içerisinde öğrenmekte ve gelişmektedir. Bu doğrultuda sosyal çevre, kültür ve eğitim süreci önemli bir çevresel unsur olarak değerlendirilmektedir. Çocuğun içerisinde bulunduğu toplum ve kültüre uyumsaması olumlu benlik algısı ile ilişkilidir (Gültekin, 2014).

Genel anlamda benlik algısı (benlik kavramı, kendilik değeri), bireyin yaşamın tüm yönlerinden edindiği tecrübelerinden gelen olumlu ya da olumsuz geri bildirimlerden ve bilgilerden oluşan duyuşsal bir toplamdır. Dolayısı ile benlik algısı, bireylerin davranışlarını büyük oranda etkilemektedir. Özellikle çocukluk döneminde gerçekleşen bağlanmanın benlik algısına önemli etkilerinin olduğu bilinmektedir (Sümer ve Şendağ, 2009).

Küçük yaşlarda güvenli bağlanma edinmiş çocuklar aynı zamanda olumlu kendilik algısı geliştirmiş olurlar. Bu sayede kendilerini mutlu ve iyi hissetmeleri mümkün olur. Öte yandan daima eleştirilen ve cesareti kırılan çocukların ise benlik algısı olumsuz olmaktadır. Zira bu çocukların geçmiş tecrübelerinden kaynaklı olumsuz duygulara sahip olma ihtimalleri yüksektir. Bu doğrultuda güvenli bağlanma örüntüsü sergileyen çocukların diğerlerine kıyasla daha az istenmeyen duygu yaşadıkları bilinmektedir (Trawick-Smith, 2014).

Çocuklarda benlik algısı, gelişimlerini etkileyen unsurlardan biridir. Olumlu kendilik kavramı edinmede çevresinin etkisini konu alan araştırmalar, aynı zamanda kendilik değeri ile psikolojik sağlamlık arasında ilişki olduğuna da işaret etmektedir. Olumlu bir benlik algısı geliştirmek, çocuğun öz saygı seviyesinin yükselmesini, etkileşime daha açık olmasını sağlar. Çocuğu bunun için yüreklendirir (Turaşlı ve Zembat, 2013).

Alan yazına bakıldığında, benlik algısı konusunu farklı değişkenlerle açıklayan birçok çalışmaya ulaşılmıştır. Yurt içinde yapılan çalışmalara bakıldığında Aktaş (2020) benlik algısının farklılıklara saygı ile ilişki bağlamında; Karataş ve Savi-Çakar (2011), dayanıklılık ile benlik saygısı arasındaki ilişki bağlamında; Yorulmaz (2017), benlik

algısı ve sosyal uyum bağlamında; Koç (2020) 48-72 ay arası çocukların benlik algıları ve mizaç özellikleri arasındaki ilişki bağlamında incelediği görülmüştür. Yurt dışında yapılan çalışmalara bakıldığında, Fuchs-Beauchamp (1996) okul öncesi çocuklarda çıkarsanmış benlik saygısını; Furnham ve Cheng (2000) ebeveyn yetiştirme tarzları ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi; Kemple (1995) ise düşük benlik saygısı ile utangaçlık arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak amacıyla çalışma yaptığı görülmüştür.

Psikolojik sağlamlık konusunda alan yazındaki çalışmalara bakıldığında yapılan çalışmaların çoğunun temel eğitim ve daha üst kademedeki çocuklar ya da yetişkinlerle yapıldığı görülmüştür (Tras, Arslan ve Hamarta 2013; Yavuzer, 2013; Sarıkaya, 2015, Tayfur, 2019, Nair vd. 2020). Okul öncesi düzeyde bu konuda yapılmış az sayıda çalışmaya ulaşılabilmiştir.

Alan yazında yapılan çalışmalara bakıldığında farklı sosyokültürel seviyede yetişen çocuklar açısından incelenen benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır. Buradan yola çıkılarak psikolojik sağlamlık konusunda okul öncesi düzeyde sınırlı çalışmalar olduğu görüldüğünden yapılacak olan bu çalışmanın literatüre katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

1.2 Amaç

Araştırmanın amacı, farklı sosyo kültürel çevrede yaşayan okul öncesi eğitimi alan 5-6 yaş çocukların benlik algılarının ve psikolojik sağlamlıklarının sosyokültürel çevreye göre farklılaşma durumunun incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda yanıt aranan sorular şu şekildedir:

1. Farklı sosyokültürel çevrede yaşayan okul öncesi eğitimi alan 5-6 yaş çocukların benlik algısı düzeyi nedir?
2. Farklı sosyokültürel çevrede yaşayan okul öncesi eğitimi alan 5-6 yaş çocukların benlik algısı düzeyleri çocukların demografik özelliklerine (cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, okul öncesi eğitim alma süresi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne mesleği, baba mesleği) göre istatistiksel olarak farklılaşmakta mıdır?
3. Farklı sosyokültürel çevrede yaşayan okul öncesi eğitimi alan okul öncesi eğitimi alan 5-6 yaş çocukların psikolojik sağlamlık düzeyi nedir?

4. Farklı sosyokültürel çevrede yaşayan okul öncesi eğitimi alan 5-6 yaş çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri çocukların demografik özelliklerine (cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, okul öncesi eğitim alma süresi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne mesleği, baba mesleği) göre istatistiksel olarak farklılaşmakta mıdır?
5. Farklı sosyokültürel çevrede yaşayan okul öncesi eğitimi alan 5-6 yaş çocukların benlik algıları ile psikolojik sağlamlık düzeyleri yaşadığı yere göre (köy ya da kent merkezi) farklılaşmakta mıdır?
6. Farklı sosyokültürel çevrede yaşayan okul öncesi eğitimi alan 5-6 yaş çocukların benlik algıları ile psikolojik sağlamlıkları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3 Önem

Psiko-sosyal gelişimin önemli kavramlarından olan benlik kavramı, kişiliğin başlangıcını oluşturan okul öncesi yıllardan itibaren kendini göstermektedir. Çevreden gelen olumlu geri bildirimler çocuklarda olumlu benlik algısının oluşmasını sağlar. Bu şekilde çocuğun kendine duyduğu inanç ve özgüvenle birlikte topluma uyum sağlaması ve bütüncül bir gelişim göstermesi mümkün olur. Bunun tam tersi olarak olumsuz geri bildirimlerle karşılaşan çocukların duygusal dışavurumları da etkilenmektedir. Kendilerine karşı olan inanç ve motivasyonlarını kaybeden çocuklar empati kurma, girişken olma, duygusal istikrar gösterme, stresle başa çıkma gibi duygularını düzenleme konusunda zorlanmaktadırlar (Erata ve Özbey, 2020).

Çocuğun prososyal davranışlarını geliştirmesine olanak sağlayan çocukluk dönemi psikolojik sağlamlık gelişiminde oldukça kritik bir öneme sahiptir. Psikolojik sağlamlık, bireylerin yaşam kalitesinde etkili olan temel bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle farklı birçok durum ve olayda yetişkinler dahi baş etme becerilerinde güçlük yaşamaktayken çocuklar için daha zorlayıcı olduğu aşikardır. Dolayısıyla çocuklar için psikolojik sağlamlık noktasında koruyucu risk unsurlarının belirlenmesi ve güçlendirilmesi büyük bir önem taşımaktadır. Koruyucu unsurların güçlendirilmesi ve desteklenmesi, çocukların büyük oranda yeni durumlara uyum sağlamaları ve zorluklar karşısında baş etme becerilerine sahip olmaları noktasında çocuklara destek olmaktadır (Özbey, 2019).

Psikolojik sağlamlık adına geliştirilebilir bir kapasite her çocukta doğuştan itibaren bulunmaktadır. Bu doğrultuda psikolojik sağlamlık, hayat boyu üstünde çalışılması gereken bir konudur. Özellikle erken çocukluk döneminde çocukların psikolojik sağlamlıkları üzerinde çalışmak önem arz etmektedir. Çocuklar bu dönem içerisinde anne-babalarını gözlemleyerek günlük olaylarda yaşadıkları stres ile ne şekilde başa çıktıklarını gözlemlemekte ve kendi benlik algıları yordamıyla çeşitli durumlarla başa çıkma becerilerini öğrenmektedirler. Yaşları ilerledikçe aile ve okul hayatlarındaki sosyal, davranışsal ve bilişsel beklentiler git gide artış göstermektedir. Bu noktada çocuklar okul öncesi dönem içerisinde olumlu benlik algısına sahip olmadığında ve sorumluluklarını üstlenmediklerinde yenilerini de kabul etmekte zorlanmaktadırlar (Özbey, 2019). Bu durum ise giderek çocukların stres seviyelerini arttırmaktadır. Bu noktada psikolojik sağlamlık, çevre genişledikçe ve sorumluluk alanları arttıkça daha da önemli hale gelmektedir.

Değerlendirilen araştırmalar, yetişkinlik dönemlerinde kendilerini ifade edemeyen, sağlam bir psikolojiye sahip olamayan, benlik algıları gelişmemiş bireylerin okul öncesi dönemde çeşitli ruhsal ve sosyal sorunlar yaşadığını göstermektedir. Bireylerin kendilerini ifade edebilmeleri, kendilerini toplumda konumlandırabilmeleri ve gelişimlerini sürdürebilmeleri, çoğunlukla okul öncesi dönemdeki deneyimleri ile ilgilidir; bu dönemde kazanmış öz saygı ve güven, yaşamlarının geri kalanındaki gelişmeye dair dinamiklerdir (Harter, 2012; Erdem, 2017). Sosyoekonomik açıdan dezavantajlı bölgelerde yaşayan çocuklar sınırlı bir çevre ile etkileşim halinde olduğu için daha çok sorun yaşayabilmektedir (Ogelman ve Önder, 2020). Bu çalışma, gelecek çalışmalara kaynak olarak mevcut konu hakkında daha fazla çalışma yapılmasını, konunun farklı yönlerinin de araştırılmasını desteklemek adına önemli ve gerekli görülmüştür. Bu nedenle okul öncesi çocuklarının benlik algıları ile psikolojik sağlamlık düzeylerinin farklı sosyokültürel çevre bağlamında incelenmesinin alan yazına fayda sağlaması amaçlanmaktadır.

1.4 Varsayımlar

Bu araştırmada aşağıdaki varsayımlardan hareket edilecektir:

1.Bu çalışmaya dahil olan okul öncesi öğretmenlerinin veri toplama araçlarıyla çocukları yansız ve tarafsız değerlendirdikleri varsayılacaktır.

1.5 Sınırlıklar

Bu araştırma;

1. 2021- 2022 Eğitim-Öğretim Yılı ile sınırlıdır.

2. Hatay ili İskenderun ilçesi Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilçe merkezindeki ve köylerde bulunan anasınıflarında eğitim alan 5-6 yaş arası okul öncesi öğrencileri ile sınırlıdır.

3. Halen devam etmekte olan pandemi dönemi dolayısı ile bu dönemde alınan kararlar doğrultusundaki şartlar ile sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

***Okul Öncesi Eğitim*:** Çocukların doğduktan ilkokula başladıkları ana kadar geçen süreyi içeren; eğitim örüntüleriyle motor, bilişsel, dil ve sosyal-duygusal kazanımlar edindiği faaliyetler sürecidir (Berk, 2015).

***Benlik Algısı*:** Kişilerin yaşamları süresince yaşamış oldukları olumlu ya da olumsuz tüm yaşantılarla; kişilerin bu yaşantılara yüklemiş oldukları anlamların tamamıdır (Demoulin 1999).

***Psikolojik Sağlamlık*:** Oldukça zorlayıcı bir duruma maruz kaldıktan sonra normal işleyişe devam edebilme kapasitesidir (Bonanno, 2004)**.**

2. GENEL BİLGİLER

Bu kısımda, benlik algısı ve psikolojik sağlamlık alan yazın incelemesine yer verilmiştir.

2.1 Benlik Kavramı

İnsan yavrusu dünyaya gözlerini açtığı an itibariyle hayatın sosyal bir parçası olur. Zaman içinde kendini tanımaya ve anlamaya çalışan birey aynı zamanda çevre tarafından nasıl algılandığını da gözlemleyerek birtakım değer yargıları oluşturur. Bu yaşam döngüsü içinde gelişimin sosyal ve duygusal faktörleri kişilik gelişiminin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Psiko-sosyal gelişimin önemli kavramlarından olan benlik kavramıdır. Literatürde benlik kavramının eş anlamlısı olarak 'kendilik kavramı' ve 'öz-kavram' da denilmektedir (İkiz, 2009).

Benlik kavramının teorisyenler tarafından yapılmış alanyazında kabul gören çeşitli tanımları bulunmaktadır. Benliğe dair ilk açıklamaları yapan kişi William James olmuştur. Ona göre benlik, kişinin ne olduğunu açıklayan her şeyin toplamıdır (James, 1963). Çalışmasında kişiliği anlatırken ''bilen-benlik/l-self'' ve ''bilinen-benlik/me-self'' kavramlarından bahsetmektedir. Ona göre bilen-benlik aktör ya da bilen kişidir. Öte yandan bilinen-benlik ise bir kişinin bilgisinin nesnesidir. Bilinen benlik, en yalın haliyle bireyin benlik saygısının (öz saygısının) bilinçli inşasının bir ürünüdür (Harter, 2012).

Çataklı'nın (1985) aktardığına göre Lecky (1945), benlik kavramın insan kişiliğinin çekirdeği olduğu şeklinde tanımlamıştır. Başka bir anlatımla benlik, öz beninin kapasitesi ve bunu hayata nasıl uyumladığı ile alakalı fikirleridir.

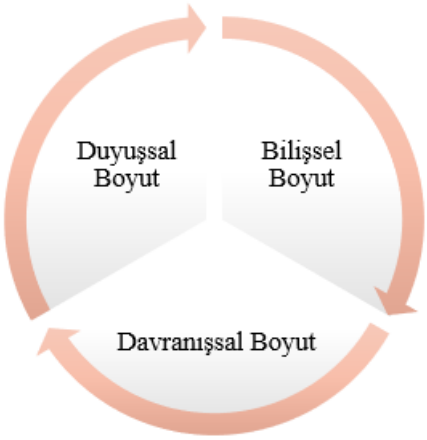
Epstein' e (1973) göre kendilik algısı, kişinin kendi içsel varoluşuyla buluşmasıyla kendilik kavramını tanımlamasıdır. Karmaşık bir yapısı olan kendilik algısı, kişilerin özgün yaşantıları sonucu yapılandırdığı bir kavramsallaştırmadır. Bilinçli ve bilinç dışı yaşantılar benlik kavramının yapılandırılmasında bütüncül olarak önem taşıma eğilimindedir.

Coopersmith (1967) benlik değerini, kişinin kendine yönelttiği onaylama veya onaylamama hükmü olarak açıklamıştır. Corsini (1999) benlik değerini, kişinin kendine

duyduğu saygı ve kendini kabul etmeyi kapsayan kendisi hakkındaki duyguları olarak belirtmiştir.

Kulaksızoğlu (2002) benlik terimini, kişinin kendine dair algılayış biçimi ve kendini değerlendirmesine ilişkin geliştirdiği yargılar bütünü olduğunu belirtmektedir. Benlik, insanın kendine bakışından oluşan, başkalarının kişiye ilişkin görüşlerinden kişiye yansıyan değerlendirmeler ile amaç ve beklentilerini de kapsayan özgün örüntülerdir. Benlik, bireyin fiziksel ve sosyal çevresine kendi algıladığı biçimde tepkide bulunmasına dayanak olan değerlendirmelerdir. Kişiliğin özünü oluşturan benlik, onu diğer bireylerden ayıran ve kimlik kavramını da içinde taşıyan tüm ayırıcı özelliklerin bütünüdür.

Benlik kavramı, bireyin içsel ve dışsal tüm özelliklerinin toplamı, kendine dair görüş ve kanılarından oluşan kendine has ahengi olan değerlendirmeler olarak tanımlanabilir. Benlik terimi temel olarak üç boyuttan oluşur (Kuzgun, 2002);

Şekil 1. Benliğin Boyutları (Kuzgun, 2002)

Strang (1957), benlik kavramına ait özellikleri şu şekilde sıralamıştır;

- Kişinin benlik değeri, görev ve kabiliyetlerini simgeleyen '*bütünsel ben değeri*'
- Geçici olaylardan etkilenen (örneğin bir görevi başarma ya da başaramama), olaylara göre değişen "*kararsız benlik* kavramı"

- Sosyal alandaki bireylerin kişiyi kabul etmesi, bireyin başkaları tarafından cesaretlendirilen ya da tanımlanan niteliklerini atfeden ‘sosyal benlik kavramı’
- Bireyin idealinde ulaşmak istediği ‘ideal benlik kavramı’dır.

İnsan yavrusu dünyaya geldiğinde benlik gelişimi hemen gerçekleşmez. Çocuk büyüdükçe kendini hayatın ayrı bir varlığı olarak görmeye başlar ve kendi ile alakalı bazı değer yargıları oluşturur. Bu çeşitli yaşantılar sonucunda gelişmeye başlayan onun benliğidir. Benlik olgusu “voleybolu severim”, “ben bir öğrenciyim” vb. gibi kendini tanımlayıcı boyuta, “ben dakik biriyim” “fedakâr bir insanım” vb. gibi kendini değerlendirici boyuta sahiptir (Harter, 2012).

Benlik kavramı çok yönlüdür. Çocuk geliştikçe benliği de daha kararlı bir zeminde şekillenir. Bu doğrultuda bireyin benlik gelişimi, çevreden kabul görme gereksiniminden etkilenen ve yaşantılarını algılayış biçimini etkileyen dinamik bir süreçtir (Gençtan, 1998).

Shavelson, Hubner ve Stanton (1976), kişinin hayatında önemsediği kişilerden aldığı geri bildirimler, davranışlarına verdikleri dönütler ve bireyin bu değerlendirmelerden algıladığı duyuşsal ve bilişsel etkilerin toplamını benlik olarak tanımlamaktadır. Bireyin davranışları kendini algılayışının bir yansımasıdır.

Sağlıklı bir benlik kavramından söz edebilmek için bireyin gelişimsel süreçte ihtiyaçlarının doğru ve yeterli biçimde karşılanmış olması gerekmektedir. Çocuğun benlik algısı anne- babasından gördüğü disiplin ve sevgi, akranlarıyla uyum içinde davranma baskısı, akademik başarı veya başarısızlık gibi daha pek çok faktörden etkilenir. Döneme ilişkin sorunlarını başarıyla çözerse güçlü bir benlik geliştirir (Gander ve Gardiner, 1995).

2.1.1 Benlik kavramının öğeleri

Benlik terminolojisinin alanyazında; öz algı (self-perception), benlik saygısı (self-esteem), benlik algısı (self-perception), öz temsil (self-representation), öz yeterlilik (self-efficacy), öz saygı (self-esteem), benlik tasarımı (self-representation), benlik yeterliği/öz yeterlilik (self-efficacy) şeklinde yakın anlamlarla ifade edildiği görülmektedir (Harter,

2012). Leary ve Tangney (2003) benlik ve egoya dair 66 terim belirlemişlerdir. Bununla birlikte "benlik (self)" ön eki üzerine birçok farklı anlam ve imleme alabildiğini belirtmektedir. (Leary ve Tangney, 2003; akt. Harter, 2012:20). Literatürdeki bu terimlerden anlam olarak aralarında çok az fark olanların zaman zaman birbiri yerine veya eş anlamlı kullanılabilmektedir (Harter, 2012).

2.1.1.1 Benlik algısı

Erken çocukluk döneminde, çocuklar nitelikleri hakkında bir anlayış geliştirmeye başlarlar. İşte bu kim oldukları duygusu, gelişen benlik kavramlarını karakterize eder. Benlik algısı bireyin kendine özgü nitelikleri ile onu diğerlerinden ayıran sahip olduğu inanç, tutum ve davranışlar bütünüdür. Gelişimsel süreç içerisinde benlik algısı bireyin çevresi, eğitsel ve sosyal yaşantısı, yaşı vb. faktörlere bağlı olarak değişiklik gösterebilir (Sarıca, 2010).

Benlik algısı Demoulin'e (1999) göre, kişilerin yaşamları süresince deneyimleri yoluyla edindikleri tüm yaşantılarla; kişilerin bu yaşantılara yüklemiş oldukları anlamların bütünü olarak yorumlanmaktadır. Bir diğer ifadeyle kendilik algısı kişinin öz beni ile ilgili yaratmış olduğu algılarıdır. Bu noktada benlik algısı bir çocuğun girişken veya aktif olmasını; öz güvenli ya da kendine güvensiz olmasını etkileyebilmektedir. Benlik, doğuştan getirilen bir özellik değildir. Çocuğun dünyayı gözlemlemesi ile oluşur. Sosyal çevreyle olan ilişkileri, kendi duygu ve düşünce süreçleriyle gelişim gösterir. Başarılı olma veya başarısız olma ile okulda tecrübe edilen olaylardan, yerinde ve uygun davranışları sergileme sonucunda akranlarından, disiplin ve sevgiyle ebeveynlerden aynı zamanda pek çok başka olay ve durumlardan etkilenerek gelişmektedir (Yorulmaz, 2017).

Benlik algısının oluşumunda en önemli evrelerden biri çocukluk dönemidir. Çocukluk çağı boyunca yaşanan deneyimler, bireyin kendisi hakkındaki yargı ve değerlerini biçimlendirir. Küçük yaşlarda olumlu kendilik algısı geliştiremeyen bireylerin ileriki gelişim dönemlerinde sorunlar baş göstermektedir. Bu durum ergenlik başlangıcından kendini gösteren ve yetişkinlik dönemine de etki eden olumsuz benliğin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (Demoulin, 2000).

Olumlu benlik algısı geliştiren çocukların kendileriyle ilgili düşünce ve duyguları da olumlu yönde gelişir. Kendini kabul eden ve tanıyan çocuklarda kendilerini değerli bulma duyguları geliştirir. Öte yandan olumsuz benlik algısı geliştiren çocuklar kendini yetersiz hissettiği için cesareti kırılır ve reddedilme korkusu yaşarlar. Olumsuz geribildirime açık olmayan bu çocuklar tamamen yaşadıkları dünyadan vazgeçebilirler ve kendilerini istenmeyen, sevilmeyen kişiler olarak görürler (Gander ve Gardiner, 2001). Bu içselleştirme davranışları da kendilerine olan güvenlerini kaybetmesine neden olur. Sonuç olarak kendini güvende hissetmeyen çocuk başkalarına bağımlı hale gelir. Sorumluluk almakta çoğu kez zorlanır ve büyük ölçüde akademik başarısızlığa meyilli hale gelir. Bütün bu etkiler çocuk suçlarına zemin hazırlayabilir (Demoulin, 1998; İkiz, 2009).

2.1.1.2 Benlik saygısı/öz saygı

Rosenberg'e (1979) göre başkaları tarafından benliğe doğru iletilen düşüncelerin içselleştirmesi benlik saygısını oluşturur. Başka bir deyişle benliğin kişi tarafından beğenilip beğenilmemesi benlik saygısını yani öz saygıyı doğurur. Benlik kavramı her ne kadar benlik saygısı ile iç içe kavramlar olarak görülse de benlik saygısının "değer biçici" bir unsura sahip olması iki kavramı bu nokta da ayırır. Benlik kavram olarak "Ben kimim?" şeklinde tanımlayıcı bir unsura sahipken, "Ben seviliyor muyum sevilmiyor muyum?" şeklinde olduğunda ise değerlendirici boyutu onun benlik saygısı yönü ile ilişkilidir (Coopersmith, 1967).

İnsan kendini tamamen kabul edebilir diğer yandan kendini de eleştirebilir. İnsanın kendi ile ilgili değerlendirmeleri olumlu olabilir. Bir insanın kendine saygı duyması için üstün niteliklere ihtiyacı yoktur. Bu durum kişinin kendinden memnun olma hali; kendiyle barışık, kendisini sevme ve sevilmeye layık bulma şeklidir. Kişinin kendi özüne güvenmesini sağlar (Yörükoğlu, 2000).

Öz saygı (benlik saygısı), bireyin özüne ilişkin tutumlarını ifade ettiği, kendine olan güveni ve kendini kabulü kapsayan bir kavramdır. Bireyin yaşantılar karşısında vereceği tepkileri belirleyen davranışlarını buna göre biçimlendiren önemli bir yapılanmadır. Öz saygı bireyin kendi yetkinlikleri hakkında fikir sahibi olmasıdır. Bu doğrultuda yüksek öz saygıya sahip bireyler daha iyimser, mutlu, üretken yeteneklerinin farkında olan kişiler olmaktadır. Bu nedenle benlik saygısı yüksek olan bireyler zorlukların üstesinden gelmek

ve başarılı olmak için daha fazla çaba harcarlar. Bu kişiler karşılaştıkları problemleri çözmede daha etkin davranışlar sergiler ve ulaşabilecekleri hedefler için çaba gösterirler. Nitekim bu bireyler gerçekleri daha hızlı kabul edebilir, geleceğe güvenle bakabilir, toplumdaki davranış örüntüleriyle uyumlanarak sorumluluk alabilirler (Nixon, 1995).

Coopersmith, yaptığı bir çalışmada benlik saygısına etki eden faktörlerin ne olduğuna, yüksek benlik saygısına sahip olabilmek için neler yapılabileceğine ve kişinin sahip olduğu özsaygı düzeyinin sonuçlarına değinmektedir. Buna göre bireyin öz saygısının çevresine uyum gösterme şekliyle doğrudan ilgili olduğunu açıklamaktadır. Çalışmada benlik saygısı düşük olan gençlerin daha yüksek kaygı düzeyine sahip oldukları belirtilmektedir (Coopersmith, 1967).

Coopersmith (1967), öz saygının gelişmesi için gerekli olan dört bileşenden şu şekilde bahsetmektedir:

- Kişinin yaşamında önemli olarak atfettiği bireylerden gördüğü alaka, kabul edici ve saygılı tutumların derecesi
- Kişinin başarı durumu ve sahip olduğu konum
- Kişinin başkalarınca kendisi hakkında yapılan değerlendirmelerine ne şekilde tepki verdiği
- Kişinin ulaşmak istediği ya da başkalarınca kendisi için konulan amaçlara ulaşıp ulaşamaması

Bireylerin öz saygı düzeyi ‘gerçek kendilik’ ile ‘ideal kendilik’ düzeyleri arasındaki farktan ibarettir. Bireyin gerçek kendiliği ile ideal kendiliği arasındaki farkın azlığı benlik saygısı için olumlu bir sonuçtur. Bu nedenle birey idealindeki ben olmaya ne kadar yakın olursa yaşamdan doyum alma düzeyi o kadar yüksek olur (Cüceloğlu, 2004). Diğer taraftan birey bunu gerçekleştiremezse gelecek hakkında sürekli endişeleri olan, kötümser, endişeli ve başarısız olma eğiliminde olurlar (King, 1997).

Çocuklarda benlik saygısının gelişmesi olumlu kendilik algısının oluşması ve bütünsel gelişimlerinin sağlanması açısından önemlidir. Benlik saygısı ile kendine güven birbiri ile ilişkili kavramlardır. Bireyin çocukluk dönemde yakın çevresiyle kurduğu olumlu ilişkiler, açık iletişim halinde olması, hoşgörülü ve destekleyici davranılması benlik

saygısının yüksek olmasını sağlar. Bu şekilde kendine güvenebilen çocuklar kendi benliklerini onaylar. Öte yandan baskıcı ve otoriter aile tutumu, sürekli yapılan eleştiriler, ilgisizlik çocuktaki iç denetim mekanizmalarının sağlıksız çalışmasına neden olacağı için benlik saygısını da düşürmektedir (Yavuzer, 1994).

Davranışlarının sonucunda tepki olarak takdir alan ve övülen çocukta benlik saygısı gelişir. Ebeveynlerin ve öğretmenlerin çocuğa ilişkin imgelerinin çocuk tarafından algılanış biçimi çocuğun benlik saygını etkilemektedir. Bu sebeple, çocuğun davranışının izlenmesi, onun etkinliklerinden haberdar olunması ve aynı zamanda çocuğunda bunları bilmesi gerekmektedir. Çocuğun benlik saygısını olumlu yönde desteklemek için anne-baba ve öğretmenlerin çocuğun fikirlerine değer veren, yeteneklerinin farkında olan ve destekleyen, çocuğun şahsi özelliklerini kabul edip onaylayan konumda olmaları gerekmektedir (Shaffer ve Kipp, 2010).

Mahler, benlik duygusunun yaşamın ilk yıllarında ve çocuğun anne ile kurduğu iletişim sonucunda ortaya çıktığını savunmaktadır (Argun, 2005). Özellikle temel güven duygusunun doğumdan sonraki ilk yılda kazanıldığı göz önüne alınırsa anne bebek arasındaki iletişimin bebekteki öz saygının gelişimi açısından önemli bir yer tutar. Bebeğin ihtiyaçlarının doğru şekilde ve zamanında giderilmesi, mümkün oldukça çok zaman geçirilmesi güven duygusunun gelişmesi için önemlidir. Bebek anne ve babanın verdiği bakım neticesinde tepkide bulunur ve onları bu sayede izleme şansı bulur. Bebeğin bu şekilde toplumsallaşması çevresine verdiği tepkiler ile ömür boyu devam eder. Çocuk bir-üç yaş döneminde iken fiziksel olarak bedenini kontrol etmenin verdiği hazzı yaşar. Ayrıca yine bu dönemde sosyal ilişkileri de anne baba tarafından öğrenen çocuk kendini de anlama aşamasındadır. Sonraki dönemlerde dil gelişiminin yanında çocuğun sosyal ilişkileri de gelişir. Ardından çocuğun okula başlaması ile çocuğun hayatında anne-babanın yanı sıra öğretmen, arkadaşlar gibi yeni ilişkiler oluşmaya ve önem kazanmaya başlar (Özdağ, 1999).

Öz saygı bireyin yaşamından memnun olma düzeyini etkilemektedir (Çeçen, 2008). Araştırmalarda benlik saygısı düştüğünde duygusal ve davranışsal problemlerin baş gösterdiği (Stein, Leslie ve Nyamathi., 2002; Ulucan, 2013); benlik saygısı yükseldiğinde

ise kendi yetkinlikleri hakkında olulmlu tutum sergiledikleri (Shaffer ve Kipp, 2010) belirtilmiştir.

Benlik saygısı, başta çocuğun sosyal-duygusal yönü olmak üzere bütün gelişim alarını kapsayan izler bırakır. Bireyin sahip olduğu akademik beceriler, psikolojik iyi oluş hali, sosyal ilişkilerdeki yetkinliği, benlik saygısı düzeyini anlamamızı sağlar. Benlik saygısı bu temsilleri düzenlemektekte aracılık yapar. Araştırmalar benlik saygısı düşük olan bireyler başarısızlığı bekleyen, kendine güveni oldukça düşük, kendini sevilmeye değer bulmayan ve yeteneksiz olarak algılama eğiliminde olduklarını göstermektedir. Öte yandan benlik saygısı yüksek bireyler yaşamdan memnun olan, zihinsel olarak daha sağlıklı, yeteneklerine güvenen kişiler olmakla beraber kendilerini kabul eden, başkaları tarafından saygı duyulmaya değer bireyler olarak görme eğilimindedirler (Gülay Ogelman ve Önder, 2020).

Benlik saygısında olumlu yönde ilerleme sağlanabilmesi için erken çocukluk döneminden başlanarak çocuğa gerekli desteğin sağlanması önemli bir noktadır.

Klein (2000), çocuklarda benlik saygısını geliştirmek ve desteklemek için ailelerin kullanabileceği yöntemleri şu şekilde sıralamaktadır;

- Çocuğunuzun yeterliliklerinin farkında olun ve bu konuda onları cesaretlendirin
- Yeterli olmadığı konular ve durumlar hakkında çocuğunuza açıklama yapın
- Çocuğunuza kendini deneyebileceği fırsatlar yaratın
- Çocuğunuz çok yoğun çalıştığında onu desteklediğinizi gösterin
- Çocuğunuzu başarılı olduğu zamanlarda beğeninizi ifade edin
- Farklı alanlarda başarmak istediği ve kendini göstermeye çalıştığı eylemler için çocuğunuza saygı duyun.

2.1.1.3 Öz yeterlik / benlik yeterliği

İnsanlar yalnızca eylemin öznesi değil, aynı zamanda kendi işleyişlerinin niteliğini kendileri denetleyen kişilerdir. Bu doğrultuda bireylerin doğruyu yanlışı ayırt ederken ve

eyleme geçerken kendi yeterliliklerine inanması gerekmektedir. Kişisel yeterliliğe ilişkin inançlar, motivasyon ve başarının temelidir. İnsanlar, eylemleriyle istenen sonuçları üretebileceklerine inanmadıkça, harekete geçmek ya da zorluk karşısında dayanmak için çok az teşvikleri olur. Bu noktada benlik algısının diğer önemli bir boyutu olan öz-yeterlik kavramı karşımıza çıkmaktadır.

"Öz yeterlik" terimi ilk olarak Kanadalı-Amerikalı bir psikolog olan Albert Bandura tarafından 1977 yılında bahsedilmiştir. Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramını'nın temel ilkelerinden birisidir. Literatürde kendini yetkin görme olarak da adlandırılmaktadır (Arseven, 2016). Bandura (1977) öz yeterliği "bireyin muhtemel durumlarla başa çıkmak için geliştirdiği eylem planını ne kadar iyi uygulayabileceğini belirleyen belirli inançları dizisi" olarak tanımlamaktadır. Başka bir anlatımla öz yeterlik, bir kişinin yeteneklerine olan güveninin, dürtülerini ve kararlarını belirleyebileceğini anlatmaktadır.

Öz yeterlik, bir kişinin belirli bir durumda başarılı olma yeteneğine olan inancıdır (Korkmaz, 2002). Motive edici olarak hizmet eden diğer dış faktörler ne olursa olsun, kökleri kişinin eylemleriyle bir fark yaratabileceğine dair kişinin kendisi ile alakalı temel inanca Bandura öz yeterlik (self efficacy) adını vermektedir (Yeşilyaprak, 2002).

Demoulin'e (1999) göre, benlik yaşam süreci içinde edindiğimiz tüm deneyimlerin toplamıdır ve bu değerin iki boyutu vardır. Bunlardan birincisi benlik saygısı ikincisi ise öz yeterliktir. Demoulin (1999), öz yeterliği bireyin karşılaştığı eylemlere karşı geliştirdiği motivasyon, hedeflerine ulaşmak için kendine güveni ve olayın getirdiği zorluklar karşısında sakin kalıp stresini kontrol edebilme yetisi olarak tanımlamaktadır.

Öz yeterlik, kendi yeteneklerimize özellikle önümüzde duran zorluklarla başa çıkma ve bir görevi başarıyla tamamlama becerimize olan inancımızdır. Diğer bir ifadeyle öz yeterlik, başarılı olma yeteneğimize olan genel inancımızı ifade eder (Akhtar, 2008).

Öz yeterlik, kişisel özellikler çerçevesinde hedeflerimiz için ne kadar çaba harcayacağımızı, bunu gerçekleştirmeye yönelik gerekli görevleri yerine getirmek için sahip olduğumuz inancı anlatan bir kavramdır. Öz yeterliğin, bireylerin belirli bir göreve uyguladıkları çaba miktarı üzerinde önemli etkileri vardır. Belirli bir görev için yüksek düzeyde öz yeterliğe sahip biri, başarısızlıklar karşısında dirençli ve ısrarcı olurken, o

görev için düşük düzeyde öz yeterliğe sahip biri eylemi gerçekleştirmek istemediği için durumdan uzaklaşabilir veya kaçınabilir. Öz yeterlik insanın hedeflerine ulaşmasında aracı görevi üstlenir (Demoulin, 1998).

Yapılan araştırmalar öz yeterlik algısının bireyin, girişimci, kararlı, azimli olma, çabalama ve tercihlerini belirleme gibi pek çok davranışında etkili olmaktadır (Schunk, 1995; Bandura, 1997). Bandura' ya (1997) göre, bireyin bir görevi tamamlayabilmesi için onu gerçekleştirebilmeye dair sahip olduğu inançlar kümesi öz yeterliğini ifade eder. Bireyin o işi tamamlamak için gerekli güce ve yeteneğe sahip olmasına rağmen o işi yapabileceğine dair kendine duyduğu güven düşük düzeyde ise o görevde ya başarılı olamaz ya da görevi yerine getirmekten kaçınacaktır.

Bireyin sahip olduğu öz yeterlik algısı davranış değişikliklerine yol açan en önemli etkenlerden birisidir (Bandura, 1986). Daha sonraki süreçte Bandura (1997) öz yeterlilik algısının bireyin bilişsel süreçlerinin yanı sıra düşünce yapısını ve motivasyonunu da etkilediğini savunmuştur.

Öz yeterlik inancını etkileyen dört bilgi kaynağı bulunmaktadır (Bandura,1994; Yavuzer, 2013):

- Kişisel Deneyimler (Performans Başarıları): Bireyin önceki eylemlerinde kaydetmiş olduğu başarı, onun daha sonra benzer eylemlerinde başarılı olacağına işaret etmektedir. Kişi, yaptığı davranışın olumlu bir sonucunu gördüğünde yaşanan başarı, ödül etkisi yapmakta ve bireyin bunu dikkate alarak gelecekte de benzer davranışlar için güdülenmesini sağlamaktadır.

- Dolaylı Yaşantılar (Başkalarının Deneyimleri): Birey model olan kişinin davranışlarına bakarak öğrenmeyi gerçekleştirirken davranışın sonucunu da gözlemler. Davranışın sonucunda gelen ödül ya da başarı birey için adeta pekiştireç niteliğindedir. Bu doğrultuda diğer kişilerin deneyimleri beklentiye girilmesine neden olur.

- Sözel İkna: Bireyin hedeflediği davranışı gerçekleştirebilmesi için başkaları tarafından cesaretlendirilmesi, başarılı olacağına ilişkin teşvik edici öğütlerde bulunulması öz yeterlik beklentilerinin değişmesine olanak kılmaktadır.

- Duygusal Durum: Fiziksel ve psikolojik olarak iyi durumda olmak davranışı gerçekleştirme isteğini arttırır.

Bu sayılan faktörlerden kişisel deneyimler öz yeterlik algısına daha fazla etki yapmaktadır. Bireyler çeşitli eylemlerde bulunurken bu eylemlerini değerlendirir ve değerlendirme sonucuna göre öz yeterliliği hakkında bazı inançlar geliştirerek bu inanca uygun hareket eder. Sonucunda olumlu dönüt alınan eylemler öz yeterlik inancını artırırken, ardı ardına yaşanan başarısız girişimler öz yeterliğin düşmesine sebep olur. Bandura'ya göre öz yeterliği güçlü olan birey kimi zaman yaşanan başarısızlıklardan kolay etkilenmemektedir (Kurbanoğlu, 2004).

Öz yeterlik düzeyi bir alandan diğerine değişebilen bir kavramdır. Başka bir ifadeyle bir kişinin bir alandaki öz yeterlik düzeyi, başka alandaki öz yeterliğini tahmin etmek için kullanılamaz (Pajares ve Schunk, 2001).

2.1.2 Benlik algısının gelişimi

Benliğin gelişimi hakkında ortaya çıkan kuramların, benlik gelişiminde içsel ve dışsal faktörlerin beraber katkıda bulundukları konusunda birleştiği görülmektedir. Yani bu kuramlara göre birey ne sadece dış dünyadan etkilenen pasif bir alıcı ne de sadece dürtülerinin kontrolünde olan bir mekanizmadır. Onlara göre içten ve dıştan gelen tüm uyaranlar benliğin gelişimine katkı sunmaktadır. Zamanla nesnelleşen benliğin gelişimi sosyal ortam aracılığı ile sağlanan dinamik bir yapıdır (Bodin, 1994).

Bebek dünyaya geldiğinde kendini çevresinden ayırt edemez. Zamanla çevreden bağımsız ayrı bir birey olduğunun fark etmeye başlar. Benlik gelişimi alanına çalışan Mahler, benliğin yaşamın ilk yıllarında ortaya çıktığını savunmaktadır. Ona göre benlik duyguları çocuğun annesiyle olan iletişimiyle birlikte ortaya çıkmaktadır. Bebek önceleri annesi ile kendini bir bütün olarak görür. Bebeğin girdiği etkileşim ve yaşantılar sonraki aşamada kendini ayrı bir birey olduğunun farkına varmasını sağlar. Bahsedilen etkileşim ve yaşantıların çocuğun kendini algılama biçiminde etkisi büyüktür (Bee ve Boyd, 2006).

Anne ve çocuk arasındaki duygusal bağ, gördüğü ilgi, sevgi ve şefkat çocuğun benlik gelişiminin ilk adımlarını oluşturur. Bakım veren kişi çocuğun fizyolojik ihtiyaçlarını tam olarak karşılarsa güven duygularının temelleri atılır (Özer ve Özer, 2000).

Bebeklik döneminde kendilik algısı ilk "öznel benlik" olarak gelişim gösterir. Davranışlarını algıladıkça, kendini bazı olayların sebebi olabildiğini anlayan ve kendini sözel olarak ifade eden bebekte kendilik algıları "öznel benlik" olarak ayırt edilmektedir (Lewis ve Brooks-Gun, 1979). Çocuğun sosyal alandaki ilişkileri sonucunda ise "nesnel benlik"i gelişir. Çocuk adını, soyadını ve fiziksel özellikleri gibi bazı betimlemeleri öğrenirken aynı zamanda benliği ile alakalı özelliklerden bahseder (Bee ve Boyd, 2006).

Çocuk üç yaşına geldiğinde benlik kavramına yönelik tanımlamalar oluşmaktadır. Üç yaşındaki çocuğun: "Bizim köpeğimiz var. Çok hızlı koşabiliyorum. Ben asla korkmam. Annem ve babam beni çok seviyor. Merdivenin en tepesine tırmanabilirim." şeklindeki benlik betimlemeleri gözlemlenebilir çok somut bilişsel temsillerden oluşmaktadır (Harter, 1999). Bu betimlemeler çocuğun içinde bulunduğu etkinliği taksonomik olarak nitelendirmesidir.

Çocukların içinde bulundukları dönemin bilişsel kısıtlamalarından ötürü gerçekçi değerlendirmeler olmayabilir. Bu yaşlarda başkalarının algılanan düşüncelerini kendilerininkiyle birleştirmede yani bakış alma becerisinden yoksundurlar. Bu da küçük çocukların kendilerini sürekli olumlu değerlendirmeleri konusunda ısrarcı olmalarına neden olabilir (Erikson, 1968). Küçük çocuklar kendilerine dair gerçekçi olmada da olumlu algılar sürdürmesi onun için koruyucu bir faktör olarak işlev görmesini sağlar. Harter'ın (2012) aktardığına göre Bjorklund (2007) pozitif yargıların bu yaşta uyarlanabilir işlevleri olduğunu; öz güven hissi uyandırarak yetersizlik algısını püskürtmesini ve olumlu gelişimini güçlendirebileceğini savunmaktadır.

Dört-beş yaşlarında benlik imajı giderek gelişen çocukta aile ve sosyal çevre aracılığı ile yaşanan deneyimler öz yeterlik ve öz saygının temelini oluşturur. Bu bağlamda çocuğun hayatına dahil olan her etkileşim unsuru (ebeveynler, bakıcı, öğretmen, arkadaş, televizyon vb.) benlik algısının sağlıklı oluşumunda rol oynamaktadır. Benlik, çocuk büyüdükçe daha kararlı bir yapıya bürünse dahi çeşitli risk unsurları ve ilgisizlik sonunda olumsuz davranış kalıplarına (depresyon, isyan intihar vb.) neden olabilir (Demoulin, 1998).

Bireyin hem gelişimsel bütünlüğünü hem de kendine verdiği değeri koruyabilmesi için çevresi ile kurduğu ilişkinin belirgin bir önemi vardır. İnsanlar doğdukları andan itibaren

içinde bulundukları çevreden dönütler aldığını belirten Sullivan, bu dönütler neticesinde kendilerine dair birtakım sosyal beklentiler ve tutum oluşturduklarını belirtmiştir. Sullivan, bireyin benlik şemasının temelinin bunların sonucunda oluştuğu görüşündedir (İnanç ve Yerlikaya, 2018).

2.1.3 Kültürel çevre ve benlik algısı

Benlik algısı dinamik bir kavramdır (Demoulin, 1999). Benliği etkileyen birtakım etmenler vardır. Bunlardan bir tanesi de çevre ve kültürdür. Yavuzer (1994), sosyal gelişimin; "bireyin sosyal bir uyarıcıya, bilhassa grup yaşantılarından kaynaklı ortaya çıkan zorluk ve baskılara, karşı duyarlılık geliştirmesi; kültür ya da grup içerisindeki bireylerle uyum sağlayabilmesi ve onlar gibi davranabilmesini" içerdiğini ifade etmektedir. Çocuklar yetişkinlerden edindikleri davranış örüntülerini ve kültürel ögeleri içselleştirir ve bu doğrultuda gelişir. Yani bir anlamda çocuklar kültürel mirasın aktarıcısı konumundadır. Bu doğrultuda kültürel etkiler benlik inşasında önemli bir çevresel unsur olarak değerlendirilmektedir. Çocuğun ait olduğu toplumsal temelleri tanıması ve sosyal davranışlarını düzenlemesi, o kültüre uygun etkin bir şekilde katılım göstermesi olumlu benlik algısı ile ilişkilidir (Turaşlı, 2006).

Yapılan bir araştırmada benlik, kültürel bir zeminde ele alınmış; benlik algısının bireyin çevresini ve kendisini algılama şekli üzerinde etkili olduğu vurgulanmıştır. Bununla birlikte aynı araştırmada benlik algısının, kişinin içerisinde bulunduğu kültürden etkilendiği görülmüş; bu durumun ise kültürel arasındaki farklılıkları doğurduğu ortaya koyulmuştur (Kağıtçıbaşı, 2004).

Sosyolojik bakış açısına göre benlik algısında kültürel farklılıklar bulunmaktadır. Bununla birlikte bu kültürel farklılıklar iki temel noktayı meydana getirmektedir; kişinin çevresindekilerden ayrışması ve çevresi ile ilişki halinde olması. Bu durum bağımsız ve bağımlı benliği ortaya çıkarmaktadır. Toplumu bireyden daha yukarda tutan kültürlerde sosyal grup ve birey birbirinden tam anlamıyla ayrışamaz. Gerçekleştirilen çalışmalar, kültürel açıdan bireyci olan toplumlarda bağımsız benlik algısının daha fazla olduğunu ortaya koyarken; toplulukçu kültüre sahip olan toplumlarda bağımlı benlik algısının daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır (Triandis ve Gelfand, 1998; Sedikides ve ark. 2003).

Asya kültüründe aileler, çevrelerindeki insanlarla daha uyumlu olayı ve onlara bağlı olmanın önemini vurgularken, Batı toplumu ise kişinin düşüncelerinin ve duygularının ifadesi, eşsizliğini ve kişisel bakış açısını açık şekilde savunması konusunda teşvik etmektedir. Sonuç olarak, Japonya Çin ve Kore gibi kolektivist kültürlerde benlik inşasında grup içi birlik, uyum ve kişiler arası bağlılığın önemi üzerine durulurken, ABD gibi bireyci toplumlarda benlik inşasında doğuştan gelen kişisel eşsizlik ve kişisel yeteneğe atfedilen başarı söz konusudur (Harter, 2012; Markus ve Kitayama, 1991).

2.1.4 Benlik kavramı ile ilgili kuramsal yaklaşımlar

William James (1890), psikoloji disiplininde benlik kavramı ilk olarak ele alan bilim insanıdır. James öznel bir içsel değer olarak benlik kavramının gözlenemeyen vasıfları üzerinde durmuştur. Psikoloji biliminin konusunun 'bilinen benlik' olması zorunluluğunu belirtmektedir. James çalışmasında bilen-benlik/l-self ve bilinen-benlik/me-self arasındaki farkı tanıtmıştır (Bacanlı, 1990; Harter, 2012).

James'e (1950) göre özne benlik kişiye süreklilik ile birlik hissi verir. Birey dünya için geçici ve sonlu olduğunu bilir. Ölüm bilinci vardır. Bunun farkında olarak yaşamını devam ettirir. Nesne benliğin işlevi ise bireyin kendisiyle alakalı bilgileri daha dikkatle algılaması ve hatırlaması sayesinde bugünkü ve gelecekteki kimliğini oluşturmaktır. Benliğin etkilenen kısmını oluşturduğu için pasiftir. Bireyin benlik saygısının (öz saygısının) bilinçli inşasının sonucu olarak "Kendine değer verme" nesne benliğe ait bir kavramdır (Aslan Yılmaz, 2016).

Charles Horton Cooley (1902), bireylerin, başkaları tarafından nasıl algılandıklarını gözlemleyerek benlik kavramlarını geliştirdiklerini savunmuştur. Bu kavram, Cooley tarafından "ayna benlik" olarak adlandırılmıştır. Ayna benlik, bireylerin benlik algılarını başkalarının onları nasıl gördüğüne inandıklarına dayandırdığı süreci tanımlar. İnsanlar sosyal etkileşimi bir tür "ayna" olarak kullanarak kendi değerlerini ve davranışlarını ölçmek adına başkalarından aldıkları yargıları kullanırlar. Bu teori, James'in teorisine bir eleştiri niteliği taşımaktadır. James'in teorisinin aksine benlik kavramının yalnızlık içinde değil, sosyal ortamlarda inşa edildiğini öne sürmektedir. Bu şekilde, toplum ve bireyler ayrı değil, aynı olgunun birbirini tamamlayan iki yönü olmaktadır (Aslan Yılmaz, 2016).

Cooley (1902) bireylerin kendileri hakkındaki çoğu duygu ve düşüncelerin çocukluk döneminde etkilendiği insan ilişkilerinden kaynaklandığı görüşündedir. Cooley'e göre bireyler çocuklukta onaylanan davranışları ilerleyen yaşlarda da devam ettirirler. Özellikle ebeveynlerinin görüşü çocuğun benlik algısını biçimlendirir. Cooley, algılanan değere bağlı olarak gösterilen değerin geliştiğini, bunun bir sonucu olarak diğerlerinin kişi hakkındaki olumlu/olumsuz fikirlerin değer yargılarını etkilediğini belirtmiştir. Tek bir kişinin görüşü dahi ayna benliği harekete geçirebilir. İnsanlar özellikle güvendikleri kişilerin yanıtlarını yabancıların yanıtlarından daha ciddiye almaktadır. Bunun yanı sıra, Cooley'nin çizdiği benlik kavramında birey tamamen pasif bir yapıda değildir. İnsanlar, davranışlarındaki veya benlik görüşlerindeki herhangi bir değişikliği düşünürken genellikle kendi değer sistemlerini de dikkate alırlar (Sarıca, 2010).

George Herbert Mead (1934), kuramını Cooley gibi sosyolojik bir bakış açısıyla açıklamıştır. Mead'e (1934) göre insanlar sosyal bir problemle karşılaştığında bununla baş etmek için kendini karşısındakinin yerine koyarak empati kurar ve duruma uygun tepki vermeyi tercih eder. Bu bağlamda aile ortamı, arkadaşlık ilişkileri, toplum içindeki yaşantılar ve koşullar benlik gelişimi için çok önemli olmaktadır (Aslan ve Yılmaz, 2016).

Mead'in sembolik etkileşim kuramsal görüşüne göre toplumdaki insanlar sosyal dünyalarını iletişim yoluyla anlarlar. Sosyal dünya, bireylerin olaylara ve sosyal etkileşimlere yüklediği anlamlarla inşa edilir ve bu semboller dil aracılığıyla nesiller boyunca aktarılmaktadır. (Carter ve Fuller, 2015).

Sigmund Freud benlik konusunda yaptığı çalışmasında psikanaliz alanının öncülüğünü yaparak gerçekleştirmiştir. Freud, kişilikteki yönetici benliğe atıfta bulunmak için "ego"terimini tercih etmiştir. Freud insan kişiliğinin birden çok yönü olduğunu savunmuştur. Freud'un psikanalitik kişilik teorisine göre, insan davranışının zihnin üç bileşeni arasındaki etkileşimlerin sonucu olduğunu savunur; id (alt bilinç), ego (benlik) ve süperego (üst benlik). Freud'un bahsettiği bu "yapısal kişilik kuramı"na göre, zihnin katmanları arasında çatışma bulunmakta ve zihnin bölümleri arasındaki bu çatışmaların kişiliği nasıl şekillendirdiği önemlidir. Freud'a göre bu çatışmalar çoğunlukla bilinçsizdir (Burger, 2006).

Psikanalitik teoriye göre benlik, id-ego-süperego'yu kapsayan üç bileşenli bir yapıdır. Bunlar beynin parçaları veya herhangi bir şekilde fiziksel bölümler değil tamamen soyuttur. Kastedilen şey bir türlü işlevler sistemidir. Benzersiz özelikler içeren her parça bir bütün oluşturmak için birbiri ile etkileşime girerler. İd (İlkel benlik); kişiğin doğuştan var olan ve bilinçsiz öğesidir. Beklemeyi bilmez ve her durumda zevk almaya çabalar. Aşırı enerjiye katlanamayan id, organizmayı bu enerjiyi bir an önce atmak ister. Örneğin bebekler mantıksal tutarlılık, toplumsal sınırlamalar, koşullar veya diğer insanların sorunlarıyla ilgilenmediği için bebeklerin kişiliği bir anlamda tamamen id'dir denilebilir (Deniz, 2008). Ego (Ben, Benlik); kişiliğin bilinci olan öğesidir. Ego, id'in ilkel içgüdülerini uygar bir şekilde yönlendiren, dizginleyen ve tatmin etmeye çalışan mantıktır. İd'in kaotik yapısının aksine mantıkla çalışır. İnsanların olumsuz davranışları sergilemesinin önüne geçen ve kaotik sonuçlar oluşmaması için tatminden ödün verilmesini ego sağlamaktadır (Yenidünya, 2005). Üstben olarak adlandırılan süperego kişilik yapısının üçüncü parçasıdır. Süper ego kişiliğin ahlaki kısmıdır ve vicdanı içerir. Süper egonun idden gelen dürtüleri bastırmak, insanlara neyin doğru neyin yanlış olduğunu göstererek kuralları içselleştirmelerini sağlamak ve onları kusursuz olmaya çabalamak gibi işlevleri bulunmaktadır (Deniz, 2008).

Freud, kişiliğin çocukluk döneminde oluştuğunu savunmaktadır. Psikoseksüel gelişim adını verdiği bu süreci beş aşamaya ayırmıştır. Freud'a göre gelişim aşamaları sadece birbirinin üzerine inşa etmekle kalmaz, aynı zamanda birbiriyle birleşir. Her aşamada çocuk biyolojik dürtüler ve sosyal beklentiler arasında üstesinden gelmesi gereken zorluklarla karşılaşır. Bu iç çatışmaların başarılı bir şekilde yönlendirilmesi, dürtülerini kontrol ederek, çevreye uyumsamasını sağlar. Böylece nihayetinde olgun bir kişiliğe bürünür.

Alfred Adler tarafından geliştirilen ve bir insan davranışı teorisi olan "Bireysel Psikoloji" nin nihai amacı bireyin toplumsal uyumunu sağlamaktır. Adler'in kuramında bulunan "bireysel" sözcüğü anlatmak istediği kişiliğin eşsizliğini ve bölünmezliğidir. Bireysel psikoloji adı, Adler'in sosyal faktörler ile ilgilenmediği manasına gelmez aksine Adler bireylerin sosyal sistemlerde işleyiş biçimleriyle yaşamlarında "aidiyet" veya anlam aramaya motive olduklarına inanıyordu (Adler, 1956). Adler'e göre insan yaşam biçimini

sahip olduğu yaratıcı güç yeteneği sayesinde biçimlendirir, görüşünü ortaya koymuştur. (Ersanlı, 1996).

Carl Gustav Jung, analitik psikolojisine ait fikirlerini başlangıçta Freud'la olan dostane ilişkisinde geliştirmiştir. Ona göre insanda doğuştan gelen ve kusursuzluğa ulaşması yönünde güdüleyen evrensel bir benlik bilinci bulunmaktadır (Budak, 2000).

Jung insanı kendi kendini düzenleyen bir sistem olarak görmektedir. Bu sistemin öznesi olan ego kişiliğin bütünü ve odak noktasıdır. Bilincin merkezinde ego vardır. Diğer olay ve olgular egonun çevresinde kümeleşir (Gençtan, 2014).

Erik Erikson (1968), kişilik gelişimini ele alırken tüm yaşam boyunca devam ettiğini savunmuştur. Freud'un tanımının aksine bireyin gelişim özelliklerinin ilk altı yılda son bulmadığını idda etmektedir. Erikson'ın Psikososyal Gelişim Kuramı'na göre insanın gelişimi sekiz aşamadan oluşmaktadır. Bu kişilik özellikleri belirli zaman dilimleri içinde ortaya çıkarlar. Buna aşamalı oluşum (epigenetik) denir. Her bir aşamada çözülmesi gereken bir kriz, başarılması gereken bir görev bulunmaktadır. Bu gelişim aşamaları birbiriyle bağlantılıdır. Sonraki dönemlerin başarılı bir şekilde atlatılabilmesi, önceki dönemlerin karmaşalarının nasıl çözümlendiğine bağlıdır (Deniz, 2008). Erikson, kişilik gelişiminde ebeveyn, arkadaş, öğretmen gibi sosyal statümüzü oluşturan kişilerin rollerinin çok önemli olduğunu belirtmektedir. Ayrıca bireyin doğuştan getirdiği özellikleri de gelişiminde rol oynamaktadır (Erikson, 1968).

Harry Stack Sullivan (1954), kişilik için sosyal psikolojik bir kuram öne sürerek insan varlığı tamamen ilişkilere dayalı olduğunu savunmuştur. Ona göre bireylerle etkileşim halinde olmak insanın olumlu yönlerini öne çıkarır ve bu etkileşim benlik algısını şekillendirir. Sullivan, kişinin kendi imajının içeriğini belirtmek için "benliğin kişileştirilmesi" kavramını kullanmıştır. Bu kurama göre benlik duygusu veya benlik sistemi, çocuk ve anne arasındaki kişilerarası sosyal onay ve onaylamama deneyimlerinin bir sonucu olarak yaşamın ilk yılında gelişmeye başlar. (Sullivan, 1954). Sullivan benlik sistemini negatif olarak kaygıdan kaçınmak, pozitif olarak doyum elde etmek amacıyla organize olan yaşantılar olarak görmektedir (Gençtan, 2014).

Carl Rogers, insancıl yaklaşımın öncülerinden birisi olarak insanların gelişimlerini olumlu yönde sürdürmeye güdülendiklerini savunmuştur. Ona göre insan sadece temel gereksinimlerini karşılamaktan ibaret bir organizma değildir. İnsanı güdüleyen temel gücün onu hoşnut eden bir varoluş noktasına erişmek olduğunu öne sürmüştür (Yenidünya, 2005).

Rogers' a göre benlik bilinci kişinin kendisi hakkında sahip olduğu, çeşitli deneyimlerden doğan öznel algılardır. Bir kimsenin benlik bilinci onun kendisi ile ilgili düşüncelerini, algılarını ve kendisini nasıl gördüğünü açıklar. "Ben kimim?" ve "Ne yapabilirim?" sorularının yanıtıdır. Bazen sahip olunan benlik bilinci gerçeği yansıtmayabilir. Örneğin; zeki olmayan bir kimsenin kendini zeki olarak görmesi, zeki olan birinin ise kendini zeki olarak görmemesi. Bu kişinin sahip olduğu benlik ile tasarladığı idealindeki benlik arasında tutarsızlık bulunmaktadır (Kulaksızoğlu, 2002).

Rogers'a göre bireyin benlik kavramının, kendini kabulünün ve değerlerinin kendisine yakın olan kişilerin tutumlarından etkilenmektedir. Rogers, hayatın ilk dönemlerinde anne ile kurulan etkileşimin yönü benlik gelişimine de yön verdiğini bu nedenle çocuklarla ilgili değerlendirmelerin benliklerine yönelik değil davranışlarına yönelik olması gerektiğini belirtmiştir (Schultz and Schultz, 2007).

Abraham H. Maslow, insanın olumlu yönüne vurgu yaparak bireyin bilinçli yönü ile ilgilendiği bir kuram ortaya koymuştur. Bu kurama göre benlik bilinci önemli yer tutar. İnsanın gereksinimleri ve çevre ile uyumu kişiliğin gelişmesinde önemlidir. Bu teoriye göre, insanlar bir hiyerarşi içinde düzenlenmiş üst ve alt düzey ihtiyaçlara sahiptir. İhtiyaçların bir seviyesi karşılandıktan sonra, zihin bir sonraki seviyeye geçer ve kendini gerçekleştirmeye ulaşılana kadar bu böyle devam eder (Cüceloğlu, 1997).

2.2 Psikolojik Sağlamlık

Psikolojik sağlamlık, 1970'lerin ortalarında bilimsel olarak çalışılmaya başlanmıştır. Bu alanda girişilen çabalar psikopatalojik sorunların bireyler tarafından sahip olunan bazı bireysel bozukluklar olmaktan çok o bozukluklara yol açabilecek yaşam koşullarına odaklanıp o koşulları düzeltme, iyileştirme çabalarına vurgu yapmışlardır (Gülay Ogelman ve Önder, 2020). Bu alandaki çalışmaların ilk aşamasında, bireysel psikolojik

dayanıklılık üzerinde durulmuşsa da sonrasında sosyal değişkenlere de odaklanılmaya başlanmıştır (Masten, 2001; Masten ve Gewirtz, 2006; Werner ve Smith, 2001). Bu kavram Latince kökenli bir kavram olup "resilire" (karşı koyma gücü, geri çekilmek, toparlanmak) kelimesinden türetilmiştir. İngilizcesi "resilience" (esneklik) olan kelimeden gelmektedir (Masten ve Gewirtz, 2006).

Psikolojik sağlamlığın Türkçe kaynaklarındaki kullanımı "resilience" terimine karşılık olarak dayanıklılık, sağlamlık ve yılmazlık olarak yer aldığı, bu noktada tek bir terimin kullanılması konusunda bir uzlaşmaya varılamadığı görülmektedir. Psikolojik sağlamlık terimi Türkçe kaynaklarda; Öğülmüş (2001), Kaner ve Bayraklı (2011) tarafından yılmazlık; Akça (2012), Terzi (2008) ve Işık (2016) tarafından kendini toparlama; Sarıkaya (2015), Sürücü ve Bacanlı (2010), Önder ve Ogelman (2020) tarafından psikolojik dayanıklılık; Karaırmak (2006), Gizir (2007), Topcu (2019) ve Gün (2021) tarafından psikolojik sağlamlık olarak kullanmıştır.

Alanyazında çeşitli tanımları olmakla birlikte genel anlamıyla psikolojik sağlamlık (dayanıklılık), oldukça zorlayıcı bir duruma maruz kaldıktan sonra normal işleyişe devam edebilme anlamında ele alınmaktadır (Bonanno, 2004).

Murphy'ye (1987) göre psikolojik sağlamlık olumsuz yaşam olaylarıyla hangi yollarla baş edildiği ve yaşanan olaylardan sonra işlevin sürdürülmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Ramirez (2007), psikolojik sağlamlığı stres, aksilikler ve travmanın ardından toparlanma yeteneği olarak açıklamaktadır. Psikolojik sağlamlık, bireyin herhangi bir olumsuzlukla ya da zorlayıcı bir yaşam olayıyla karşılaşması halinde koruyucu ve risk unsurlarının etkileşim içerisinde olması sonucunda meydana gelir. Bu dinamik süreç içerisinde, bireyin yaşamında ortaya çıkan değişikliğe uyum sağlama gücüne işaret etmektedir (Karaırmak, 2006). Masten ve Coatsworth (1998), olumsuz yaşam deneyimleri karşısında eğilip kırılmama, geri dönme olarak tanımlanmıştır.

Masten, Best ve Garmezy'e (1990) göre psikolojik sağlamlık üç ana olguyu incelemek için kullanılmaktadır. Bunlar;

1. Psikolojik sağlamlık terimi zorlayıcı yaşam koşullarını aşarak gelişimi normal seyrinin üzerinde olan risk altındaki bireyleri anlatmak amacıyla kullanılır.

2. Bireylerin olumsuz deneyimler karşısında değişen dış ortamlara uyum sağlamasıdır.

3. İnsanlar herhangi bir psikolojik travmaya maruz kaldığında bundan kurtulmak ve iyileşmek için kullandığı bireysel özellikleri ve farklılıkları inceler. Çocuğun travmatik bir olayı tecrübe etmesi onu örseleyebilir.

2.2.1 Psikolojik sağlamlıkta risk Faktörleri ve koruyucu faktörler

Bireyin psikolojik sağlamlığı; kendi kişilik özellikleri, aile yapısı, içinde yaşadığı toplum, fiziksel ve sosyal çevresinin her birinin etkileşimi ile oluşmaktadır. Tüm bu yapıların bireyin yaşamındaki rolü onun psikolojik sağlamlığını etkilemektedir. Örneğin bir çocuğun anne ve babasıyla birlikte yaşaması çocuk için koruyucu faktör olarak değerlendirilirken, ebeveynlerden birinin çocuğa şiddet uygulaması durumu değiştirmektedir. Bu çocuk için başlangıçta ebeveyn ile yaşamak koruyucu bir faktör iken şiddet unsurunun etkisiyle ebeveyn ile yaşamak risk faktörüne dönüşmektedir. Durum tam tersi bir hâl almakta ve ebeveyn ile yaşamamak koruyucu faktör olarak değerlendirilmektedir (Barankin ve Khanlou, 2007).

Yapılan araştırmalar risk faktörleri ile koruyucu faktörlerin birbirini etkileyen yapılar barındırdıklarını göstermektedir (Murray, 2003; Pellegrjni, 1990; Masten ve Wright, 2010). Bu minvalde bireyin yaşamında ne kadar çok koruyucu faktör varsa o kadar az risk faktörü olmaktadır. Bunun tersi de geçerlidir. Dolayısı ile bu durumda bireylerin psikolojik sağlamlıklarının zayıf olması ve bir dizi sorun yaşamaları olasılığını artırmaktadır. Bireyde psikolojik sağlamlığı geliştirmek için koruyucu faktörlerin yaşamına dâhil edilmesi gerekmektedir (Barankin ve Khanlou, 2007).

Risk, bireyin aile içinde ya da aile dışında kalan diğer ortamlarda bilişsel, duyuşsal gelişimi için tehdit oluşturabilecek, olumsuz sonuçlar doğurabilecek bireysel ve çevresel faktörler olarak tanımlanmaktadır (Masten ve Wright, 2010). Risk faktörleri aynı anda ortaya çıkabildikleri gibi zaman geçtikçe de artabilmektedirler (Zolkoski ve Bullock, 2012). Genel olarak değerlendirildiğinde psikolojik sağlamlığı etkileyen faktörler aşağıda açıklanmıştır.

2.2.1.1 Risk faktörleri

Risk faktörleri, örseleyici yaşam unsurlarına maruz kalmış belli bireyler için olumsuz ve istenmedik sonuçlar doğurabilen durumları tanımlamaktadır (Masten, 2001). Risk faktörleri çoğunlukla bireyin yaşamında olumsuz sonuçlara neden olurken bazen sadece olumsuz durumlarla ilişkili olabilmektedirler. Ayrıca genetik, çevresel, sosyokültürel ve sosyoekonomik pek çok faktörü de içermektedirler (Gizir, 2007).

Psikolojik sağlamlığı bozucu etkilere yol açan olumsuz deneyimler, sorunun başlama olasılığını artıran stres verici durumlar, yaşanan zorluklar, risk faktörleri olarak ifade edilmekte ve bireylerin ruh sağlığı bozuklukları ile davranış problemleri yaşamasına yol açabilmektedir. Risk faktörleri bireysel faktörler, ailesel ve kişilerarası faktörler ve çevresel faktörler olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır (Gizir, 2007; Jenson ve Fraser, 2016).

Aşağıdaki tablo çocukluk ve ergen sorunları için ortak olan risk faktörlerini göstermektedir;

Bireysel Faktörler	Kişiler Arası ve Sosyal Faktörler (Ailesel ve Kişiler Arası Faktörler)	Çevresel Faktörler
•Erken davranış sorunları •Sorunlu davranışlara yönelik olumlu tutumlar •Duyum arayış yönelimi •Dürtüsellik •Dikkat eksiklikleri •Genetik ve diğer biyolojik faktörler	•Sorunlu davranışa yönelik anne-baba tutumları •Ailedeki sorunlu davranışa katılım öyküsü •Aile ve çocuk-anne-baba çatışması •Anne-babaya zayıf (güvensiz) bağlanma •Tutarsız anne-baba gözetimi, denetimi ve disiplini •İlkokul yıllarında düşük akademik performans •Okula düşük bağlılık (düşük okul katılımı) •Akran grupları tarafından reddedilme •Olumsuz sosyal davranışlar gösteren akranlarla ilişki	•Olumsuz sosyal davranışa elverişli kanunlar ve normlar •Yasa dışı uyuşturucu ve ateşli silahlara erişilebilirlik •Yoksulluk ve sınırlı ekonomik gelişme •Toplum ve çevrenin (mahalle, komşular vb.) karışıklığı •Çevreye (mahalle, komşu) zayıf bağlanma •Olumsuz sosyal davranışların medyadaki tasvirleri, karşılıkları

Şekil 2. Psikolojik Sağlamlıkta Risk Faktörleri (Jenson ve Fraser, 2016)

2.2.1.2 Koruyucu faktörler

En az risk faktörleri kadar önem içeren diğer faktörde koruyucu faktörlerdir (Bernard, 1991). Koruyucu faktörler bireyin yaşadığı olumsuz tecrübeler karşısında bu durumlara anlamlı tepkiler vermesini sağlamaktadır (Karaırmak, 2006). Bu anlamda eğer birey koruyucu faktörlere sahipse psikolojik sağlamlığı olumlu yönde etkilemektedir. Temelde koruyucu faktörler, çocukları ve gençleri risk faktörlerinin olumsuz etkilerinden korumaya yardımcı olur. Koruyucu faktörleri üçe ayırmak mümkündür (Durlak, 1998; Masten, 2001; Mandleco, 2000).

Bireysel Koruyucu Faktörler: Bunlar arasında sosyal yeterlilik (iletişim becerileri, mizah anlayışı ve davranışı, kişiler arası ilişkilerde duyarlılık), kişisel özerklik (benlik saygısı, öz yeterlilik, öz kontrol ve öz farkındalık), problem çözme becerileri (düşünme yeteneği, bilişsel ve sosyal problemleri çözme yeteneğine ilişkin beceriler), amaç belirleyebilme ve gelecekle ilgili planlar yapabilme (hedefe, amaca yönelik olma, başarı yönelimi, sabırlı davranabilme, umuda sahip olma) olarak sıralanabilir (Bemard, 1991). Bunlara ek olarak öz düzenleme psikolojik sağlamlıkla ilgili ilgili koruyucu faktörler arasındadır (Lengua, 2002). Ayrıca olumlu benlik algısı da önemli bir koruyucu unsurdur (Coleman ve Hendry, 1990).

Ailesel Koruyucu Faktörler: Koruyucu faktörler ele alındığında bireysel içsel faktörlerin yanında bireyi ya da çocuğu psikolojik sağlamlık açısından etkileyebilecek diğer faktörde aile yapısı ile ilgili değişkenlerdir. Bununla ilgili önemli niteliklerden birisi destekleyici ve istikrarlı bakım sağlayıcı kişilerin varlığıdır. Çocuğun çevresinde zorlayıcı koşullar altında destekleyebilecek bireylerin varlığının olumsuz sonuçlar bakımından fark yaratabileceği düşünülmektedir (Gülay Ogelman ve Önder, 2020). Condly (2006), ailedeki koşulların çocukların psikolojik sağlamlıklarına katkıda bulunmakla beraber kişisel özeliklerinden tamamen ayrı düşünülemediğini bu nedenle birlikte ele alınması gerektiğini savunmuştur. Bununla beraber psikolojik sağlamlıkta koruyucu unsur olarak yer alan aile ortamı çocuk küçük yaşlardayken rolü daha büyüktür. Bu doğrultuda, aile içi iletişimin olumlu olması dayanıklılığın desteklenmesinde yararlı olacaktır. Anne ve babanın empatik bir yaklaşımda bulunması, bağlanmanın olumlu etkileri bu konu hakkında önemli değişkenler olarak kendini göstermektedir. Aile üyeleri ile çocuk

arasındaki sağlıklı duygusal bağlanmanın çocukta yaratabileceği güvende hissetme duygusunun önemi burada öne çıkmaktadır (Pianta ve Walsh, 1998). Olumlu ebeveyn tutumları, ebeveynlerin çocuklarına yönelik sergiledikleri duygusal tavır, aile içi şiddetin olmaması, evde huzur ve pozitif bir atmosferin olması da çocukların psikolojik sağlamlıklarına yönelik ailesel koruyucu faktörlerdir (Gülay Ogelman ve Önder, 2020).

Çevresel Koruyucu Faktörler: Risk etmenlerini azaltmaya yarayan, çevreden kaynaklanan faktörlerdir. Anne-baba dışındaki sosyal sistem içindeki kişilerle olumlu ilişki, okul ortamında güvenilir kişilerin varlığı, olumlu eğitim hayatı, öğretmenlerin ve akranların olumlu sosyal desteği, toplumda değeri olan sosyal roller, etkili toplumsal kaynaklar, kaliteli yaşam, okula aidiyet duygusu, farklı ırk ya da etnik kökenden olan bireylere gösterilen saygı, yetişkinler arasında güvene dayalı işbirlikçi çalışmalar, değerli bir topluluğa üye olma, spor ya da farklı aktivitelere katılma, fiziksel çevrenin temiz, düzenli ve yeterli kaynak materyal içermesi gibi etkenler çevresel korucu faktörler içinde yer almaktadır (Gizir, 2007, Karaırmak, 2006; Masten ve Coatsworth, 1998; Öz ve Bahadır Yılmaz, 2009).

2.3.1.3.Psikolojik sağlamlıkla ilişkili faktörlere ilişkin bir açıklama: Ekolojik sistem yaklaşımı

Ekolojik Sistemler Kuramı, sosyal çevrenin insan gelişimi üzerindeki etkisini açıklayan önemli kuramlardan birisidir. Bronfenbrenner'ın (1979) ekolojik sistemler teorisi, karmaşık bir ilişkisel sistemde yer alan insan gelişiminin çok seviyeli çevreden etkilendiğine inanmaktadır. Bronfenbrenner' a göre çocukların büyüme biçimleri yetiştikleri çevreye göre değişim geçirir. Bu teoriye göre çevre birbirine bağlı bir dizi sistemden oluşmaktadır. Teoriye göre birbirine bağlı olan bu beş sistem içindeki etkileşim, çevre ve çocuk arasında karşılıklı olarak gerçekleşmektedir. Bronfenbrenner'ın ekolojik teorisinin beş sistemi şunlardır;

Mikrosistem: Çocuğun doğrudan temas halinde olduğu grupları içerir. Gelişmekte olan kişi ile yakın yaşam ortamı arasındaki ilişkiyle ilgilenir. Aile ve okul arkadaşları bu sistemin en önemlilerinden ikisidir (Bronfenbrenner, 1979).

Mezosistem: Modelindeki ikinci katmanı olan mezosistem, birkaç küçük ortam arasındaki bağlantıyı ifade eden orta ortam sistemidir. Örneğin, bir çocuğun akademik gelişimi sadece sınıf içi etkinliklere değil, aynı zamanda ebeveynlerin çocuklarının öğrenmesine ve evde derse ayırdığı zamana da bağlıdır (Epstein ve Sheldon, 2002).

Ekzosistem: Büyürken doğrudan dahil olmadığı ancak yakın çevreleri üzerinde etkisi olan sosyal çevreyi ifade eder. Bu ortam, bir bireyin biriminin yönetim kurulu veya bir toplum sağlık veya refah kurumu gibi resmi bir organizasyon olabilir. Bireyin gelişimi üzerindeki etkisi dolaylıdır (Bronfenbrenner ve Morris, 2006).

Makrosistem: En dıştaki katman olan makrosistem, belirli bir ortam değildir. Bireyin içinde bulunduğu kültürel ögeler, gelenekler vb. unsurları içerir. Örneğin bir kültürün değerleri ve resmi bir dinin varlığı makrosistemi anlatmaktadır (Bronfenbrenner, 1979).

Kronosistem: En geniş sitemi ifade eden kronosistem, modelin zaman boyutunu anlatır. Bireyin kendisinde veya etrafında gerçekleşen değişimleri ele alır. Örneğin okul kayıt, istihdam, evlilik, ebeveynlik, boşanma, yer değiştirme vb. durumlar insan gelişiminde önemli dönüm noktaları olarak etkilemektedir (Bronfenbrenner ve Evans, 2000).

Ekolojik sistemler kuramındaki bahsi geçen sistemlerin farklı çevresel faktörlerden ve birbirleriyle olan etkileşimlerine odaklanıldığında, psikolojik sağlamlıkla ilişkili ortam ve tepkiler daha iyi gözlenebilir. Sözgelimi çocuğun ya da ergenin stres verici bir olayla karşılaştığı zaman olumlu davranış göstergelerine sahip olması için sistem içindeki var olan kaynaklara kolay erişebilir durumda olması gerekir (Ungar, 2004).

Ungar (2012), ekolojik sistemi sosyo-ekolojik bağlamda açıklamaya çalışmıştır. Ona göre mikrosistemimizdeki kişiler (aile) dayanıklılığın başlangıç noktasıdır. Bu nedenle bireyden başlayıp sistemin en geniş halkasına kadar yayılan etkilerine odaklanmak gerekir. Burada değinilen temek nokta bireyin gelişiminin çevredeki birden çok düzeyden etkilenen karmaşık bir anlatım sistemi içinde gerçekleşmesidir (Ungar, Ghazinour ve Richter, 2013).

2.2.2 Okul öncesi dönemde psikolojik sağlamlık

Çocuğun etrafındaki insanlar ile olumlu iletişim ve ilişkiler kurması sosyal duygusal gelişimin niteliği açısından önemlidir. (Ömeroğlu vd., 2014). Erken çocukluk döneminde empati kurma, öz denetim, duygu kontrolü, sorumluluk alma, gibi sosyal duygusal becerilerinin kazandırılması bireylerin sağlıklı bir kişilik gelişimi oluşturması açısından önemlidir. Bu nedenle sosyal duygusal anlamda yetkinlik sağlayamayan çocukların, problem çözme konusunda zayıf olma, yardım almaya kapalı olma, duygularını yönetememe, motivasyonunu çabuk kaybetme gibi belirtileri göstermesi muhtemeldir (Öner ve Özbey, 2022).

Sosyal bilgiyi işleme becerilerinden olan öz farkındalık, özdenetim, sosyal farkındalık, ilişkisel beceriler gibi kazanımlar; aynı zamanda bağlanma, öz düzenleme, yardım alabilme, doyumu erteleyebilme, girişkenlik, özgüven, sosyal yeterlilik ve öz kontrol gibi becerileri de geliştirmektedir (Şahan Aktan ve Önder, 2018). Bahsedilen bu kazanımlar psikolojik sağlamlık düzeyini de artıran kazanımlar olup bu bağlamda çocuğun yaşadığı zorlukların üstesinden gelmesini sağlayarak dayanıklılığını geliştirmektedir. Yapılan araştırmalar psikolojik sağlamlığı yüksek çocuğun profiline bakıldığında, pek çok şeye meraklı ve ilgili, olumlu bir dünya görüşü olan, zorlayıcı durumlar karşısında aktif olarak çözüm arama, yüksek iletişim becerileri, dengeli bir mizaç, olumsuz duygularını düzenleyebilme ve yönetebilme, olumlu duygularının farkına varma, başarıya ulaşmada motivasyon gösterme, problemlere çözüm önerileri getirebilme gibi özellikler taşıdığını göstermektedir (Benard, 1991).

Sağlıklı gelişimi destekleyen çevresel koşullar ve pozitif sosyal ilişkiler; çocukluk döneminde ve sonraki süreçte hayatlarında karşılaştıkları güçlüklerle mücadele etmek ve başa çıkmak davranışını göstermek için ihtiyaç duyacağı becerilerin geliştirilmesi için temel oluşturmaktadır (Ünsal,2006). Olumlu aile ortamı ve çevre koşullarıyla desteklenen çocuklarda psikolojik sağlamlık göstergeleri de olumludur. Bu şekilde yetişen çocukların çevrelerinden daha çok öğrenen, girişken ve aktif mizaca sahip, deneyimlerini paylaşmada daha özgüvenli bireyler olmaları muhtemeldir (Barankin ve Khanlou, 2007). Barankin ve Khanlou'ya (2007) göre psikolojik sağlamlık gösteren çocukların yetenekleri şu şekilde sıralanmaktadır;

- Stres ve baskı yaratan durumlarda daha etkili davranmak,
- Günlük yaşamdaki zorlayıcı olayların ve travmaların üstesinden gelebilmek,
- Gerçekçi ve belirgin hedefler belirleyebilmek,
- Problem çözebilmek,
- Sosyal çevrede bulunan kimselerle rahat iletişim kurabilmek,
- Kendine ve başkalarına karşı saygılı duyabilmek (akt. Ünsal, 2016).

Psikolojik sağlamlık yeteneği, bireylerin çevre ile etkileşimi sürecinde gelişir. Yani doğuştan gelen bir nitelik değildir. Çocuklar yakın çevresinden aldığı dönütlerle kendisinin de çevreyi aktif olarak etkilediğini erken yaşta öğrenir. Dolayısıyla küçük yaşlardan itibaren çocukların kendiliğinden eyleme geçmesi, başarıları ve başarısızlıklarıyla başa çıkmaları konusunda sevgiyle desteklenmesi ileriki yetişkin yaşamları üzerinde sağlamlık geliştirmeleri adına olumlu etkileri olur. Yani istikrarlı, destekleyici ve sevecen bir ilişki, psikolojik sağlamlığın geliştirilmesinde en önemli faktördür. Çocuğun bakım veren kişiden sabit bir güven ve destek duygusu alması psikolojik sağlamlığın güçlenmesi için kritik koşullardan biridir.

2.3 İlgili Araştırmalar

2.3.1 Benlik algısı ile ilgili yapılan araştırmalar

Argun (2005), okul öncesi çocuklarda kendilik algısını incelemiştir. Çalışmada kendilik algısı ile anne baba ve öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülüğü arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Ayrıca anne babaların öğrenim düzeyi ve kendilik algısı aralarında anlamlı bir farklılığın olduğu saptanmıştır.

Bencik (2006) mükemmeliyetçilik ve benlik algısı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmasında çocukların anne ve babalarının öğrenim düzeyleri bakımından benlik kavramı arasında anlamlı bir fark saptamamıştır. Araştırma grubundaki çocukların, benlik kavramlarının cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterdiğini gözlemlemiştir.

Turaşlı (2006) yaptığı araştırmada 6 yaş çocuklarının benlik algısını incelemiştir. Araştırma sonucunda okul öncesi eğitimini iki yıl ve daha fazla alan öğrencilerin benlik gelişimlerinin daha olumlu olduğunu saptamıştır.

İkiz (2009), aile işlevleri ile kendilik algısı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yaptığı araştırma sonucunda benlik algısının demografik özelliklere göre değiştiğini tespit etmiştir. Ayrıca aile işlevlerinin benlik algısını yordadığı sonucuna ulaşmıştır.

Nelson ve diğerleri (2009), 4-5 yaş arası 199 çocukla yaptıkları araştırmada benlik algısının davranışsal etkilerini incelemiştir. Araştırmanın sonucuna göre yetenekleri hakkında akranlarına göre daha düşük benlik algısına sahip çocukların daha fazla akran reddine maruz kaldıkları, benliklerine dair inanışlarının sosyal etkileşimini önemli ölçüde etkilediği belirtilmiştir.

Sarıca (2010), anasınıfına devam eden çocukların benlik algılarını farklı demografik değişkenlerle ele almıştır. Araştırmada 142 çocuk katılımcı olarak alınmıştır. Çalışmadan çıkan bulgular benlik algısının annenin çalışma durumundan ve kardeş sayısından etkilenmediğini göstermektedir. Aynı çalışmada benlik algısının yaş, ebeveyn eğitimi, cinsiyet ve okula gitme süresine göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Verschueren, Doumen ve Buyse (2012) araştırmalarında küçük çocukların sosyal hayatlarındaki üç önemli ilişkinin, yani anne, öğretmen ve akranlarıyla olan ilişkilerinin benlik kavramının üç boyutu (genel, akademik ve sosyal) üzerindeki etkilerini tespit etmiştir. Araştırmanın 113 örneklemi çocuktan (okul öncesi ve birinci sınıf öğrencileri) oluşmuştur. Araştırma sonuçları akademik benlik kavramı öğretmen-çocuk ilişkisi kalitesiyle, sosyal benlik kavramı akran kabulüyle ve genel benlik kavramı anneye bağlanma kalitesiyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca, erken anne-çocuk bağlanma kalitesinin, okuldaki mevcut yetişkin-çocuk ilişkileri üzerindeki etkisiyle benliğin akademik boyutu üzerinde dolaylı bir etkisi olduğu ortaya çıkmıştır.

Sarıkaya (2015) lise çağındaki ergenlerin benlik saygıları ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada benlik saygısı düzeyi arttıkça dayanıklılık düzeyinin de arttığı tespit edilmiştir.

Evirgen Geniş'in (2017) okul öncesi çocukları ile benlik algısına dair yaptığı çalışmada benlik algısının sosyal ve akademik yeterlik alanında alınan puanlarının kardeş sayısına göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır.

Yorulmaz (2017) okul öncesi öğrencileri ile yaptığı araştırmada benlik algısının cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark gösterdiği ve bu durumun kızlar lehine olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca çalışmada benlik kavramının baba eğitim durumundan etkilendiği de tespit edilmiştir.

Bagán, Tur-Porcar ve Llorca (2019) yaptıkları araştırmada 4-7 yaş arası çocukların ebeveynlik stilleri (anne ve baba desteği, kontrol ve ihmal) ile prososyal davranış, saldırganlık ve benlik kavramı arasındaki ilişkileri test etmiştir. Araştırmanın örneklemini 635 çocuk (%53,7 erkek; %46,3 kız) oluşturmuştur. Çocukların ebeveynlerinin çoğu düşük eğitim düzeyine ve düşük nitelikli, geçici işlere sahiptir. Araştırma sonuçları, anne desteği ve kontrolünün, temel olarak benlik kavramı ve saldırganlığın yordayıcıları olarak, çocukların prososyal davranışları, saldırganlığı ve benlik kavramı ile en güçlü ilişkilere sahip olduğunu göstermektedir. Çocukların algılarına göre, anne ebeveynliği baba ebeveynliğine göre daha belirgin bir rol oynamaktadır. Ebeveynlikte destek ve iletişim, toplum yanlısı davranışları ve benlik kavramını olumlu yönde yordarken saldırgan davranışı olumsuz yönde yordamaktadır. Ayrıca çalışmada, bu yaşlarda otoriter ve ihmalkâr ebeveynlik diğer yaşlara göre daha az olumsuz algılandığı ve bu tür ebeveynliğin etkileri daha sonraki yaşlarda ortaya çıkabildiği belirtilmiştir.

2.3.2 Psikolojik sağlamlıkla ilgili yapılan araştırmalar

Oktan (2008) üniversiteye hazırlanan öğrencilere yaptığı çalışmasında psikolojik sağlamlık faktörünün çeşitli değişkenlere göre farklılaşma durumunu incelemiştir. Araştırmadaki sonuçlar ergenlerin psikolojik sağlamlığın cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir.

Howell ve diğerlerinin (2010) yaptığı çalışmada, annelerin ebeveynlik tutumlarının psikolojik sağlık problemleri ve partnerleri tarafından şiddete maruz kalmalarının çocukların psikolojik dayanıklılıklarını yordama düzeyi belirlenmek amacıyla 4-6 yaş arasındaki 56 okul öncesi dönem çocuğu ve bu çocukların anneleri ile çalışılmıştır.

Çalışmanın bulgularına göre annelerin olumlu ebeveyn tutumu annelerin daha az psikolojik sağlık problemleri yaşaması ve annelerin partnerleri tarafından daha az şiddete maruz kalmaları çocukların psikolojik sağlamlıklarına olumlu şekilde katkı sağlamaktadır.

Akça (2012) çalışmasında algılanan anne-baba tutumları ile kendini toparlama gücü ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre sağlamlık cinsiyete göre değişmemektedir. Ayrıca benlik saygısı yükseldikçe kendilerini toparlama gücününde yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Gülay Ogelman (2015), ebeveyn kabul-reddi düzeyinin okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik dayanıklılıklarını nasıl yordadığını ortaya koymak amacıyla okul öncesi eğitim alan 100 çocuk ve onların ebeveynleri ile çalışmayı gerçekleştirmiştir. Anne ve babaların uyandırdığı hislerin ayrı ayrı ele alındığı çalışmada elde edilen sonuçlara göre, annelerin sergiledikleri sıcak ilgi ve alakanın çocukların psikolojik dayanıklılıklarını pozitif şekilde yordadığı tespit edilmişken, babaların sıcak ilgi ve alakanın pozitif şekilde; ilgisizlik ve kızgınlıklarının ise negatif bir şekilde çocukların psikolojik dayanıklılıklarını yordadığı tespit edilmiştir.

Ünsal (2016) tarafından yapılan çalışmada psikolojik dayanıklılık programının okul öncesi öğrencilerinin sosyal becerilerini artırdığı, kendini ifade etme becerilerini geliştirdiği ve içe yönelme gibi problem davranışlarında azalma olduğu bilgisi yer almaktadır.

Erdem (2017) okul öncesi eğitim alan 4-5 yaş çocuklarının yılmazlık düzeyleri ve yılmazlığı koruyucu faktörleri incelemiştir. Bulgulara bakıldığında kızların yılmazlık düzeyinin erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu bilgisi yer almaktadır. Ayrıca babanın öğrenim durumu yılmazlığı etkileyen faktör olduğu tespit edilmiştir.

Yule (2017) psikolojik sağlamlık ile ebeveyn davranışları arasındaki ilişki ortaya koymayı amaçladığı araştırmada 3-6 yaş arasındaki 124 çocuk ve ebeveynleri ile çalışmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerin duygu koçluğu ile çocukların duygu düzenleme, sosyal yeterlilik, okula hazır oluş ve psikolojik sağlamlıkları arasında anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Chen ve diğerlerinin (2021) yaptığı araştırma, duygusal yetenek ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla Çin'deki anaokullarında 3-6 yaş arası toplam 300 okul öncesi çocuk araştırma katılımcıları olarak alınmıştır. Çocukların duygusal yetenekleri ve psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişki deneyler ve anketlerin kombinasyonuyla ölçülmüş ayrıca yaş ve cinsiyet değişkenlerine göre farklılaşma durumuna bakılmıştır. Yapılan analizlere göre duygusal yeteneğin psikolojik dayanıklılık üzerinde anlamlı bir pozitif etkisi vardır. Farklı yaşlardaki çocuklar, duygusal yetenek ve psikolojik dayanıklılık boyutlarında ve toplam puanlarında anlamlı farklılıklara sahiptir, ancak psikolojik dayanıklılık boyutlarından yalnızca bazılarında cinsiyetler arası anlamlı fark bulunmuştur. 3 ve 4 yaşındaki erkek çocukların dayanıklılığının kızlardan önemli ölçüde düşük olduğu bulunmuş ancak 5 ve 6 yaşlarından sonra farkın giderek kısaldığı görülmüştür.

Oral (2022) tarafından yapılan çalışmada, okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlamlıkları ve duygusal zekâları arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla okul öncesi eğitim alan 48-72 ay arasında bulunan 251 çocuk ile yaptığı araştırma sonuçlarına göre çocukların psikolojik sağlamlıkları ve duygusal zekâları arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna varmıştır.

3. YÖNTEM

Bu bölüm içerisinde araştırmanın modeli ve araştırmanın evren ve örneklemi tanıtılmış ardından veriler ve toplanması, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması süreci açıklanmıştır.

3.1 Araştırma Modeli

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Geçmişte veya günümüzde meydana gelen bir durumu olduğu şekliyle betimleyen, öğrenmenin gerçekleşmesi ve istenen davranışların oluşması açısından bir süreç olarak nitelendirilebilecek olan tarama modeli, farklı olay veya unsurların birbirleriyle etkileşimine bakılmaktadır. İlişkisel tarama modeli bundan farklı olarak en az iki değişken arasında gerçekleşen etkileşimin varlığını belirlemeyi amaçlamaktadır. İlişkisel tarama modelinde, değişkenler hakkında gerçekleşen süreçler değerlendirilmektedir. Değişmenin olup olmadığı ve değişme varsa bunun nasıl meydana geldiği hakkında bir saptama gerçekleşmektedir (Karasar, 2020).

Tarama modelinin en temel amacı, belirli bir evrenden seçilmiş örneklem üzerinde araştırma yapılması sonucunda nicel olarak betimleme gerçekleştirmektir (Karasar, 2020). Bazı ilişki türlerinin hangi derecede etki ettiğinin bulunması, varılacak olan yargının temel unsurlarındandır. Böyle bir durumda ise araştırmacının, verilerin toplanması için uygulanacak olan araçları kullanmak dışında bir etkisinin bulunmaması gereklidir.

Bu araştırma temelinde 5-6 yaş okul öncesi öğrencilerinin benlik algıları ile psikolojik sağlamlıklarının sosyokültürel çevreye göre farklılaşma durumu incelenmiştir. Buna ek olarak benlik algıları ile psikolojik sağlamlıklarının cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, okul öncesi eğitim alma süresi, yaşadığı yer, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne mesleği, baba mesleği gibi değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığına ve benlik algıları ile psikolojik sağlamlıkları arasında ilişki olup olmadığı araştırılmıştır.

3.2 Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılında Hatay ili İskenderun ilçesi Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilçe merkezindeki ve köylerde bulunan anasınıflarında eğitim alan 5-6 yaş arası okul öncesi öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise bu evrenden küme örnekleme yöntemi ile seçilen 296 çocuktur. Bu araştırmada okulların küme olarak ele alınması ve ilçe merkezi ile köylerde bulunan okulların oranına bağlı kalınmamasından dolayı örneklem seçiminde oransız küme örneklemi yaklaşımı izlenmiştir (Karasar, 2020).

Örneklemi oluşturan 296 çocuğun demografik özelliklerine ait dağılım Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Farklı Sosyokültürel Çevrede Yaşayan Çocuklara Ait Demografik Bilgiler

Değişken	Grup	f (Frekans)	% (Yüzde)
Cinsiyet	Kız	138	46,6
	Erkek	158	53,4
Yaş	5 Yaş	33	11,1
	6 Yaş	263	88,9
Yaşadığı Yer	Kent Merkezi	162	54,7
	Köy	134	45,3
Okul Öncesi Eğitim Alma Süresi	1 Yıl	223	75,3
	2 Yıl	67	22,6
	3 Yıl	6	2,0
Kardeş Sayısı	Kardeşi yok	49	16,6
	1	107	36,1
	2	81	27,4
	3	42	14,2
	4	13	4,4
	5	4	1,3
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul	65	22,0
	Ortaokul	61	20,6
	Lise	67	22,6
	Ön lisans	9	3,0
	Lisans	85	28,7
	Lisansüstü	5	1,7
	Okur-yazar değil	4	1,4
Anne Mesleği	Memur	63	21,3
	İşçi	26	8,8
	Serbest Meslek	13	4,4
	Çiftçi	1	,3
	Çalışmıyor	193	65,2

Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul	56	
	Ortaokul	61	20,6
	Lise	85	28,7
	Ön lisans	11	3,7
	Lisans	69	23,3
	Lisansüstü	14	4,7
Baba Mesleği	Memur	64	21,6
	İşçi	133	44,9
	Serbest Meslek	76	25,7
	Çiftçi	17	5,7
	Çalışmıyor	6	2,0

Tablo 1 incelendiğinde örneklemde yer alan çocukların ve anne-babalarının demografik bilgileri cinsiyete göre %46,6'sı kız geri kalan %53,4'ü erkektir. Çocukların yaşa göre %11,1'i 5 yaş %88,9'u 6 yaş gurubunda olduğu tespit edilmiştir. Yerleşim yerine göre çocukların yarısından fazlası %54,7'si kent merkezinde geri kalan %45,3'ü köyde yaşamaktadır. Okul öncesi eğitim alma süresine göre çoğunluğun (%75,3) 1 yıl, geri kalan çocukların %22,6'si 2 yıl %2,0'si 3 yıl eğitim aldığı görülmektedir. Kardeş sayısına göre çocukların %16,6'sı tek çocuk, %36,1'i iki kardeş %27,4'si üç kardeş, %14,2'si dört kardeş %4,4'ü dört kardeş, %1,3'ü beş kardeştir. Annenin eğitim alma durumuna göre demografik dağılıma bakıldığında %1,4'ü okur-yazar değil, %22,0'si ilkokul, %20,6'sı ortaokul, %22,6'sı lise %3,0'ü ön lisans %28,7'si lisans %1,7'si lisans üstü seviyesinde olduğu görülmüştür. Anne mesleğine göre katılımcı çocukların annelerinin demografik bilgileri %21,3'ü memur, %8,8 işçi %4,4 serbest meslek %3 çiftçi %65,2 çalışmıyor şeklinde gruplanmıştır. Babanın eğitim alma durumuna göre demografik dağılıma bakıldığında %18,9'u ilkokul, %20,6'si ortaokul, %28,7'i lise, %3,7'si ön lisans %23,3'ü lisans, %4,7'si lisans üstü seviyesinde olduğu görülmüştür. Baba mesleğine göre babalarının demografik bilgileri ise %21,6'sı memur, %44,9'u işçi, %25,7'si serbest meslek, %5,7'si çiftçi, %2,0'sinin ise çalışmıyor olarak gruplandığı görülmüştür.

3.3 Veriler ve Toplanması

Araştırmada okul öncesi dönemdeki çocukların benlik algılarının ve psikolojik sağlamlıklarının sosyokültürel çevrelere göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla veri toplama aracı olarak "Kişisel Bilgi Formu" "Purdue Okul Öncesi Çocukları

İçin Benlik Kavramı Ölçeği" (POBKÖ) ve "Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği" (PERİK) kullanılmış olup bu formlar sırasıyla Ek-1, Ek-2 ve Ek-3'te yer almaktadır. Kullanılan ölçme araçları aşağıda tanıtılmış ardından veri toplama süreci açıklanmıştır.

3.3.1 Kişisel bilgi formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu, örneklemi oluşturan çocukların ve anne-babalarının demografik özelliklerine ait bilgileri öğrenmek amacıyla oluşturulmuştur. Formun içerisinde çocuğa ve anne-babalarına ait demografik bilgileri (doğum tarihi, cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, yaşadığı yer, anne-babanın eğitim düzeyi, anne-baba mesleği vb.) içeren maddeler bulunmaktadır.

3.3.2 Purdue okul öncesi çocukları için benlik kavramı ölçeği (POBKÖ)

Cicirelli tarafından 1974 yılında okul öncesi dönemdeki çocukların benlik algılarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Orijinal dilindeki adıyla "Purdue Self-Concept Scale for Preschool Children (PSCS)" olarak bilinmektedir. Özcan, Gümüş ve Kotil (2009) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçek, çeviri sürecine uygun olarak "Purdue Okul Öncesi Çocukları İçin Benlik Kavramı Ölçeği (POBKÖ)" adıyla kullanılmaktadır. İlk formunda 40 madde bulunmakta olan ölçeğin Türkçe uyarlamasında elenen maddeler sonunda 16 maddelik son haline ulaştırılmıştır. Her maddede 2 adet resim ve resimdeki çocuğun ne yaptığına ilişkin açıklamalar bulunmaktadır. Uygulama aşamasında önce resimler çocuklara gösterilerek çocuğa açıklamalar okunur. Daha sonra hangi çocuğun kendilerine daha çok benzediğini göstermeleri istenerek yanıtlamaları sağlanır. Ölçekteki soruların maddeleri 1 ve 0 olarak puanlanmaktadır. "1" puan olumlu temsil edilen, "0" puan olumsuz temsil edilen açıklamadan alınmaktadır. Toplam puan benlik kavramı puanının elde edilmesini sağlar. Yapılan geçerlik ve güvenirlik analizi sonuçlarına göre uyumlu olduğu kabul edilen ölçeğin boyutlarının ölçekteki maddelerin açıklamaları doğrultusunda "Anne Kabulü", "Sosyal Yeterlik", "Akademik Yeterlik" ve "Fiziksel Yeterlik" olarak isimlendirilmesi uygun görülmüştür (Özcan, Gümüş ve Kotil 2009).

POBKÖ'nün iç tutarlık güvenirliğini belirlemek amacıyla toplam puan ve alt boyutlarının Cronbach-Alfa (α) değeri hesap edilmiştir. 16 maddeden oluşan ölçeğin toplam

puanlarının α değeri 0,74, birinci alt boyutu (sosyal yeterlik) α değeri 0,80, ikinci alt boyutu (akademik yeterlik) 0,65, üçüncü alt boyutu (fiziksel yeterlik) 0,55 ve dördüncü alt boyutu (anne kabulü) 0,56 olarak hesap edilmiştir.

Bu çalışma kapsamında ölçekten elde edilen puanların güvenirliği iç tutarlılık yöntemi ile incelenerek Cronbach-alfa değeri hesaplanmıştır. Buna göre Cronbach-alfa değeri sosyal yeterlik boyutu 0,60, akademik yeterlik boyutu 0,54, fiziksel yeterlik boyutu 0,51, anne kabulü boyutu 0,54, ölçeğin tamamı için ise 0,70 hesaplanmıştır. George ve Mallery (2003), Cronbach Alfa değerinin 0,7 ve üzerinde değer almasının yeterli seviyede olduğunu belirtmiştir. Buna dayanarak ölçekten elde edilen puanların güvenilir olduğu söylenebilir.

3.3.3 Okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeği (PERİK)

Mayr ve Ulich (2009) tarafından geliştirilmiş olan "Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK)" 36-72 ay arasındaki okul öncesi çocukların sosyal duygusal iyilik halini hem de psikolojik sağlamlığını ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçek Özbey (2019) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Çocukların sosyal duygusal yeterliliklerini ölmeyi amaçlayan ölçek öğretmenlerin gözlemlerine dayanarak uygulanabilmektedir. Toplamda 36 maddeden ölçekte 6 alt boyut ve her bir alt boyutunda da 6 madde bulunmaktadır. Çocuk adına öğretmen tarafından doldurulan ölçeğin her bir alt boyutundan alınabilecek maksimum puan 30'dur. Ölçekte ters puanlanması gereken 3 adet madde vardır. 5'li likert tipte bir ölçektir. Soruların puanlanması buna göre "5 puan (her zaman)", "1 puan (asla)" gibi verilen yanıtın derecesine göre oluşturulmaktadır. Özbey (2019) yaptığı açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin alt boyutlarını "İletişim Kurma / Sosyal Performans", "Öz-Kontrol/ Düşüncelilik", "Atılganlık", "Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma", "Görev Yönelimi", "Keşfetmekten Hoşlanma" olarak adlandırmıştır. Ölçeğin geçerlik güvenirlik sonuçlarına göre Cronbach-Alfa iç tutarlık katsayıları şu şekildedir; iletişim kurma/sosyal performans alt boyutu için 0,95, öz kontrol/düşüncelilik alt boyutu için 0,93, atılganlık alt boyutu için 0,92, duygusal istikrar/stresle başa çıkma alt boyutu için 0,86, görev yönelimi alt boyutu için 0,91 ve keşfetmekten hoşlanma alt boyutu için 0,94'tür (Özbey, 2019).

Bu çalışma kapsamında ölçekten elde edilen puanların güvenirliği iç tutarlılık yöntemi ile incelenmiştir. Bunun sonucunda Cronbach-alfa değeri; iletişim kurma/sosyal performans boyutu için ,095 öz-kontrol/ düşüncelilik boyutu için 0,94 atılganlık boyutu için 0,92 duygusal istikrar/stresle başa çıkma boyutu için 0,86 görev yönelimi boyutu için 0,92 keşfetmekten hoşlanma boyutu için 0,95 ve ölçeğin tamamı için ise 0,96 olarak hesaplanmıştır. Büyüköztürk (2016), sosyal bilimlerde kullanılan ölçme araçları için güvenirlik katsayısının 0,70 ve üzerinde değer almasının ölçme araçlarının güvenirliği için yeterli olduğunu belirtmiştir. Buna göre bu çalışmada ölçekten elde edilen puanların güvenilir seviyede olduğu söylenebilir.

3.3.4 Verilerin toplanması

Araştırmada kullanılacak verileri toplamak amacıyla öncelikle ölçeği geliştiren ve uyarlayan kişilerden e-posta aracılığıyla gerekli izinler alınmıştır (Ek-4 ve Ek-5). Bir sonraki adımda araştırmanın yapılabilmesi amacıyla Maltepe Üniversitesi'nden etik kurul ve araştırmanın uygunluğuna dair izin alınmıştır. Buna dair 2022/10-03 karar numaralı belge Ek-6'da sunulmuştur. Araştırma kapsamında verilerinin toplanabilmesi amacıyla Hatay Valiliği'ne bağlı İl Millî Eğitim Müdürlüğünden araştırmanın uygulama izni alınmıştır. Buna dair 05.05.2022 tarih, E-32889839-605.01-48944911 sayı numaralı karar Ek-7'de yer almaktadır. Veri toplama araçlarının uygulamada kullanılan halleri de Ek-1, Ek-2 ve ve Ek- 3'te sunulmuştur.

Araştırmanın verileri gerekli izinler alındıktan sonra uygulamalı olarak toplanmıştır. Araştırmaya dahil olan okul öncesi kurumlarında bulunan öğretmenlerle yüz yüze görüşmeler yapılarak çalışmaya katılmanın gönüllük esasına dayandığı belirtimiştir. Bu aşamadan sonra gönüllü olan öğrenci velilerinden ve öğretmenlerden gönüllü olduklarına dair onam formu doldurulmuş ve ardından veri toplama araçları uygulanmıştır. Veri toplama süreci 2022 yılı içerisinde Mayıs ayının ikinci haftasından Haziran ayı sonuna kadar sürmüştür. Her bir katılımcı için veri toplama süreci ortalama 7-9 dakika sürmüş olup katılımcıların kendilerini rahat hissettikleri bir ortamda tamamlamaları sağlanmıştır.

Veri toplama süreci sonunda 303 çocuğa veri toplama aracı ulaştırılmıştır. Veri toplama sürecinde yapılan eksik bilgi girişleri göz önüne alınarak yedi öğrenciye ait veriler çıkarılarak toplamda 296 öğrenciye ait veri bilgisi ile analizler yapılmıştır. Veri setinden

çıkarılan yedi öğrenciden dört tanesi alt sınır olarak belirlenmiş beş yaş grubundan küçük olduğu için; üç tanesi ise okul öncesi eğitiminin bir dönemi şehir merkezinde, içinde bulunduğu dönemi ise köyde sürdürdüğü için analizlere dahil edilmemiştir.

3.4 Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

Uygulama yapıldıktan sonra PURDUE, PERİK ve Kişisel Bilgi Formundan elde edilen veriler SPSS programına aktarılmıştır. Farklı sosyokültürel çevrede yaşayan okul öncesi eğitimi alan 5-6 yaş çocukların benlik algısı düzeyi ve bu öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeylerini belirlemek için kullanılan sorulara verilen cevaplar sıralı ve kategori haline getirilmiş ve ilgili kategorilere ait değişken tanımlamaları yapılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda herhangi bir test türü için eksik girilen bir alan ve kayıp verinin olmadığı tespit edildikten sonra verilerin analiz programına aktarımı açısından hata yapılmadığı teyit edilmiştir. Araştırmanın istatistiksel analizleri IBM SPSS v24 (sürüm 24) programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında ele alınan problemlerin değerlendirilmesinde, istatistiksel anlamlılık düzeyi 0,05 güven aralığı olarak kabul edilmiştir.

Verilerin çözümlenmesi aşamasında öncelikle normallik testleri kullanılarak verilerin normallik varsayımlarını karşılayıp karşılamadığına bakılmıştır. Araştıma grubu 50 kişiden fazla olduğu için örneklemin normallik durumunu incelemek amacıyla Kolmogorov-Smirnov Testi'nden alt gruplarda yer alan örneklemin 30'dan küçük olduğu durumlarda ise Shapiro-Wilk' testinden faydalanılmıştır (Büyüköztürk, 2016). Bu araştırmadaki normallik sonuçlarına ilişkin bilgiler "Demografik Bilgi Formu Normallik Dağılım Sonuçları" nda yer almakta olup Ek-8' de sunulmuştur. Demografik bilgilerden yalnızca anne yaşına ait Kolmogorov-Smirnov analizinde $p=0,036$ değerine sahip olup 0,05 anlamlılık düzeyinden büyük olduğu için normal dağılıma sahip olduğu değerlendirilmiştir. Diğer demografik bilgilerin $p<0,001$ değerine sahip olup 0,05 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için bu alandaki diğer kategorilerin normal dağılıma sahip olmadığı değerlendirilmiştir. Bu sebeple parametrik olmayan testlerden faydalanılmıştır. Çalışmanın temel amacı doğrultusunda farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların benlik algıları ile psikolojik sağlamlık düzeylerini belirlemek amacıyla betimsel istatistikler kullanılarak aritmetik ortalama, standart sapma, medyan,

minimum ve maksimum değerleri hesaplanmıştır. Çalışmanın temel problemine bağlı alt problemlerinde ise karşılaştırma testlerinden faydalanılmıştır. Farklılık olup olmadığı karşılaştırılan alt demografik bilgi problemlerinde iki grup olarak cevaplandırılan alt alanların değerlendirilmesi için Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Çoklu grup olarak cevaplandırılan alt alanların karşılaştırıldığı problemlerde ise Kruskall-Wallis testi kullanılmıştır. Kruskall-Wallis testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı sonuç çıkması durumunda ise çoklu karşılaştırma (Post Hoc) testlerinden faydalanılmıştır. Çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri ile benlik algısı arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla ise Spearman Rho korelasyon analizi kullanılmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde öncelikle her araştırma problemi ve alt problemler ayrı ayrı ele alınmıştır. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular sunulmuştur. Ardından elde edilen bulguların yorumları yapılarak ele alınan problem ve alt problemlerin istatistiksel anlamlılığı değerlendirilmiştir.

4.1 Bulgular

Bu bölümde araştırma problemlerine ve alt problemlerine ait bulgular sırasıyla sunulmuştur.

4.1.1 Birinci araştırma problemine ilişkin bulgular

Bu problem doğrultusunda farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların benlik algısı düzeyine düzeyine ilişkin POBKÖ'den aldıkları puanlara ait değerlendirmeler için betimsel istatistikleri hesaplanmıştır. Değerlendirme sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Farklı Sosyokültürel Çevrede Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

POBKÖ Boyutlar	Sosyokültürel Çevre	N	$\bar{X}$	S.S.	Medyan	Min.	Maks.
Sosyal Yeterlik	Köy	134	4,22	0,937	4,00	1	5
	Kent	162	4,60	0,725	5,00	1	5
Akademik Yeterlik	Köy	134	2,38	0,793	3,00	0	3
	Kent	162	2,45	0,756	3,00	0	3
Fiziksel Yeterlik	Köy	134	3,71	1,149	4,00	0	5
	Kent	162	3,96	1,002	4,00	1	5
Anne Kabulü	Köy	134	2,41	0,778	3,00	0	3
	Kent	162	2,60	0,635	3,00	0	3
Benlik Algısı (Tümü)	Köy	134	12,72	2,226	13,00	6	16
	Kent	162	13,62	1,791	14,00	7	16

Tablo 2 incelendiğinde; köyde yaşayan çocukların sosyal yeterlik boyutunun aritmetik ortalaması 4,22 (S.S. = 0,937) ve medyan değeri 4'tür. Akademik yeterlik boyutunun aritmetik ortalaması 2,35 (S.S. = 0,793) ve medyan değeri 3'tür. Fiziksel yeterlik boyutun aritmetik ortalamsı 3,71 (S.S. = 1,149) ve medyan değeri 4'tür. Anne kabulü boyutunun aritmetik ortalaması 2,41 (S.S. = 0,778) ve medyan değeri 3 olarak hesaplanmıştır. Benlik algısı toplam puanları ise 6 ile 16 arasında değişmekte olup aritmetik ortalaması 12,72 (S.S. = 2,226) ve medyan değeri 13'tür. Kentte yaşayan çocukların sosyal yeterlik boyut puanlarının aritmetik ortalaması 4,60 (S.S. = 0,725) ve medyan değeri 5'tir. Akademik yeterlik boyutu puanlarının aritmetik ortalaması 2,45 (S.S. = 0,756) ve medyan değeri 3'tür. Fiziksel yeterlik boyut puanlarının aritmetik ortalaması 3,96 (S.S. = 1,002) ve medyan değeri 4'tür. Anne kabulü boyutu puanlarının aritmetik ortalaması 2,60 (S.S. = 0,635) ve medyan değeri 3 olarak hesaplanmıştır. Benlik algısı toplam puanları ise 7 ile 16 arasında değişmekte olup aritmetik ortalaması 13,62 (S.S. = 1,791) ve medyan değeri 14'tür.

4.1.2 İkinci araştırma problemine ilişkin bulgular

Bu problem kapsamında "Farklı sosyokültürel çevrede yaşayan okul öncesi eğitimi alan 5-6 yaş çocukların benlik algısı düzeyleri çocukların demografik özelliklerine göre istatistiksel olarak farklılaşmakta mıdır?" sorusu ele alınmıştır. Bu doğrultuda örneklemdeki çocukların benlik algısı değerlendirmelerine ait analiz sonuçları POBKÖ alt boyutları ile toplam puanları için istatistiksel olarak farklılıkları sırasıyla ele alınmıştır.

4.1.2.1 "Cinsiyet" alt problemine ilişkin bulgular

Bu alt problem doğrultusunda farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların POBKÖ puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşma durumunu ele alan alt problemi için Mann Whitney-U Testi yapılmıştır. Tablo 3'de ve Tablo 4'de testin istatistiki sonuçları sunulmuştur.

Tablo 3. Kentte Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Cinsiyete Göre Analiz Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	z	p
Sosyal Yeterlik	Kız	73	88,90	6490,00	2708,00	-2,277	0,023*
	Erkek	89	75,43	6713,00			
Akademik Yeterlik	Kız	73	87,79	6409,00	2789,00	-1,773	0,076
	Erkek	89	76,34	6794,00			
Fiziksel Yeterlik	Kız	73	76,40	5577,50	2786,50	-1,317	0,188
	Erkek	89	85,68	7625,50			
Anne Kabulü	Kız	73	83,60	6103,00	3095,00	-0,626	0,532
	Erkek	89	79,78	7100,00			
Benlik Algısı (Tümü)	Kız	73	85,61	6249,50	2948,50	-1,028	0,304
	Erkek	89	78,13	6953,50			

*p<0,05 anlamlıdır.

Tablo 3'de görüldüğü üzere yapılan analiz sonucuna göre cinsiyete göre kentte yaşayan çocukların sosyal yeterlik boyutunda (U = 2708,00; p> 0,05), akademik yeterlik boyutunda (U = 2789,00; p> 0.05), fiziksel yeterlik boyutunda (U = 2786,50; p> 0.05), anne kabulü boyutunda (U = 3095,00; p> 0.05) anlamlı farklılık yoktur. Sosyal yeterlik boyutunda (U = 2708,00; p<0,05) anlamlı farklılık görülmüş olup bu farklılaşmalar erkek öğrenciler lehinedir.

Tablo 4. Köyde Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Cinsiyete Göre Analiz Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	z	p
Sosyal Yeterlik	Kız	65	69,69	4530,00	2100,00	-0,688	0,492
	Erkek	69	65,43	4515,00			
Akademik Yeterlik	Kız	65	76,22	4954,00	1676,00	-2,812	0,005*
	Erkek	69	59,29	4091,00			
Fiziksel Yeterlik	Kız	65	60,76	3949,50	1804,50	-2,022	0,043*
	Erkek	69	73,85	5095,50			
Anne Kabulü	Kız	65	66,71	4336,00	2191,00	-0,258	0,797
	Erkek	69	68,25	4709,00			
Benlik Algısı (Tümü)	Kız	65	67,35	4377,50	2232,50	-0,045	0,964
	Erkek	69	67,64	4667,50			

*p<0,05 anlamlıdır.

Tablo 4'de görüldüğü üzere yapılan analiz sonucunda cinsiyete göre köyde yaşayan çocukların sosyal yeterlik boyutunda (U = 2100,00; p> 0,05), anne kabulü boyutunda (U = 2191,00; p> 0.05) ve toplam benlik algısı puanı boyutunda (U = 2232,50; p> 0.05) anlamlı farklılık yoktur. Akademik yeterlik boyutunda (U = 1676,00; p <0,01) istatistiksel olarak yüksek anlamlı farklılık bulunmuş olup bu farklılaşmalar kız öğrenciler lehinedir. Fiziksel yeterlik boyutunda (U = 1804,50; p <0,05) anlamlı farklılık görülmüş olup bu farklılaşmalar erkek öğrenciler lehinedir.

4.1.2.2 "Yaş" alt problemine ilişkin bulgular

Bu alt problem doğrultusunda farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların POBKÖ puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşma durumunu ele alan alt problemi için Mann Whitney-U Testi yapılmıştır. Tablo 5'de ve Tablo 6'da testin istatistiki sonuçları sunulmuştur.

Tablo 5. Kentte Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Yaşa Göre Analiz Sonuçları

	Yaş	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	z	p
Sosyal Yeterlik	5 Yaş	13	91,81	1193,50	834,500	-1,034	0,301
	6 Yaş	149	80,60	12009,50			
Akademik Yeterlik	5 Yaş	13	74,38	967,00	876,000	-0,654	0,513
	6 Yaş	149	82,12	12236,00			
Fiziksel Yeterlik	5 Yaş	13	65,23	848,00	757,000	-1,372	0,170
	6 Yaş	149	82,92	12355,00			
Anne Kabulü	5 Yaş	13	62,96	818,50	727,500	-1,799	0,072
	6 Yaş	149	83,12	12384,50			
Benlik Algısı (Tümü)	5 Yaş	13	63,46	825,00	734,000	-1,472	0,141
	6 Yaş	149	83,07	12378,00			

Tablo 5'de görüldüğü üzere kentte yaşayan çocukların yaşı temel alınarak yapılan analiz sonucunda sosyal yeterlik boyutunda (U = 834,000; *p*> 0,05), akademik yeterlik boyutunda (U = 876,000; *p*> 0,05), fiziksel yeterlik boyutunda (U = 757,000; p> 0,05), anne kabulü boyutunda (U = 727,500; *p*> 0.05) ve toplam benlik algısı puanı boyutunda (U = 734,000; *p*> 0.05) anlamlı farklılık yoktur.

Tablo 6. Köyde Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Yaşa Göre Analiz Sonuçları

	Yaş	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	z	p
Sosyal Yeterlik	5 Yaş	20	65,68	1313,50	1103,500	-0,247	0,8051
	6 Yaş	114	67,82	7731,50			
Akademik Yeterlik	5 Yaş	20	57,05	1141,00	931,000	-1,455	0,146
	6 Yaş	114	69,33	7904,00			
Fiziksel Yeterlik	5 Yaş	20	52,50	1050,00	840,000	-1,943	0,048*
	6 Yaş	114	70,13	7995,00			
Anne Kabulü	5 Yaş	20	68,58	1371,50	1118,500	-0,151	0,880
	6 Yaş	114	67,31	7673,50			
Benlik Algısı (Tümü)	5 Yaş	20	53,58	1071,50	861,500	-1,756	0,079
	6 Yaş	114	69,94	7973,50			

* p <0,05 anlamlıdır.

Tablo 6'da görüldüğü üzere köyde yaşayan çocukların yaşı temel alınarak yapılan analiz sonucuna göre sosyal yeterlik boyutunda (U = 1103,500; p> 0,05), akademik yeterlik boyutunda (U = 931,000; p> 0,05), anne kabulü boyutunda (U = 1118,500; p> 0.05) ve toplam benlik algısı puanı boyutunda (U = 861,500; p> 0.05) anlamlı farklılık yoktur. Fiziksel yeterlik boyutunda (U = 840,000; p <0,05) anlamlı farklılık görülmüş olup bu farklılaşmalar 6 yaş okul öncesi öğrencilerin lehinedir.

4.1.2.3 "Kardeş Sayısı" alt problemine ilişkin bulgular

Bu alt problem doğrultusunda farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların POBKÖ puanlarının kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşma durumunu ele alan alt problemi için Kruskal Wallis Testi yapılmıştır. Tablo 7'de ve Tablo 8'de testin istatistiki sonuçları sunulmuştur.

Tablo 7. Kentte Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Kardeş Sayısına Göre Analiz Sonuçları

	Kardeş Sayısı	N	Sıra Ort.	S.D.	$\chi 2$	*p*	Fark
Sosyal Yeterlik	0	40	72,44	5	8,264	0,142	-
	1	71	85,26				
	2	37	82,32				
	3	11	89,73				
	4	2	105,50				
	5	1	8,00				
Akademik Yeterlik	0	40	78,21	5	4,251	0,514	-
	1	71	82,38				
	2	37	83,14				
	3	11	91,82				
	4	2	63,25				
	5	1	13,00				
Fiziksel Yeterlik	0	40	85,58	5	6,415	0,268	-
	1	71	79,30				
	2	37	85,51				
	3	11	58,50				
	4	2	133,00				
	5	1	76,50				
Anne Kabulü	0	40	87,31	5	4,229	0,517	-
	1	71	82,99				
	2	37	77,32				
	3	11	64,41				
	4	2	70,25				
	5	1	108,50				
Benlik Algısı Tümü	0	40	83,20	5	3,041	0,694	-
	1	71	81,59				
	2	37	82,01				
	3	11	74,73				
	4	2	106,00				
	5	1	13,50				

Tablo 7'de görüldüğü üzere kentte yaşayan çocukların benlik algısı düzeyleri kardeş sayısı temel alınarak yapılan analize göre sosyal yeterlik ($\chi^2_{(5)}$ = 8,264; p> 0,05), akademik yeterlik ($\chi^2_{(5)}$ = 4,251; p> 0,05), fiziksel yeterlik ($\chi^2_{(5)}$ = 6,415; p> 0,05), anne kabulü ($\chi^2_{(5)}$ = 4,229; p> 0,05) boyutlarında ve benlik algısı toplam puanında ($\chi^2_{(5)}$ = 3,041; p> 0,05) anlamlı farklılık yoktur.

Tablo 8. Köyde Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeyleri Kardeş Sayısına Göre Analiz Sonuçları

	Kardeş Sayısı	N	Sıra Ort.	S.D.	χ2	*p*	Fark
Sosyal Yeterlik	0	9	84,00	5	3,967	0,554	-
	1	36	67,99				
	2	44	61,33				
	3	31	68,11				
	4	11	70,86				
	5	3	84,00				
Akademik Yeterlik	0	9	65,89	5	1,460	0,918	-
	1	36	69,63				
	2	44	69,98				
	3	31	64,06				
	4	11	66,45				
	5	3	49,83				
Fiziksel Yeterlik	0	9	80,83	5	4,492	0,481	-
	1	36	72,86				
	2	44	58,98				
	3	31	66,97				
	4	11	72,55				
	5	3	75,17				
Anne Kabulü	0	9	54,44	5	6,560	0,255	-
	1	36	69,11				
	2	44	60,03				
	3	31	74,21				
	4	11	81,14				
	5	3	77,50				
Benlik Algısı Tümü	0	9	77,39	5	4,543	0,474	-
	1	36	70,86				
	2	44	57,91				
	3	31	70,26				
	4	11	76,68				
	5	3	76,00				

Tablo 8'de görüldüğü üzere köyde yaşayan çocukların benlik algısı düzeyleri kardeş sayısı temel alınarak yapılan analiz testi sonucunda kardeş sayısına göre sosyal yeterlik ($\chi^2_{(5)} = 3,967$; $p > 0,05$), akademik yeterlik ($\chi^2_{(5)} = 1,460$; $p > 0,05$), fiziksel yeterlik ($\chi^2_{(5)} = 4,492$; $p > 0,05$), anne kabulü ($\chi^2_{(5)} = 6,560$; $p > 0,05$) boyutlarında ve benlik algısı toplam puanında ($\chi^2_{(5)} = 4,543$; $p > 0,05$) anlamlı farklılık yoktur.

4.1.2.4 “Okul Öncesi Eğitim Alma Süresi” alt problemine ilişkin bulgular

Bu alt problem doğrultusunda farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların POBKÖ puanlarının okul öncesi eğitim alma süresi değişkenine göre farklılaşma durumunu ele alan alt problemi için köydeki öğrencilerde Man Whitney U testi, kentteki öğrencilerde Kruskal Wallis Testi yapılmıştır. Sırasıyla Tablo 9’da ve Tablo 10’da testlerin istatistiki sonuçları sunulmuştur.

Tablo 9. Köydeki Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Okul Öncesi Eğitim Alma Süresine Göre Analiz Sonuçları

	Okul Öncesi Eğitim Alma Süresi	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	z	p
Sosyal Yeterlik	1 Yıl	130	66,44	8637,00	122,000	-1,956	0,045*
	2 Yıl	4	102,00	408,00			
Akademik Yeterlik	1 Yıl	130	66,56	8653,00	138,000	-1,779	0,075
	2 Yıl	4	98,00	392,00			
Fiziksel Yeterlik	1 Yıl	130	67,02	8712,00	197,000	-0,854	0,393
	2 Yıl	4	83,25	333,00			
Anne Kabulü	1 Yıl	130	66,58	8655,00	140,000	-1,764	0,078
	2 Yıl	4	97,50	390,00			
Benlik Algısı (Tümü)	1 Yıl	130	65,99	8578,50	63,500	-2,595	0,009*
	2 Yıl	4	116,63	466,50			

* p <0,05 anlamlıdır.

Tablo 9‘da görüldüğü üzere köyde yaşayan çocukların okul öncesi eğitim alma süresi temel alınarak yapılan analiz sonucuna göre akademik yeterlik boyutunda (U = 138,000; p> 0,05), fiziksel yeterlik boyutunda (U = 197,000; p > 0.05), anne kabulü boyutunda (U = 140,000; p > 0.05) anlamlı farklılık yoktur. Sosyal yeterlik boyutunda (U = 122,000; p <0,05) ve toplam benlik algısı boyutunda (U = 63,500; p < 0,05) anlamlı farklılık görülmüş olup bu farklılaşmalar 2 yıl okul öncesi eğitim alan öğrenciler lehinedir.

Tablo 10. Kentte Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Okul Öncesi Eğitim Alma Süresine Göre Analiz Sonuçları

	Okul Öncesi Eğitim Alma Süresi	N	Sıra Ort.	S.D.	χ2	*p*	Fark
Sosyal Yeterlik	1 Yıl	93	79,78	2	0,840	0,657	-
	2 Yıl	63	82,96				
	3 Yıl	6	92,83				
Akademik Yeterlik	1 Yıl	93	80,77	2	0,099	0,952	-
	2 Yıl	63	82,21				
	3 Yıl	6	85,25				
Fiziksel Yeterlik	1 Yıl	93	77,26	2	2,232	0,328	-
	2 Yıl	63	88,06				
	3 Yıl	6	78,42				
Anne Kabulü	1 Yıl	93	78,26	2	3,265	0,195	-
	2 Yıl	63	87,76				
	3 Yıl	6	65,92				
Benlik Algısı Tümü	1 Yıl	93	77,94	2	1,776	0,412	-
	2 Yıl	63	87,48				
	3 Yıl	6	74,00				

Tablo 10'da görüldüğü üzere kentte yaşayan çocukların okul öncesi eğitim alma süreleri temel alınarak yapılan analiz sonucuna göre; sosyal yeterlik ($\chi^2_{(2)} = 0,840$; $p > 0,05$), akademik yeterlik ($\chi^2_{(2)} = 0,099$; $p > 0,05$), fiziksel yeterlik ($\chi^2_{(2)} = 2,232$; $p > 0,05$), anne kabulü ($\chi^2_{(2)} = 3,265$; $p > 0,05$) boyutlarında ve benlik algısı toplam puanında ($\chi^2_{(2)} = 1,776$; $p > 0,05$) anlamlı farklılık yoktur.

4.1.2.5 "Anne eğitim düzeyi" alt problemine ilişkin bulgular

Bu alt problem doğrultusunda farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların POBKÖ puanlarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşma durumunu ele alan alt problemi için Kruskal Wallis Testi yapılmıştır. Tablo 11'de ve Tablo 12'de testin istatistiki sonuçları sunulmuştur.

Tablo 11. Kentte Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Analiz Sonuçları

	Anne Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	S.D.	χ2	*p*	Fark
Sosyal Yeterlik	İlkokul	7	76,93	5	5,290	0,381	-
	Ortaokul	17	85,09				
	Lise	46	80,51				
	Önlisans	7	61,36				
	Lisans	79	84,15				
	Lisansüstü	5	55,00				
Akademik Yeterlik	İlkokul	7	55,86	5	5,963	0,310	-
	Ortaokul	17	79,24				
	Lise	46	78,28				
	Önlisans	7	64,86				
	Lisans	79	85,46				
	Lisansüstü	5	99,30				
Fiziksel Yeterlik	İlkokul	7	69,93	5	2,449	0,784	-
	Ortaokul	17	94,91				
	Lise	46	81,86				
	Önlisans	7	81,21				
	Lisans	79	78,28				
	Lisansüstü	5	84,00				
Anne Kabulü	İlkokul	7	64,57	5	3,150	0,677	-
	Ortaokul	17	84,12				
	Lise	46	79,67				
	Önlisans	7	97,14				
	Lisans	79	80,38				
	Lisansüstü	5	92,80				
Benlik Algısı Tümü	İlkokul	7	46,71	5	5,166	0,396	-
	Ortaokul	17	92,85				
	Lise	46	81,20				
	Önlisans	7	78,29				
	Lisans	79	81,26				
	Lisansüstü	5	86,60				

Tablo 11'de görüldüğü üzere kentte yaşayan çocukların benlik algısı düzeyleri annelerinin eğitim seviyesi temel alınarak yapılan analize göre sosyal yeterlik ($\chi^2_{(5)}$ = 5,290; p> 0,05), akademik yeterlik ($\chi^2_{(5)}$ = 5,963; p> 0,05), fiziksel yeterlik ($\chi^2_{(5)}$ = 2,449; p> 0,05), anne kabulü ($\chi^2_{(5)}$ = 3,150; p> 0,05) boyutlarında ve benlik algısı toplam puanında ($\chi^2_{(5)}$ = 5,166; p>0,05) anlamlı farklılık yoktur.

Tablo 12. Köyde Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Analiz Sonuçları

	Anne Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	S.D.	$\chi 2$	*p*	Fark
Sosyal Yeterlik	İlkokul	58	72,58	5	8,857	0,115	-
	Ortaokul	44	59,05				
	Lise	21	69,43				
	Önlisans	2	48,00				
	Lisans	6	93,00				
	Okur-yazar değil	3	41,83				
Akademik Yeterlik	İlkokul	58	70,39	5	5,792	0,327	-
	Ortaokul	44	62,97				
	Lise	21	72,76				
	Önlisans	2	69,00				
	Lisans	6	73,92				
	Okur-yazar değil	3	27,50				
Fiziksel Yeterlik	İlkokul	58	68,24	5	3,476	0,627	-
	Ortaokul	44	69,57				
	Lise	21	59,33				
	Önlisans	2	38,50				
	Lisans	6	83,67				
	Okur-yazar değil	3	67,00				
Anne Kabulü	İlkokul	58	73,32	5	15,423	0,009*	
	Ortaokul	44	63,59				
	Lise	21	61,14				
	Önlisans	2	37,50				Lisans> Okur-yazar değil
	Lisans	6	97,50				
	Okur-yazar değil	3	16,83				
Benlik Algısı Tümü	İlkokul	58	74,36	5	14,761	0,011*	
	Ortaokul	44	62,26				
	Lise	21	60,93				
	Önlisans	2	38,25				Lisans> Okur-yazar değil
	Lisans	6	99,75				
	Okur-yazar değil	3	12,67				

* p <0,05 anlamlıdır.

Tablo 12'de görüldüğü üzere köyde yaşayan çocukların benlik algısı düzeylerinin annelerinin eğitim seviyesi temel alınarak yapılan analiz sonucunda sosyal yeterlik ($\chi^2_{(5)}$

= 8,857; p> 0,05), akademik yeterlik ($\chi^2_{(5)}$ = 5,792; p> 0,05), fiziksel yeterlik ($\chi^2_{(5)}$ = 3,476; p> 0,05) boyutlarında anlamlı farklılık yoktur. Anne kabulü ($\chi^2_{(5)}$ = 15,423; p <0,05) boyutu ve benlik algısı toplam puanında ($\chi^2_{(5)}$ = 14,761; p <0,05) istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşmuştur. Her iki boyutta da durum anneleri lisans mezunu olan öğrencilerin lehinedir. Normal dağılmayan demografik bilgilerden olduğu için parametrik olmayan testlerden bağımsız örnekler analizi ikili karşılaştırma (Post Hoc) testleri Bonferroni düzeltmesi ile 6 farklı gruba göre düzenlenerek köyde yaşayan okul öncesi öğrencilerinin anne kabulü konusundaki farklılaşma değerlendirilmiştir. Anne eğitim düzeyi bazındaki farklılaşma lisans (97,50) seviyesi tamamlayanlar ve okur-yazar olmayan (16,83) anneler arasında olup, eğitimini lisans seviyesinde tamamlayanlar lehinedir. Toplam benlik algısı değerlendirmesi bazındaki farklılaşma yine lisans (99,75) seviyesi tamamlayanlar ve okur-yazar olmayan (12,67) anneler arasında olup, eğitimini lisans seviyesinde tamamlayanlar lehinedir.

4.1.2.6 “Baba eğitim düzeyi” alt problemine ilişkin bulgular

Bu alt problem doğrultusunda farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların POBKÖ puanlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşma durumunu ele alan alt problemi için Kruskal Wallis Testi yapılmıştır. Tablo 13’de ve Tablo 14’de testin istatistiki sonuçları sunulmuştur.

Tablo 13. Kentte Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Analiz Sonuçları

	Baba Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	S.D.	$\chi 2$	*p*	Fark
Sosyal Yeterlik	İlkokul	7	72,93	5	1,380	0,926	-
	Ortaokul	15	83,33				
	Lise	52	83,71				
	Önlisans	9	88,61				
	Lisans	66	80,64				
	Lisansüstü	13	74,62				
Akademik Yeterlik	İlkokul	7	77,71	5	1,110	0,953	-
	Ortaokul	15	79,60				
	Lise	52	79,69				
	Önlisans	9	72,33				
	Lisans	66	83,93				
	Lisansüstü	13	86,96				
Fiziksel Yeterlik	İlkokul	7	65,29	5	14,866	0,011*	
	Ortaokul	15	72,80				
	Lise	52	94,77				Lise> Lisansüstü
	Önlisans	9	91,61				
	Lisans	66	80,36				
	Lisansüstü	13	45,96				
Anne Kabulü	İlkokul	7	64,79	5	2,886	0,718	-
	Ortaokul	15	77,90				
	Lise	52	86,82				
	Ön lisans	9	74,50				
	Lisans	66	80,17				
	Lisansüstü	13	84,96				
Benlik Algısı Tümü	İlkokul	7	65,43	5	6,442	0,266	-
	Ortaokul	15	79,33				
	Lise	52	89,57				
	Ön lisans	9	87,39				
	Lisans	66	81,45				
	Lisansüstü	13	56,54				

* p <0,05 anlamlıdır.

Tablo 13'de görüldüğü üzere kentte yaşayan çocukların benlik algısı düzeyleri için babaların eğitim seviyesi temel alınarak yapılan analiz sonucunda yalnızca Fiziksel yeterlik ($\chi^2_{(5)} = 14,866$; p <0,05) boyutunda anlamlı bir fark oluşmuştur ve durum babaları lise mezunu olan çocukların lehinedir. Normal dağılmayan demografik bilgilerden olduğu için parametrik olmayan testlerden bağımsız örnekler analizi ikili karşılaştırma (Post

Hoc) testleri Bonferroni düzeltmesi ile altı farklı gruba göre düzenlenerek kentte yaşayan okul öncesi öğrencilerinin fiziksel yeterlik konusundaki farklılaşma değerlendirilmiştir. Baba eğitim düzeyindeki farklılaşma lisansüstü (45,96) seviyesi tamamlayanlar ve lise mezunu (94,77) babalar arasında olup, eğitimini lise seviyesinde tamamlayanlar lehinedir.

Tablo 14. Köyde Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Analiz Sonuçları

	Baba Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	S.D.	$\chi 2$	*p*	Fark
Sosyal Yeterlik	İlkokul	49	73,95	5	6,111	0,296	-
	Ortaokul	46	57,87				
	Lise	33	69,26				
	Önlisans	2	75,00				
	Lisans	3	74,00				
	Lisansüstü	1	102,00				
Akademik Yeterlik	İlkokul	49	63,97	5	4,957	0,421	-
	Ortaokul	46	70,13				
	Lise	33	69,05				
	Önlisans	2	98,00				
	Lisans	3	66,17				
	Lisansüstü	1	11,50				
Fiziksel Yeterlik	İlkokul	49	67,31	5	3,072	0,689	-
	Ortaokul	46	68,65				
	Lise	33	62,50				
	Önlisans	2	76,25				
	Lisans	3	100,33				
	Lisansüstü	1	73,00				
Anne Kabulü	İlkokul	49	68,69	5	3,619	0,605	-
	Ortaokul	46	63,76				
	Lise	33	67,30				
	Önlisans	2	67,50				
	Lisans	3	97,50				
	Lisansüstü	1	97,50				
Benlik Algısı Tümü	İlkokul	49	69,76	5	2,372	0,796	-
	Ortaokul	46	63,99				
	Lise	33	65,59				
	Önlisans	2	88,00				
	Lisans	3	91,50				
	Lisansüstü	1	68,50				

Tablo 14'de görüldüğü üzere köyde yaşayan çocukların benlik algısı düzeyleri için babaların eğitim seviyesi temel alınarak yapılan analiz sonucunda babanın eğitim durumuna göre sosyal yeterlik ($\chi^2_{(5)} = 6,111$; $p > 0,05$), akademik yeterlik ($\chi^2_{(5)} = 4,957$; $p > 0,05$), fiziksel yeterlik ($\chi^2_{(5)} = 3,072$; $p > 0,05$), anne kabulü ($\chi^2_{(5)} = 3,619$; $p > 0,05$) boyutlarında ve benlik algısı toplam puanında ($\chi^2_{(5)} = 2,372$; $p > 0,05$) anlamlı farklılık yoktur.

4.1.2.7 "Anne mesleği" alt problemine ilişkin bulgular

Bu alt problem doğrultusunda farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların POBKÖ puanlarının anne mesleği değişkenine göre farklılaşma durumunu ele alan alt problemi için Kruskal Wallis Testi yapılmıştır. Tablo 15'de ve Tablo 16'da testin istatistiki sonuçları sunulmuştur.

Tablo 15. Kentte Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Anne Mesleğine Göre Analiz Sonuçları

	Anne Mesleği	N	Sıra Ort.	S.D.	χ2	*p*	Fark
Sosyal Yeterlik	Memur	60	82,31	3	1,184	0,757	-
	İşçi	20	89,00				
	Serbest Meslek	11	77,86				
	Çalışmıyor	71	79,27				
Akademik Yeterlik	Memur	60	87,25	3	1,892	0,595	-
	İşçi	20	78,03				
	Serbest Meslek	11	79,27				
	Çalışmıyor	71	77,96				
Fiziksel Yeterlik	Memur	60	74,91	3	2,741	0,433	-
	İşçi	20	92,03				
	Serbest Meslek	11	87,82				
	Çalışmıyor	71	83,13				
Anne Kabulü	Memur	60	79,56	3	0,373	0,946	-
	İşçi	20	80,20				
	Serbest Meslek	11	85,27				
	Çalışmıyor	71	82,92				

Benlik Algısı Tümü	Memur	60	78,77	3	0,901	0,825	-
	İşçi	20	89,78				
	Serbest Meslek	11	84,23				
	Çalışmıyor	71	81,06				

Tablo 15'de görüldüğü üzere kentte yaşayan çocukların benlik algısı düzeylerinin annelerinin mesleklerini temel alınarak yapılan analiz sonucunda sosyal yeterlik ($\chi^2_{(3)}$ = 1,184; p> 0,05), akademik yeterlik ($\chi^2_{(3)}$ = 1,892; p> 0,05), fiziksel yeterlik ($\chi^2_{(3)}$ = 2,741; p> 0,05), anne kabulü ($\chi^2_{(3)}$ = 0,373; p> 0,05) boyutlarında ve benlik algısı toplam puanında ($\chi^2_{(3)}$ = 0,901; p> 0,05) anlamlı farklılık yoktur.

Tablo 16. Köyde Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Anne Mesleğine Göre Analiz Sonuçları

	Anne Mesleği	N	Sıra Ort.	S.D.	χ2	*p*	Fark
Sosyal Yeterlik	Memur	3	74,00	4	1,252	0,869	-
	İşçi	6	75,00				
	Serbest Meslek	2	48,00				
	Çiftçi	1	48,00				
	Çalışmıyor	122	67,45				
Akademik Yeterlik	Memur	3	98,00	4	5,158	0,271	-
	İşçi	6	48,33				
	Serbest Meslek	2	54,75				
	Çiftçi	1	98,00				
	Çalışmıyor	122	67,65				
Fiziksel Yeterlik	Memur	3	80,67	4	2,759	0,599	-
	İşçi	6	54,42				
	Serbest Meslek	2	76,25				
	Çiftçi	1	114,00				
	Çalışmıyor	122	67,30				
Anne Kabulü	Memur	3	97,50	4	4,554	0,336	-
	İşçi	6	67,50				
	Serbest Meslek	2	37,50				
	Çiftçi	1	97,50				
	Çalışmıyor	122	67,01				

Benlik Algısı Tümü	Memur	3	95,83	4	3,875	0,423	-
	İşçi	6	58,92				
	Serbest Meslek	2	47,00				
	Çiftçi	1	112,50				
	Çalışmıyor	122	67,19				

Tablo 16'da görüldüğü üzere köyde yaşayan çocukların benlik algısı düzeyleri annelerinin mesleklerini temel alınarak yapılan analiz sonucunda; sosyal yeterlik ($\chi^2_{(4)} = 1,252$; $p > 0,05$), akademik yeterlik ($\chi^2_{(4)} = 5,158$; $p > 0,05$), fiziksel yeterlik ($\chi^2_{(4)} = 2,759$; $p > 0,05$), anne kabulü ($\chi^2_{(4)} = 4,554$; $p > 0,05$) boyutlarında ve benlik algısı toplam puanında ($\chi^2_{(4)} = 3,875$; $p > 0,05$) anlamlı farklılık yoktur.

4.1.2.8 "Baba mesleği" alt problemine ilişkin bulgular

Bu alt problem doğrultusunda farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların POBKÖ puanlarının baba mesleği değişkenine göre farklılaşma durumunu ele alan alt problemi için Kruskal Wallis Testi yapılmıştır. Tablo 17'de ve Tablo 18'de testin istatistiki sonuçları sunulmuştur.

Tablo 17. Kentte Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Baba Mesleğine Göre Analiz Sonuçları

	Baba Mesleği	N	Sıra Ort.	S.D.	$\chi 2$	*p*	Fark
Sosyal Yeterlik	Memur	62	82,25	3	2,821	0,420	-
	İşçi	58	75,93				
	Serbest Meslek	41	87,66				
	Çalışmıyor	1	105,50				
Akademik Yeterlik	Memur	62	89,21	3	5,223	0,156	-
	İşçi	58	79,52				
	Serbest Meslek	41	71,87				
	Çalışmıyor	1	113,50				
Fiziksel Yeterlik	Memur	62	74,96	3	4,135	0,247	-
	İşçi	58	88,51				
	Serbest Meslek	41	80,22				
	Çalışmıyor	1	133,00				

Anne Kabulü	Memur	62	84,19	3	3,099	0,377	-
	İşçi	58	83,71				
	Serbest Meslek	41	75,51				
	Çalışmıyor	1	32,00				
Benlik Algısı Tümü	Memur	62	82,24	3	1,183	0,757	-
	İşçi	58	82,58				
	Serbest Meslek	41	77,80				
	Çalışmıyor	1	124,50				

Tablo 17'de görüldüğü üzere kentte yaşayan çocukların benlik algısı düzeyleri için babalarının meslekleri temel alınarak yapılan analiz sonucunda babanın mesleğine göre sosyal yeterlik ($\chi^2_{(3)} = 2,821$; $p > 0,05$), akademik yeterlik ($\chi^2_{(3)} = 5,223$; $p > 0,05$), fiziksel yeterlik ($\chi^2_{(3)} = 4,135$; $p > 0,05$), anne kabulü ($\chi^2_{(3)} = 3,099$; $p > 0,05$) boyutlarında ve benlik algısı toplam puanında ($\chi^2_{(3)} = 1,183$; $p > 0,05$) anlamlı farklılık yoktur.

Tablo 18. Köyde Yaşayan Çocukların Benlik Algısı Düzeylerinin Baba Mesleğine Göre Analiz Sonuçları

	Baba Mesleği	N	Sıra Ort.	S.D.	$\chi2$	*p*	Fark
Sosyal Yeterlik	Memur	2	102,00	4	3,406	0,492	-
	İşçi	75	63,96				
	Serbest Meslek	35	68,93				
	Çiftçi	17	74,09				
	Çalışmıyor	5	74,40				
Akademik Yeterlik	Memur	2	98,00	4	4,364	0,359	-
	İşçi	75	66,24				
	Serbest Meslek	35	66,09				
	Çiftçi	17	77,53				
	Çalışmıyor	5	50,00				
Fiziksel Yeterlik	Memur	2	114,00	4	10,357	0,035*	Memur>Çiftçi
	İşçi	75	71,90				
	Serbest Meslek	35	55,06				
	Çiftçi	17	61,41				
	Çalışmıyor	5	90,70				

Anne Kabulü	Memur	2	97,50	4	3,114	0,539	-
	İşçi	75	68,25				
	Serbest Meslek	35	63,10				
	Çiftçi	17	73,09				
	Çalışmıyor	5	56,00				
Benlik Algısı Tümü	Memur	2	129,00	4	7,723	0,102	-
	İşçi	75	68,83				
	Serbest Meslek	35	58,16				
	Çiftçi	17	73,74				
	Çalışmıyor	5	67,10				

*p<0,05 anlamlıdır.

Tablo 18 ‘de görüldüğü üzere köyde yaşayan çocukların benlik algısı düzeyleri babalarının mesleklerini temel alınarak yapılan analiz sonucunda babanın mesleğine göre sosyal yeterlik ($\chi^2_{(4)}$ = 3,406; p> 0,05), akademik yeterlik ($\chi^2_{(4)}$ = 4,364; p> 0,05), anne kabulü ($\chi^2_{(4)}$ = 3,114; p> 0,05) boyutlarında ve benlik algısı toplam puanında ($\chi^2_{(4)}$ = 7,723; p> 0,05) anlamlı farklılık yoktur. Yalnızca Fiziksel yeterlik ($\chi^2_{(4)}$ = 10,357; p <0,05) boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşmuştur ve durum babaları memur olan okul öncesi öğrencilerinin lehinedir. Normal dağılmayan demografik bilgilerden olduğu için parametrik olmayan testlerden bağımsız örnekler analizi ikili karşılaştırma (Post Hoc) testleri Bonferroni düzeltmesi ile 6 farklı gruba göre düzenlenerek köyde yaşayan okul öncesi öğrencilerinin fiziksel yeterlik konusundaki farklılaşma değerlendirilmiştir. Meslek bazındaki farklılaşma çiftçilikle uğraşan (61,41) babalar ve devlet memuru olan (114,00) babalar arasında olup, memur olarak çalışanlar lehinedir.

4.1.3 Üçüncü araştırma problemine ilişkin bulgular

Bu problem doğrultusunda farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların psikolojik sağlamlık düzeyine ilişkin PERİK’ten aldıkları puanlara ait değerlendirmeler için betimsel istatistikler hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19. Farklı Sosyokültürel Çevrede Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

PERİK Boyutlar	Sosyokültürel Çevre	N	$\bar{X}$	S.S.	Medyan	Min.	Maks.
İletişim Kurma / Sosyal Performans	Kent	162	24,91	5,071	25,50	6	30
	Köy	134	23,59	5,965	24,00	6	30
Öz-Kontrol/ Düşüncelilik	Kent	162	25,73	5,062	27,00	6	30
	Köy	134	24,19	5,238	26,00	6	30
Atılganlık	Kent	162	24,75	4,805	25,00	6	30
	Köy	134	23,87	4,860	24,00	7	30
DuygusalİstikrarStresle Başa Çıkma	Kent	162	22,88	5,136	24,00	7	30
	Köy	134	21,55	4,455	22,00	6	30
Görev Yönelimi	Kent	162	24,01	5,907	26,00	7	30
	Köy	134	22,74	5,505	24,00	10	30
Keşfetmekten Hoşlanma	Kent	162	25,34	5,720	28,00	6	30
	Köy	134	24,40	5,134	24,00	8	30
PERİK (Toplam)	Kent	162	147,62	25,367	153,50	61	180
	Köy	134	140,34	24,654	146,00	47	180

Tablo 19 incelendiğinde kentte yaşayan çocukların iletişim kurma/sosyal performans puanlarının aritmetik ortalaması 24,91 (S.S. = 5,071) ve medyan değeri 25,5'tir. Öz-kontrol/Düşüncelilik boyutu puanlarının aritmetik ortalaması 25,73 (S.S. = 5,062) ve medyan değeri 27'dir. Atılganlık boyut puanlarının aritmetik ortalaması 24,75 (S.S. = 4,805) ve medyan değeri 25'tir. Duygusal istikrar/stresle başa çıkma puanlarının aritmetik ortalaması 22,88 (S.S. = 5,136) ve medyan değeri 24 olarak hesaplanmıştır. Görev Yönelimi boyutunun aritmetik ortalaması 24,01 (S.S. = 5,907) ve medyan değeri 26 olarak hesaplanmıştır. Keşfetmekten Hoşlanma boyutunun aritmetik ortalaması 25,34 (S.S. = 5,720) ve medyan değeri 28 dir. Psikolojik sağlamlık testi toplam puanlarının aritmetik ortalaması 147,62 (S.S. = 25,367) ve medyan değeri 153,5'tur.

Köyde yaşayan çocukların ise iletişim kurma/sosyal performans boyut puanları aritmetik ortalaması 23,59 (S.S. = 5,965) ve medyan değeri 24'tür. Öz-kontrol/Düşüncelilik boyutu puanları aritmetik ortalaması 24,19 (S.S. = 5,238) ve medyan değeri 26'dır. Atılganlık boyut puanları aritmetik ortalaması 23,87 (S.S. = 4,860) ve medyan değeri 24'tür.

Duygusal istikrar/stresle başa çıkma boyutu aritmetik ortalaması 21,55 (S.S. = 4,455) ve medyan değeri 22 olarak hesaplanmıştır. Görev Yönelimi boyutu aritmetik ortalaması 22,74 (S.S. = 5,505) ve medyan değeri 24 olarak hesaplanmıştır. Keşfetmekten Hoşlanma boyutu aritmetik ortalaması 24,40 (S.S. = 5,134) ve medyan değeri 24 olarak hesaplanmıştır. Psikolojik sağlamlık testi toplam puanları ise 47 ile 180 arasında değişmekte olup aritmetik ortalaması 140,34 (S.S. = 24,654) ve medyan değeri 146'dır.

4.1.4 Dördüncü araştırma problemine ilişkin bulgular

Bu problem kapsamında "Farklı sosyokültürel çevrede yaşayan okul öncesi eğitimi alan 5-6 yaş çocukların psikolojik sağlamlık düzeyi çocukların demografik özelliklerine göre istatistiksel olarak farklılaşmakta mıdır?" sorusu ele alınmıştır. Bu doğrultuda okul öncesi öğrencilerinin psikolojik sağlamlık demografik değerlendirmelerine ait PERİK alt boyutları ve toplam puanları için istatistiksel olarak anlamlı farklılıkları sırasıyla ele alınmıştır.

4.1.4.1 "Cinsiyet" alt problemine ilişkin bulgular

Bu alt problem doğrultusunda farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların PERİK puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşma durumunu ele alan alt problemi için Mann Whitney-U Testi yapılmıştır. Tablo 20'de ve Tablo 21'de testin istatistiki sonuçları sunulmuştur.

Tablo 20. Kentte Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Cinsiyete Göre Analiz Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	z	p
İletişim Kurma/Sosyal Performans	Kız	73	90,89	6635,00	2563,000	-2,338	0,019*
	Erkek	89	73,80	6568,00			
Öz Kontrol/Düşüncelilik	Kız	73	93,38	6816,50	2381,500	-2,999	0,003*
	Erkek	89	71,76	6386,50			

Atılganlık	Kız	73	86,71	6329,50	2868,500	-1,293	0,196
	Erkek	89	77,23	6873,50			
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	Kız	73	84,91	6198,50	2999,500	-0,843	0,399
	Erkek	89	78,70	7004,50			
Görev Yönelimi	Kız	73	87,27	6371,00	2827,000	-1,428	0,153
	Erkek	89	76,76	6832,00			
Keşfetmekten Hoşlanma	Kız	73	88,52	6462,00	2736,000	-1,812	0,070
	Erkek	89	75,74	6741,00			
PSÖ Ölçeği (Tümü)	Kız	73	90,77	6626,50	2571,500	-2,280	0,023*
	Erkek	89	73,89	6576,50			

* p <0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 20'de görüldüğü üzere yapılan analiz sonucunda cinsiyete göre kentte yaşayan çocukların atılganlık boyutunda (U = 2868,500; p> 0,05), duygusal istikrar/stresle başa çıkma boyutunda (U = 2999,500; p> 0,05), görev yönelimi boyutunda (U = 2827,000; p> 0,05) ve keşfetmekten hoşlanma boyutunda (U = 2736,000; p> 0,05) anlamlı farklılık yoktur. İletişim kurma/sosyal performans boyutunda (U = 2563,000; p <0,05) anlamlı farklılık görülmüşolup farklılaşmalar kız öğrenciler lehinedir. Öz kontrol/düşüncelilik boyutunda (U = 2381,500; p <0,01) istatistiksel olarak yüksek anlamlı farklılık bulunmuş olup farklılaşmalar kız öğrenciler lehinedir. Psikolojik sağlamlık ölçeği toplam puanları boyutunda (U = 2571,500; p <0,05) anlamlı farklılık görülmüşolup farklılaşmalar kız öğrenciler lehinedir.

Tablo 21. Köyde Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Cinsiyete Göre Analiz Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	z	p
İletişim Kurma/Sosyal Performans	Kız	73	67,35	4378,00	2233,000	-0,043	0,966
	Erkek	89	67,64	4667,00			
Öz Kontrol/Düşüncelilik	Kız	73	76,41	4966,50	1663,500	-2,587	0,010*
	Erkek	89	59,11	4078,50			

Atılganlık	Kız	73	72,64	4721,50	1908,500	-1,493	0,135
	Erkek	89	62,66	4323,50			
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	Kız	73	70,41	4576,50	2053,500	-0,844	0,399
	Erkek	89	64,76	4468,50			
Görev Yönelimi	Kız	73	76,80	4992,00	1638,000	-2,698	0,007*
	Erkek	89	58,74	4053,00			
Keşfetmekten Hoşlanma	Kız	73	72,69	4725,00	1905,000	-1,517	0,129
	Erkek	89	62,61	4320,00			
PSÖ Ölçeği (Tümü)	Kız	73	74,65	4852,00	1778,000	-2,068	0,039*
	Erkek	89	60,77	4193,00			

* p <0,05 anlamlıdır.

Tablo 21’ de görüldüğü üzere yapılan analiz sonucunda cinsiyete göre köyde yaşayan çocukların iletişim kurma/sosyal performans boyutunda (U = 2233,000; p> 0,05), atılganlık boyutunda (U = 1908,500; p> 0,05), duygusal istikrar/stresle başa çıkma boyutunda (U = 2053,500; p> 0,05) ve keşfetmekten hoşlanma boyutunda (U = 1905,000; p> 0,05) anlamlı farklılık yoktur. Görev yönelimi boyutunda (U = 1638,000; p <0,01) anlamlı farklılık görülmüşolup farklılaşmalar kız öğrenciler lehinedir. Öz kontrol/düşüncelilik boyutunda (U = 1663,500; p <0,01) istatistiksel olarak yüksek anlamlı farklılık bulunmuş olup farklılaşmalar kız öğrenciler lehinedir. Psikolojik sağlamlık ölçeği toplam puanları boyutunda (U = 1778,000; p <0,05) anlamlı farklılık görülmüşolup farklılaşmalar kız öğrenciler lehinedir.

4.1.4.2 “Yaş” alt problemine ilişkin bulgular

Bu alt problem doğrultusunda farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların PERİK puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşma durumunu ele alan alt problemi için Mann Whitney-U Testi yapılmıştır. Tablo 22’de ve Tablo 23’de testin istatistiki sonuçları sunulmuştur.

Tablo 22. Kentte Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Yaşa Göre Analiz Sonuçları

	Yaş	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	z	p
İletişim Kurma/Sosyal Performans	5 Yaş	13	71,15	925,00	834,000	-0,840	0,401
	6 Yaş	149	82,40	12278,00			
Öz Kontrol/Düşüncelilik	5 Yaş	13	68,42	889,50	798,500	-1,077	0,281
	6 Yaş	149	82,64	12313,50			
Atılganlık	5 Yaş	13	78,65	1022,50	931,500	-0,231	0,818
	6 Yaş	149	81,75	12180,50			
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	5 Yaş	13	84,38	1097,00	931,000	-0,232	0,816
	6 Yaş	149	81,25	12106,00			
Görev Yönelimi	5 Yaş	13	40,15	522,00	431,000	-3,336	0,001*
	6 Yaş	149	85,11	12681,00			
Keşfetmekten Hoşlanma	5 Yaş	13	62,46	812,00	721,000	-1,603	0,109
	6 Yaş	149	83,16	12391,00			
PSÖ Ölçeği (Tümü)	5 Yaş	13	63,35	823,50	732,500	-1,456	0,145
	6 Yaş	149	83,08	12379,50			

* p <0,05 anlamlıdır.

Tablo 22'de görüldüğü üzere yapılan analiz sonucunda yaşlarına göre kentte yaşayan çocukların iletişim kurma/sosyal performans boyutunda (U = 834,000; p > 0,05), öz kontrol/düşüncelilik boyutunda (U = 798,500; p > 0,05), atılganlık boyutunda (U = 931,500; p > 0,05), duygusal istikrar/stresle başa çıkma boyutunda (U = 931,000; p > 0,05), keşfetmekten hoşlanma boyutunda (U = 721,000; p > 0,05) ve psikolojik sağlamlık ölçeği toplam puanları boyutunda (U = 732,500; p > 0,05) anlamlı farklılık yoktur. Görev yönelimi boyutunda (U = 431,000; p <0,01) istatistiksel olarak yüksek anlamlı farklılık bulunmuş olup farklılaşmalar 6 yaş öğrenciler lehinedir.

Tablo 23. Köyde Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Yaşa Göre Analiz Sonuçları

	Yaş	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	z	p
İletişim Kurma/Sosyal Performans	5 Yaş	20	62,78	1255,50	1045,500	-,594	,553
	6 Yaş	114	68,33	7789,50			
Öz Kontrol/Düşüncelilik	5 Yaş	20	58,90	1178,00	968,000	-1,078	,281
	6 Yaş	114	69,01	7867,00			
Atılganlık	5 Yaş	20	67,63	1352,50	1137,500	-,016	,987
	6 Yaş	114	67,48	7692,50			
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	5 Yaş	20	60,18	1203,50	993,500	-,918	,359
	6 Yaş	114	68,79	7841,50			
Görev Yönelimi	5 Yaş	20	58,68	1173,50	963,500	-1,105	,269
	6 Yaş	114	69,05	7871,50			
Keşfetmekten Hoşlanma	5 Yaş	20	66,98	1339,50	1129,500	-,066	,947
	6 Yaş	114	67,59	7705,50			
PSÖ Ölçeği (Tümü)	5 Yaş	20	58,88	1177,50	967,500	-1,077	,281
	6 Yaş	114	69,01	7867,50			

Tablo 23'de görüldüğü üzere yapılan analiz sonucunda yaşlarına göre kentte yaşayan çocukların iletişim kurma/sosyal performans boyutunda ($U = 1045,500$; $p > 0,05$), öz kontrol/düşüncelilik boyutunda ($U = 968,000$; $p > 0,05$), atılganlık boyutunda ($U = 1137,500$; $p > 0,05$), duygusal istikrar/stresle başa çıkma boyutunda ($U = 993,500$; $p > 0,05$), görev yönelimi boyutunda ($U = 963,500$; $p > 0,05$), keşfetmekten hoşlanma boyutunda ($U = 1129,500$; $p > 0,05$) ve psikolojik sağlamlık ölçeği toplam puanları boyutunda ($U = 967,500$; $p > 0,05$) anlamlı farklılık yoktur.

4.1.4.3 "Kardeş Sayısı" alt problemine ilişkin bulgular

Bu alt problem doğrultusunda farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların PERİK puanlarının kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşma durumunu ele alan alt problemi için Kruskal-Wallis H Testi yapılmıştır. Tablo 24'de ve Tablo 25'de testin istatistiki sonuçları sunulmuştur.

Tablo 24. Kentte Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Kardeş Sayısına Analiz Sonuçları

	Kardeş Sayısı	N	Sıra Ort.	S.D.	$\chi 2$	*p*	Fark
İletişim Kurma/Sosyal Performans	0	40	82,04	5	1,934	0,858	-
	1	71	81,96				
	2	37	82,35				
	3	11	83,00				
	4	2	57,50				
	5	1	27,50				
Öz Kontrol/Düşüncelilik	0	40	77,94	5	3,505	0,623	-
	1	71	81,30				
	2	37	88,97				
	3	11	81,36				
	4	2	39,25				
	5	1	47,50				
Atılganlık	0	40	91,96	5	6,885	0,229	-
	1	71	82,39				
	2	37	70,92				
	3	11	85,36				
	4	2	31,50				
	5	1	48,50				
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	0	40	86,55	5	6,362	0,273	-
	1	71	81,82				
	2	37	76,53				
	3	11	93,50				
	4	2	16,25				
	5	1	39,00				
Görev Yönelimi	0	40	81,75	5	4,820	0,438	-
	1	71	85,17				
	2	37	73,64				
	3	11	92,82				
	4	2	66,00				
	5	1	8,50				
Keşfetmekten Hoşlanma	0	40	86,53	5	6,186	0,289	-
	1	71	85,33				
	2	37	68,89				
	3	11	88,59				
	4	2	69,00				
	5	1	22,00				
PSÖ Ölçeği (Tümü)	0	40	83,61	5	4,210	0,520	-
	1	71	83,59				
	2	37	76,43				
	3	11	90,14				
	4	2	43,00				
	5	1	18,00				

Tablo 24'de görüldüğü üzere kentte yaşayan çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri kardeş sayısı temel alınarak yapılan analiz sonucunda iletişim kurma/sosyal performans ($\chi^2_{(5)} = 1{,}934$; $p > 0{,}05$), öz kontrol/düşüncelilik ($\chi^2_{(5)} = 3{,}505$; $p > 0{,}05$), atılganlık ($\chi^2_{(5)} = 6{,}885$; $p > 0{,}05$), duygusal istikrar/stresle başa çıkma ($\chi^2_{(5)} = 6{,}362$; $p > 0{,}05$), görev yönelimi ($\chi^2_{(5)} = 4{,}820$; $p > 0{,}05$), keşfetmekten hoşlanma ($\chi^2_{(5)} = 6{,}186$; $p > 0{,}05$) boyutlarında ve psikolojik sağlamlık ölçeği toplam puanlarında ($\chi^2_{(5)} = 4{,}210$; $p > 0{,}05$) anlamlı farklılık yoktur.

Tablo 25. Köyde Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Kardeş Sayısına Göre Analiz Sonuçları

	Kardeş Sayısı	N	Sıra Ort.	S.D.	$\chi2$	*p*	Fark
İletişim Kurma/Sosyal Performans	0	9	65,89	5	2,186	0,823	-
	1	36	72,08				
	2	44	63,55				
	3	31	63,92				
	4	11	75,73				
	5	3	82,17				
Öz Kontrol/Düşüncelilik	0	9	56,56	5	2,435	0,786	-
	1	36	64,47				
	2	44	72,28				
	3	31	70,94				
	4	11	59,36				
	5	3	60,83				
Atılganlık	0	9	81,28	5	4,940	0,423	-
	1	36	74,03				
	2	44	65,22				
	3	31	58,53				
	4	11	63,68				
	5	3	88,00				
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	0	9	46,17	5	4,504	0,479	-
	1	36	64,90				
	2	44	73,75				
	3	31	66,61				
	4	11	66,91				
	5	3	82,33				
Görev Yönelimi	0	9	55,83	5	3,197	0,670	-
	1	36	61,57				
	2	44	70,09				
	3	31	75,23				
	4	11	66,18				
	5	3	60,67				

Keşfetmekten Hoşlanma	0	9	67,67	5	1,651	0,895	-
	1	36	66,90				
	2	44	66,27				
	3	31	65,37				
	4	11	73,50				
	5	3	92,17				
PSÖ Ölçeği (Tümü)	0	9	62,06	5	0,731	0,981	-
	1	36	67,63				
	2	44	67,01				
	3	31	67,79				
	4	11	68,18				
	5	3	84,00				

Tablo 25'de görüldüğü üzere köyde yaşayan çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri kardeş sayısı temel alınarak yapılan analiz sonucunda iletişim kurma/sosyal performans ($\chi^2_{(5)} = 2,186$; $p > 0,05$), öz kontrol/düşüncelilik ($\chi^2_{(5)} = 2,435$; $p > 0,05$), atılganlık ($\chi^2_{(5)} = 4,940$; $p > 0,05$), duygusal istikrar/stresle başa çıkma ($\chi^2_{(5)} = 4,504$; $p > 0,05$), görev yönelimi ($\chi^2_{(5)} = 3,197$; $p > 0,05$), keşfetmekten hoşlanma ($\chi^2_{(5)} = 1,651$; $p > 0,05$) boyutlarında ve psikolojik sağlamlık ölçeği toplam puanlarında ($\chi^2_{(5)} = 0,731$; $p > 0,05$) anlamlı farklılık yoktur.

4.1.4.4 "Okul öncesi eğitim alma süresi" alt problemine ilişkin bulgular

Bu alt problem doğrultusunda farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların PERİK puanlarının okul öncesi eğitim alma süresi değişkenine göre farklılaşma durumunu ele alan alt problemi için Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Tablo 26'da ve Tablo 27'de testin istatistiki sonuçları sunulmuştur.

Tablo 26. Kentte Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Okul Öncesi Eğitim Alma Süresine Göre Analiz Sonuçları

	Okul Öncesi Eğitim Alma Süresi	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	z	p
İletişim Kurma/Sosyal Performans	1 Yıl	93	78,17	7270,00	2899,000	-0,112	0,911
	2 Yıl	63	78,98	4976,00			
Öz Kontrol/Düşüncelilik	1 Yıl	93	83,24	7741,50	2488,500	-1,633	0,102
	2 Yıl	63	71,50	4504,50			
Atılganlık	1 Yıl	93	75,80	7049,00	2678,000	-0,918	0,359
	2 Yıl	63	82,49	5197,00			
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	1 Yıl	93	80,66	7501,00	2729,000	-0,728	0,466
	2 Yıl	63	75,32	4745,00			
Görev Yönelimi	1 Yıl	93	79,51	7394,50	2835,500	-0,342	0,733
	2 Yıl	63	77,01	4851,50			
Keşfetmekten Hoşlanma	1 Yıl	93	80,71	7506,00	2724,000	-0,778	0,437
	2 Yıl	63	75,24	4740,00			
PSÖ Ölçeği (Tümü)	1 Yıl	93	79,56	7399,00	2831,000	-0,356	0,722
	2 Yıl	63	76,94	4847,00			

* p <0,05 anlamlıdır.

Tablo 26'da görüldüğü üzere okul öncesi eğitim alma süresine göre yapılan analiz sonucuna göre kentte yaşayan çocukların iletişim kurma/sosyal performans boyutunda (U = 2899,000; p > 0,05), öz kontrol/düşüncelilik boyutunda (U = 2488,500; p > 0,05), atılganlık boyutunda (U = 2678,000; p > 0,05), duygusal istikrar/stresle başa çıkma boyutunda (U = 2729,000; p > 0,05), görev yönelimi boyutunda (U = 2835,500; p > 0,05), keşfetmekten hoşlanma boyutunda (U = 2724,000; p > 0,05) ve psikolojik sağlamlık ölçeği toplam puanları boyutunda (U = 2831,000; p > 0,05) anlamlı farklılık yoktur.

Tablo 27. Köyde Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Okul Öncesi Eğitim Alma Süresine Göre Analiz Sonuçları

	Okul Öncesi Eğitim Alma Süresi	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	z	p
İletişim Kurma/Sosyal Performans	1 Yıl	130	67,57	8783,50	251,500	-0,112	0,911
	2 Yıl	4	65,38	261,50			
Öz Kontrol/Düşüncelilik	1 Yıl	130	67,56	8782,50	252,500	-0,098	0,922
	2 Yıl	4	65,63	262,50			
Atılganlık	1 Yıl	130	67,31	8750,50	235,500	-0,322	0,748
	2 Yıl	4	73,63	294,50			
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	1 Yıl	130	66,35	8625,00	110,000	-1,968	0,045*
	2 Yıl	4	105,00	420,00			
Görev Yönelimi	1 Yıl	130	67,21	8737,00	222,000	-0,498	0,618
	2 Yıl	4	77,00	308,00			
Keşfetmekten Hoşlanma	1 Yıl	130	66,81	8685,50	170,500	-1,182	0,237
	2 Yıl	4	89,88	359,50			
PSÖ Ölçeği (Tümü)	1 Yıl	130	67,08	8721,00	206,000	-0,706	0,480
	2 Yıl	4	81,00	324,00			

* p <0,05 anlamlıdır.

Tablo 27'de görüldüğü üzere yapılan analiz sonucunda okul öncesi eğitim alma süresine göre köyde yaşayan çocukların iletişim kurma/sosyal performans boyutunda (U = 251,500; p> 0,05), öz kontrol/düşüncelilik boyutunda (U = 252,500; p > 0,05), atılganlık boyutunda (U = 235,500; p > 0,05), görev yönelimi boyutunda (U = 222,000; p > 0,05), keşfetmekten hoşlanma boyutunda (U = 170,500; p > 0,05) ve psikolojik sağlamlık ölçeği toplam puanları boyutunda (U = 206,000; p > 0,05) anlamlı farklılık yoktur. Köyde yaşayan çocukların Duygusal istikrar/stresle başa çıkma boyutunda (U = 110,000; p<0,05) anlamlı farklılık görülmüşolup farklılaşmalar 2 yıl okul öncesine devam eden öğrenciler lehinedir.

4.1.4.5 “Anne eğitim düzeyi” alt problemine ilişkin bulgular

Bu alt problem doğrultusunda farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların PERİK puanlarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşma durumunu ele alan alt problemi için Kruskal Wallis Testi yapılmıştır. Tablo 28’de ve Tablo 29’de testin istatistiki sonuçları sunulmuştur.

Tablo 28. Kentte Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Analiz Sonuçları

	Anne Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	S.D.	$\chi 2$	*p*	Fark
İletişim Kurma/Sosyal Performans	İlkokul	7	66,50	5	7,121	0,212	-
	Ortaokul	17	61,12				
	Lise	46	76,13				
	Önlisans	7	97,00				
	Lisans	79	88,09				
	Lisansüstü	5	79,20				
Öz Kontrol/Düşüncelilik	İlkokul	7	48,43	5	4,109	0,534	-
	Ortaokul	17	78,56				
	Lise	46	82,18				
	Önlisans	7	77,64				
	Lisans	79	84,11				
	Lisansüstü	5	79,50				
Atılganlık	İlkokul	7	79,79	5	8,557	0,128	-
	Ortaokul	17	59,03				
	Lise	46	72,59				
	Önlisans	7	94,71				
	Lisans	79	88,90				
	Lisansüstü	5	90,80				
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	İlkokul	7	70,71	5	6,679	0,246	-
	Ortaokul	17	72,03				
	Lise	46	79,42				
	Önlisans	7	99,64				
	Lisans	79	85,64				
	Lisansüstü	5	41,00				
Görev Yönelimi	İlkokul	7	65,00	5	5,382	0,371	-
	Ortaokul	17	63,21				
	Lise	46	77,78				
	Önlisans	7	81,21				
	Lisans	79	88,01				
	Lisansüstü	5	82,50				

Keşfetmekten Hoşlanma	İlkokul	7	67,21	5	5,169	0,396	-
	Ortaokul	17	71,85				
	Lise	46	73,49				
	Önlisans	7	76,71				
	Lisans	79	88,44				
	Lisansüstü	5	89,00				
PSÖ Ölçeği (Tümü)	İlkokul	7	63,14	5	6,414	0,268	-
	Ortaokul	17	63,91				
	Lise	46	75,61				
	Önlisans	7	90,43				
	Lisans	79	88,74				
	Lisansüstü	5	78,20				

Tablo 28 ‘de görüldüğü üzere yapılan analiz sonucunda; kentte yaşayan çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri anne eğitim düzeyi temel alınarak yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda iletişim kurma/sosyal performans ($\chi^2_{(5)}$ = 7,121; p > 0,05), öz kontrol/düşüncelilik ($\chi^2_{(5)}$ = 4,109; p > 0,05), atılganlık ($\chi^2_{(5)}$ = 8,557; p > 0,05), duygusal istikrar/stresle başa çıkma ($\chi^2_{(5)}$ = 6,679; p > 0,05), görev yönelimi ($\chi^2_{(5)}$ = 5,382; p > 0,05), keşfetmekten hoşlanma ($\chi^2_{(5)}$ = 5,169; p > 0,05) boyutlarında ve psikolojik sağlamlık ölçeği toplam puanlarında ($\chi^2_{(5)}$ = 6,414; p > 0,05) anlamlı farklılık yoktur.

Tablo 29. Köyde Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Analiz Sonuçları

	Anne Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	S.D.	$\chi 2$	*p*	Fark
İletişim Kurma/Sosyal Performans	İlkokul	58	66,46	5	7,825	0,166	-
	Ortaokul	44	69,03				
	Lise	21	67,26				
	Önlisans	2	91,25				
	Lisans	6	85,67				
	Okur-yazar değil	3	14,67				
Öz Kontrol/Düşüncelilik	İlkokul	58	70,19	5	6,656	0,248	-
	Ortaokul	44	69,32				
	Lise	21	60,00				
	Ön lisans	2	84,75				
	Lisans	6	73,50				
	Okur-yazar değil	3	17,83				
Atılganlık	İlkokul	58	69,38	5	3,196	0,670	-
	Ortaokul	44	63,01				
	Lise	21	70,71				
	Ön lisans	2	72,75				
	Lisans	6	82,42				
	Okur-yazar değil	3	41,17				
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	İlkokul	58	72,90	5	7,066	0,216	-
	Ortaokul	44	65,19				
	Lise	21	60,45				
	Ön lisans	2	69,00				
	Lisans	6	80,00				
	Okur-yazar değil	3	20,33				
Görev Yönelimi	İlkokul	58	67,16	5	6,781	0,237	-
	Ortaokul	44	73,41				
	Lise	21	68,29				
	Ön lisans	2	73,75				
	Lisans	6	42,67				
	Okur-yazar değil	3	27,33				

Keşfetmekten Hoşlanma	İlkokul	58	71,65	5	4,090	0,537	-
	Ortaokul	44	65,53				
	Lise	21	59,69				
	Ön lisans	2	95,00				
	Lisans	6	72,67				
	Okur-yazar değil	3	42,17				
PSÖ Ölçeği (Tümü)	İlkokul	58	70,03	5	5,832	0,323	-
	Ortaokul	44	68,07				
	Lise	21	63,12				
	Ön lisans	2	86,25				
	Lisans	6	72,42				
	Okur-yazar değil	3	18,67				

Tablo 29 ‘da görüldüğü üzere köyde yaşayan çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri temel alınarak yapılan analiz sonucunda annelerin eğitim seviyelerine göre iletişim kurma/sosyal performans ($\chi^2_{(5)} = 7,825$; $p > 0,05$), öz kontrol/düşüncelilik ($\chi^2_{(5)} = 6,656$; $p > 0,05$), atılganlık ($\chi^2_{(5)} = 3,196$; $p > 0,05$), duygusal istikrar/stresle başa çıkma ($\chi^2_{(5)} = 7,066$; $p > 0,05$), görev yönelimi ($\chi^2_{(5)} = 6,781$; $p > 0,05$), keşfetmekten hoşlanma ($\chi^2_{(5)} = 4,090$; $p > 0,05$) boyutlarında ve psikolojik sağlamlık ölçeği toplam puanlarında ($\chi^2_{(5)} = 5,832$; $p > 0,05$) anlamlı farklılık yoktur.

4.1.4.6 “Baba eğitim düzeyi” alt problemine ilişkin bulgular

Bu alt problem doğrultusunda farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların PERİK puanlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşma durumunu ele alan alt problemi için Kruskal Wallis Testi yapılmıştır. Tablo 30’da ve Tablo 31’de testin istatistiki sonuçları sunulmuştur.

Tablo 30. Kentte Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Analiz Sonuçları

	Baba Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	S.D.	$\chi 2$	*p*	Fark
İletişim Kurma/Sosyal Performans	İlkokul	7	72,57	5	1,836	0,871	-
	Ortaokul	15	70,43				
	Lise	52	82,34				
	Ön lisans	9	74,22				
	Lisans	66	83,91				
	Lisansüstü	13	88,54				
Öz Kontrol/Düşüncelilik	İlkokul	7	69,36	5	5,420	0,367	-
	Ortaokul	15	72,77				
	Lise	52	79,50				
	Ön lisans	9	57,39				
	Lisans	66	88,04				
	Lisansüstü	13	89,62				
Atılganlık	İlkokul	7	89,57	5	1,029	0,960	-
	Ortaokul	15	78,03				
	Lise	52	79,87				
	Ön lisans	9	72,06				
	Lisans	66	84,45				
	Lisansüstü	13	79,27				
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	İlkokul	7	90,57	5	0,839	0,974	-
	Ortaokul	15	74,03				
	Lise	52	83,75				
	Ön lisans	9	80,94				
	Lisans	66	80,20				
	Lisansüstü	13	83,19				
Görev Yönelimi	İlkokul	7	94,57	5	1,738	0,884	-
	Ortaokul	15	69,77				
	Lise	52	80,32				
	Ön lisans	9	86,94				
	Lisans	66	82,36				
	Lisansüstü	13	84,58				
Keşfetmekten Hoşlanma	İlkokul	7	85,29	5	0,560	0,990	-
	Ortaokul	15	75,13				
	Lise	52	82,45				
	Ön lisans	9	87,39				
	Lisans	66	80,78				
	Lisansüstü	13	82,58				

PSÖ Ölçeği (Tümü)	İlkokul	7	85,50	5	1,223	0,943	-
	Ortaokul	15	71,40				
	Lise	52	80,57				
	Ön lisans	9	75,89				
	Lisans	66	83,84				
	Lisansüstü	13	86,73				

Tablo 30'da görüldüğü üzere kentte yaşayan çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri babaların eğitim seviyeleri temel alınarak yapılan analiz testi sonucunda iletişim kurma/sosyal performans ($\chi^2_{(5)} = 1,836$; $p > 0,05$), öz kontrol/düşüncelilik ($\chi^2_{(5)} = 5,420$; $p > 0,05$), atılganlık ($\chi^2_{(5)} = 1,029$; $p > 0,05$), duygusal istikrar/stresle başa çıkma ($\chi^2_{(5)} = 0,839$; $p > 0,05$), görev yönelimi ($\chi^2_{(5)} = 1,738$; $p > 0,05$), keşfetmekten hoşlanma ($\chi^2_{(5)} = 0,560$; $p > 0,05$) boyutlarında ve psikolojik sağlamlık ölçeği toplam puanlarında ($\chi^2_{(5)} = 1,223$; $p > 0,05$) anlamlı farklılık yoktur.

Tablo 31. Köyde Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Analiz Sonuçları

	Baba Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	S.D.	$\chi2$	*p*	Fark
İletişim Kurma/Sosyal Performans	İlkokul	49	66,57	5	1,212	0,944	-
	Ortaokul	46	67,53				
	Lise	33	65,94				
	Ön lisans	2	77,25				
	Lisans	3	84,50				
	Lisansüstü	1	92,50				
Öz Kontrol/Düşüncelilik	İlkokul	49	67,71	5	2,705	0,745	-
	Ortaokul	46	70,43				
	Lise	33	60,64				
	Ön lisans	2	72,50				
	Lisans	3	93,33				
	Lisansüstü	1	61,00				
Atılganlık	İlkokul	49	65,29	5	4,709	0,452	-
	Ortaokul	46	63,13				
	Lise	33	75,06				
	Ön lisans	2	45,50				
	Lisans	3	88,00				
	Lisansüstü	1	110,00				

Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	İlkokul	49	71,49	5	2,306	0,805	-
	Ortaokul	46	69,77				
	Lise	33	59,52				
	Ön lisans	2	62,25				
	Lisans	3	58,00				
	Lisansüstü	1	70,00				
Görev Yönelimi	İlkokul	49	67,30	5	6,362	0,273	-
	Ortaokul	46	74,04				
	Lise	33	57,95				
	Ön lisans	2	94,50				
	Lisans	3	75,50				
	Lisansüstü	1	13,50				
Keşfetmekten Hoşlanma	İlkokul	49	70,96	5	6,093	0,297	-
	Ortaokul	46	67,05				
	Lise	33	57,92				
	Ön lisans	2	84,25				
	Lisans	3	95,33				
	Lisansüstü	1	117,50				
PSÖ Ölçeği (Tümü)	İlkokul	49	68,54	5	1,663	0,893	-
	Ortaokul	46	68,98				
	Lise	33	61,55				
	Ön lisans	2	76,00				
	Lisans	3	85,83				
	Lisansüstü	1	73,00				

Tablo 31'de görüldüğü üzere köyde yaşayan çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinin babaların eğitim seviyeleri temel alınarak yapılan analiz sonucunda iletişim kurma/sosyal performans ($\chi^2_{(5)}$ = 1,212; p > 0,05), öz kontrol/düşüncelilik ($\chi^2_{(5)}$ = 2,705; p > 0,05), atılganlık ($\chi^2_{(5)}$ = 4,709; p > 0,05), duygusal istikrar/stresle başa çıkma ($\chi^2_{(5)}$ = 2,306; p > 0,05), görev yönelimi ($\chi^2_{(5)}$ = 6,362; p > 0,05), keşfetmekten hoşlanma ($\chi^2_{(5)}$ = 6,093; p > 0,05) boyutlarında ve psikolojik sağlamlık ölçeği toplam puanlarında ($\chi^2_{(5)}$ = 1,663; p > 0,05) anlamlı farklılık yoktur.

4.1.4.7 "Anne mesleği" alt problemine ilişkin bulgular

Bu alt problem doğrultusunda farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların PERİK puanlarının anne mesleği değişkenine göre farklılaşma durumunu ele alan alt problemi için Kruskal Wallis Testi yapılmıştır. Tablo 32'de ve Tablo 33'de testin istatistiki sonuçları sunulmuştur.

Tablo 32. Kentte Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Anne Mesleğine Göre Analiz Sonuçları

	Anne Mesleği	N	Sıra Ort.	S.D.	$\chi 2$	*p*	Fark
İletişim Kurma/Sosyal Performans	Memur	60	90,08	3	5,419	0,144	-
	İşçi	20	89,53				
	Serbest Meslek	11	78,45				
	Çalışmıyor	71	72,46				
Öz Kontrol/Düşüncelilik	Memur	60	89,00	3	3,342	0,342	-
	İşçi	20	76,20				
	Serbest Meslek	11	66,14				
	Çalışmıyor	71	79,04				
Atılganlık	Memur	60	86,03	3	4,176	0,243	-
	İşçi	20	95,65				
	Serbest Meslek	11	74,95				
	Çalışmıyor	71	74,70				
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	Memur	60	82,18	3	3,562	0,313	-
	İşçi	20	98,70				
	Serbest Meslek	11	76,68				
	Çalışmıyor	71	76,82				
Görev Yönelimi	Memur	60	86,03	3	7,713	0,047*	
	İşçi	20	99,68				
	Serbest Meslek	11	91,45				İşçi> Çalışmıyor
	Çalışmıyor	71	71,01				
Keşfetmekten Hoşlanma	Memur	60	83,21	3	3,733	0,292	-
	İşçi	20	94,15				
	Serbest Meslek	11	91,27				
	Çalışmıyor	71	74,98				
PSÖ Ölçeği (Tümü)	Memur	60	87,48	3	4,689	0,196	-
	İşçi	20	93,98				
	Serbest Meslek	11	80,64				
	Çalışmıyor	71	73,07				

* p <0,05 anlamlıdır.

Tablo 32'de görüldüğü üzere kentte yaşayan çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri temel alınarak yapılan analiz testi sonucunda annelerin mesleklerine göre iletişim kurma/sosyal performans ($\chi^2_{(3)} = 5,149$; $p > 0,05$), öz kontrol/düşüncelilik ($\chi^2_{(3)} = 3,342$;

$p > 0,05$), atılganlık ($\chi^2_{(3)} = 4,176$; $p > 0,05$), duygusal istikrar/stresle başa çıkma ($\chi^2_{(3)} = 3,562$; $p > 0,05$), keşfetmekten hoşlanma ($\chi^2_{(3)} = 3,713$; $p > 0,05$) boyutlarında ve psikolojik sağlamlık ölçeği toplam puanlarında ($\chi^2_{(3)} = 4,689$; $p > 0,05$) anlamlı farklılık yoktur. Görev yönelimi ($\chi^2_{(3)} = 7,713$; $p < 0,05$) boyutunda anlamlı farklılık görülmüşolup farklılaşmalar annesi işçi olan öğrenciler lehinedir. Normal dağılmayan demografik bilgilerden olduğu için parametrik olmayan testlerden bağımsız örnekler analizi ikili karşılaştırma (Post Hoc) testleri Bonferroni düzeltmesi ile 5 farklı gruba göre düzenlenerek kentte yaşayan okul öncesi öğrencilerindeki görev yönelimi konusundaki farklılaşma değerlendirilmiştir. Meslek bazındaki farklılaşma işçi olarak çalışan (99,68) ve ev hanımı olan (71,01) anneler arasında olup, işçi olarak çalışanlar lehinedir.

Tablo 33. Köyde Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Anne Mesleğine Göre Analiz Sonuçları

	Anne Mesleği	N	Sıra Ort.	S.D.	$\chi2$	*p*	Fark
İletişim Kurma/Sosyal Performans	Memur	3	108,83	4	7,132	0,129	-
	İşçi	6	57,67				
	Serbest Meslek	2	35,25				
	Çiftçi	1	120,50				
	Çalışmıyor	122	67,06				
Öz Kontrol/Düşüncelilik	Memur	3	77,67	4	1,806	0,771	-
	İşçi	6	63,58				
	Serbest Meslek	2	40,25				
	Çiftçi	1	96,00				
	Çalışmıyor	122	67,66				
Atılganlık	Memur	3	116,50	4	6,523	0,163	-
	İşçi	6	67,50				
	Serbest Meslek	2	32,50				
	Çiftçi	1	74,00				
	Çalışmıyor	122	66,82				
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	Memur	3	57,33	4	3,565	0,468	-
	İşçi	6	68,42				
	Serbest Meslek	2	99,00				
	Çiftçi	1	122,00				
	Çalışmıyor	122	66,74				

Görev Yönelimi	Memur	3	47,67	4	3,539	0,472	-
	İşçi	6	54,17				
	Serbest Meslek	2	41,50				
	Çiftçi	1	106,50				
	Çalışmıyor	122	68,75				
Keşfetmekten Hoşlanma	Memur	3	84,50	4	3,527	0,474	-
	İşçi	6	63,33				
	Serbest Meslek	2	38,00				
	Çiftçi	1	117,50				
	Çalışmıyor	122	67,36				
PSÖ Ölçeği (Tümü)	Memur	3	86,67	4	4,181	0,382	-
	İşçi	6	60,83				
	Serbest Meslek	2	35,75				
	Çiftçi	1	121,50				
	Çalışmıyor	122	67,43				

Tablo 33'de görüldüğü üzere köyde yaşayan çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri temel alınarak yapılan analiz sonucunda annelerin mesleklerine göre iletişim kurma/sosyal performans ($\chi^2_{(4)} = 7,132$; $p > 0,05$), öz kontrol/düşüncelilik ($\chi^2_{(4)} = 1,806$; $p > 0,05$), atılganlık ($\chi^2_{(4)} = 6,523$; $p > 0,05$), duygusal istikrar/stresle başa çıkma ($\chi^2_{(4)} = 3,565$; $p > 0,05$), görev yönelimi ($\chi^2_{(4)} = 3,539$; $p > 0,05$), keşfetmekten hoşlanma ($\chi^2_{(4)} = 3,527$; $p > 0,05$) boyutlarında ve psikolojik sağlamlık ölçeği toplam puanlarında ($\chi^2_{(4)} = 4,181$; $p > 0,05$) anlamlı farklılık yoktur.

4.1.4.8 "Baba mesleği" alt problemine ilişkin bulgular

Bu alt problem doğrultusunda farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların PERİK puanlarının baba mesleği değişkenine göre farklılaşma durumunu ele alan alt problemi için Kruskal Wallis Testi yapılmıştır. Tablo 34'de ve Tablo 35'de testin istatistiki sonuçları sunulmuştur.

Tablo 34. Kentte Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Baba Mesleğine Göre Analiz Sonuçları

	Baba Mesleği	N	Sıra Ort.	S.D.	$\chi 2$	*p*	Fark
İletişim Kurma/Sosyal Performans	Memur	62	90,39	3	5,131	0,162	-
	İşçi	58	80,66				
	Serbest Meslek	41	69,73				
	Çalışmıyor	1	62,00				
Öz Kontrol/Düşüncelilik	Memur	62	91,36	3	5,773	0,123	-
	İşçi	58	79,13				
	Serbest Meslek	41	69,78				
	Çalışmıyor	1	88,00				
Atılganlık	Memur	62	88,52	3	5,016	0,171	-
	İşçi	58	79,89				
	Serbest Meslek	41	71,70				
	Çalışmıyor	1	142,00				
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	Memur	62	82,53	3	4,978	0,173	-
	İşçi	58	87,20				
	Serbest Meslek	41	73,84				
	Çalışmıyor	1	1,00				
Görev Yönelimi	Memur	62	86,40	3	3,891	0,273	-
	İşçi	58	83,68				
	Serbest Meslek	41	70,11				
	Çalışmıyor	1	118,50				
Keşfetmekten Hoşlanma	Memur	62	87,43	3	3,466	0,325	-
	İşçi	58	82,78				
	Serbest Meslek	41	70,98				
	Çalışmıyor	1	71,50				
PSÖ Ölçeği (Tümü)	Memur	62	90,12	3	5,673	0,129	-
	İşçi	58	82,15				
	Serbest Meslek	41	68,05				
	Çalışmıyor	1	61,00				

Tablo 34'de görüldüğü üzere kentte yaşayan çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri temel alınarak yapılan analiz sonucunda babaların mesleklerine göre iletişim kurma/sosyal performans ($\chi^2_{(3)} = 5{,}131$; $p > 0{,}05$), öz kontrol/düşüncelilik ($\chi^2_{(3)} = 5{,}773$; $p > 0{,}05$), atılganlık ($\chi^2_{(3)} = 5{,}016$; $p > 0{,}05$), duygusal istikrar/stresle başa çıkma ($\chi^2_{(3)} = 4{,}978$; $p > 0{,}05$), görev yönelimi ($\chi^2_{(3)} = 3{,}891$; $p > 0{,}05$), keşfetmekten hoşlanma ($\chi^2_{(3)} = 3{,}466$; $p > 0{,}05$) boyutlarında ve psikolojik sağlamlık ölçeği toplam puanlarında ($\chi^2_{(3)} = 5{,}673$; $p > 0{,}05$) anlamlı farklılık yoktur.

Tablo 35. Köyde Yaşayan Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Baba Mesleğine Göre Analiz Sonuçları

	Baba Mesleği	N	Sıra Ort.	S.D.	χ2	*p*	Fark
İletişim Kurma/Sosyal Performans	Memur	2	69,00	4	6,402	0,171	-
	İşçi	75	71,46				
	Serbest Meslek	35	55,34				
	Çiftçi	17	78,94				
	Çalışmıyor	5	53,70				
Öz Kontrol/Düşüncelilik	Memur	2	98,00	4	3,192	0,526	-
	İşçi	75	70,43				
	Serbest Meslek	35	65,36				
	Çiftçi	17	59,76				
	Çalışmıyor	5	52,70				
Atılganlık	Memur	2	70,25	4	3,371	0,498	-
	İşçi	75	70,48				
	Serbest Meslek	35	60,83				
	Çiftçi	17	73,82				
	Çalışmıyor	5	46,90				
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	Memur	2	99,00	4	4,625	0,328	-
	İşçi	75	67,51				
	Serbest Meslek	35	59,86				
	Çiftçi	17	80,44				
	Çalışmıyor	5	64,30				
Görev Yönelimi	Memur	2	53,50	4	4,423	0,352	-
	İşçi	75	71,19				
	Serbest Meslek	35	58,24				
	Çiftçi	17	76,06				
	Çalışmıyor	5	53,50				

Keşfetmekten Hoşlanma	Memur	2	53,50	4	8,220	0,084	-
	İşçi	75	73,38				
	Serbest Meslek	35	52,60				
	Çiftçi	17	75,82				
	Çalışmıyor	5	60,90				
PSÖ Ölçeği (Tümü)	Memur	2	74,75	4	5,635	0,228	-
	İşçi	75	71,81				
	Serbest Meslek	35	55,21				
	Çiftçi	17	75,91				
	Çalışmıyor	5	57,40				

Tablo 35'de görüldüğü üzere köyde yaşayan çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri temel alınarak yapılan analiz sonucunda babaların mesleklerine göre iletişim kurma/sosyal performans ($\chi^2_{(4)} = 6,402$; $p > 0,05$), öz kontrol/düşüncelilik ($\chi^2_{(4)} = 3,192$; $p > 0,05$), atılganlık ($\chi^2_{(4)} = 3,371$; $p > 0,05$), duygusal istikrar/stresle başa çıkma ($\chi^2_{(4)} = 4,625$; $p > 0,05$), görev yönelimi ($\chi^2_{(4)} = 4,423$; $p > 0,05$), keşfetmekten hoşlanma ($\chi^2_{(4)} = 8,220$; $p > 0,05$) boyutlarında ve psikolojik sağlamlık ölçeği toplam puanlarında ($\chi^2_{(4)} = 5,635$; $p > 0,05$) anlamlı farklılık yoktur.

4.1.5 Beşinci araştırma problemine ilişkin bulgular

Bu alt problem doğrultusunda farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların benlik algıları ile psikolojik sağlamlık düzeylerinin yaşadıkları yere göre farklılaşmalarına ait değerlendirmeler Mann Whitney U testi ile hesaplanmıştır. Tablo 36'da ve Tablo 37'de her bir ölçeğin alt boyutları ve toplam puanlarına ait istatistiksel değerlendirmeler sunulmuştur.

Tablo 36. Çocukların Yaşadıkları Yere Göre POBKÖ Puanlarının Analiz Sonuçları

POBKÖ Boyutları	Gruplar	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	z	p
Sosyal Yeterlik	Kent	162	164,73	26687,00	8224	-4,121	0.001*
	Köy	134	128,87	17269,00			
Akademik Yeterlik	Kent	162	151,81	24593,00	10318	-0,826	0.409
	Köy	134	144,50	19363,00			
Fiziksel Yeterlik	Kent	162	156,32	25323,50	9587,5	-1,804	0.071
	Köy	134	139,05	18632,50			

Anne Kabulü	Kent	162	156,89	25415,50	9495,5	-2,157	0.031*
	Köy	134	138,36	18540,50			
Benlik Algısı (Tümü)	Kent	162	164,49	26647,00	8264	-3,58	0.001*
	Köy	134	129,17	17309,00			

* *p* <0,05 anlamlıdır.

Tablo 36'da görüldüğü üzere çocukların yaşadığı yere göre yapılan sonucunda akademik yeterlik boyutunda (U = 10318; p> 0.05), fiziksel yeterlik boyutunda (U = 9587,5; p> 0.05) anlamlı farklılık yoktur. Sosyal yeterlik boyutunda (U=8224; p<0.05), anne kabulü boyutunda boyutunda (U = 9495,5; p 0.05) ve toplam benlik algısı boyutunda (U = 8264; p<0,05) anlamlı farklılık görülmüş olup bu farklılaşmalar kentte yaşayan öğrenciler lehinedir.

Tablo 37. Çocukların Yaşadıkları Yere Göre PERİK Puanlarının Analiz Sonuçları

PERİK Boyutları	Gruplar	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	z	p
İletişim Kurma/Sosyal Performans	Kent	162	156,63	25374,50	9536,5	-1,814	0.07
	Köy	134	138,67	18581,50			
Öz Kontrol/ Düşüncelilik	Kent	162	163,23	26443,00	8468	-3,292	0.001*
	Köy	134	130,69	17513,00			
Atılganlık	Kent	162	156,13	25293,50	9617,5	-1,699	0.089
	Köy	134	139,27	18662,50			
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	Kent	162	161,87	26223,50	8687,5	-2,965	0.003*
	Köy	134	132,33	17732,50			
Görev Yönelimi	Kent	162	160,08	25933,00	8978	-2,568	0.01*
	Köy	134	134,50	18023,00			
Keşfetmekten Hoşlanma	Kent	162	159,20	25790,50	9120,5	-2,425	0.015*
	Köy	134	135,56	18165,50			

PERİK (Tümü)	Kent	162	161,14	26105,00	8806	-2,795	0.048*
	Köy	134	133,22	17851,00			

* p<0,05 anlamlıdır.

Tablo 37'de görüldüğü üzere yaşadıkları yere göre çocukların iletişim kurma/sosyal performans boyutunda (U = 9536,5; p> 0,05), atılganlık boyutunda (U = 9617,5; p> 0,05), istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunamamıştır. Duygusal istikrar/stresle başa çıkma boyutunda (U = 8687,5; p <0,05), öz kontrol/düşüncelilik boyutunda (U = 8468; p <0,05) görev yönelimi boyutunda (U = 8978; p <0,05) ve keşfetmekten hoşlanma boyutunda (U = 9120,5; p <0,05) anlamlı farklılık görülmüşolup farklılaşmalar kentte yaşayan öğrenciler lehinedir. PERİK toplam puanları boyutunda (U = 8806; p <0,05) anlamlı farklılık görülmüşolup farklılaşmalar kentte yaşayan öğrenciler lehinedir.

4.1.6 Altıncı araştırma problemine ilişkin bulgular

Bu alt problem doğrultusunda farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların benlik algıları ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Spearman Rho korelasyon katsayısı hesap edilmiştir. PERİK alt boyutları ile POBKÖ alt boyutları arasındaki ilişki kentte yaşayan ve köyde yaşayan çocuklar için ayrı ayrı ele alınarak bir değerlendirme sağlanmıştır. Değerlendirme sonuçları Tablo 38'de ve Tablo 39'da sunulmuştur.

Tablo 38. Kentte Yaşayan Çocukların PERİK ile POBKÖ Korelasyon Analizi Sonuçları

		Sosyal Yeterlik	Akademik Yeterlik	Fiziksel Yeterlik	Anne Kabulü	Benlik Algısı Seviyesi
İletişim Kurma/Sosyal Performans	r_s	0,105	0,187*	0,025	0,173*	0,222**
	p	0,185	0,017	0,747	0,028	0,005
Öz Kontrol/Düşüncelilik	r_s	-0,006	0,123	-0,056	0,054	0,051
	p	0,939	0,118	0,477	0,492	0,516
Atılganlık	r_s	0,040	0,143	0,028	-0,002	0,127
	p	0,614	0,070	0,724	0,977	0,107
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	r_s	0,125	-0,005	-0,103	0,080	0,027
	p	0,112	0,946	0,194	0,312	0,732
Görev Yönelimi	r_s	0,107	0,118	0,028	0,085	0,159*
	p	0,175	0,135	0,723	0,285	0,043
Keşfetmekten Hoşlanma	r_s	0,180*	0,153	0,046	0,065	0,199*
	p	0,022	0,052	0,561	0,409	0,011
Psikolojik Sağlamlık Seviyesi	r_s	0,116	0,157*	-0,013	0,132	0,176*
	p	0,142	0,046	0,867	0,095	0,025

* p <0,05, ** p <0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

Tablo 38'e göre PERİK iletişim kurma/sosyal performans alt boyutu ile toplam POBKÖ seviyesi arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak yüksek anlamlı (r_s = 0,222; p <0,01); akademik yeterlik alt boyutu arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak anlamlı (r_s = 0,187; p <0,05); anne kabulü alt boyutu arasında pozitif yönlü, çok düşük düzeyde, istatistiksel olarak anlamlı (r_s = 0,173; p <0,05) bir ilişki bulunmaktadır.

PERİK Öz kontrol/Düşüncelilik boyutu ile POBKÖ alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (p> 0,05).

PERİK Atılganlık boyutu ile POBKÖ alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (p> 0,05).

PERİK Duygusal istikrar/stresle başa çıkma boyutu ile POBKÖ alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (p> 0,05).

PERİK Görev yönelimi boyutu ile toplam POBKÖ seviyesi arasında pozitif yönlü, çok düşük düzeyde, istatistiksel olarak anlamlı (r_s = 0,159; p <0,05) bir ilişki bulunmaktadır. Görev yönelimi alt boyutu ile POBKÖ alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (p> 0,05).

PERİK keşfetmekten hoşlanma boyutu ile toplam POBKÖ seviyesi arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak anlamlı (r_s = 0,199; p < 0,05); sosyal yeterlik alt boyutu arasında pozitif yönlü, çok düşük düzeyde, istatistiksel olarak anlamlı (r_s = 0,180; p < 0,05) bir ilişki bulunmaktadır.

Toplam psikolojik sağlamlık seviyesi ile toplam benlik algısı seviyesi arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak anlamlı (r_s = 0,176; p < 0,05) bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 39. Köyde Yaşayan Çocukların PERİK ile POBKÖ Korelasyon Analizi Sonuçları

		Sosyal Yeterlik	Akademik Yeterlik	Fiziksel Yeterlik	Anne Kabulü	Benlik Algısı Seviyesi
İletişim Kurma/Sosyal Performans	r_s	0,233**	0,291**	0-,042	0,220*	0,257**
	p	0,007	0,001	0,632	0,011	0,003
Öz Kontrol/Düşüncelilik	r_s	0,215*	0,270**	-0,054	0,130	0,204*
	p	0,013	0,002	0,534	0,135	0,018
Atılganlık	r_s	0,219*	0,289**	-0,134	0,124	0,169
	p	0,011	0,001	0,124	0,153	0,050
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	r_s	0,263**	0,296**	0,017	0,164	0,282**
	p	0,002	0,001	0,846	0,058	0,001
Görev Yönelimi	r_s	0,166	0,306**	0,070	0,083	0,244**
	p	0,056	0,001	0,422	0,339	0,005
Keşfetmekten Hoşlanma	r_s	0,190*	0,340**	0,110	0,097	0,291**
	p	0,028	0,001	0,205	0,267	0,001
Psikolojik Sağlamlık Seviyesi	r_s	0,269**	0,377**	-0,006	0,174*	0,305**
	p	0,002	0,001	0,942	0,045	0,001

* p <0,05, ** p <0,01 düzeyinde anlamlıdır

Tablo 39'a göre PERİK iletişim kurma/sosyal performans alt boyutu ile toplam POBKÖ seviyesi arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak yüksek anlamlı (r_s = 0,257; p < 0,01); sosyal yeterlik alt boyutu arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak yüksek anlamlı (r_s = 0,233; p < 0,01); akademik yeterlik alt boyutu arasında pozitif yönlü, çok düşük düzeyde, istatistiksel olarak yüksek anlamlı (r_s = 0,187; p < 0,01; anne kabulü alt boyutu arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak anlamlı (r_s = 0,220; p < 0,05) bir ilişki bulunmaktadır.

PERİK öz kontrol/düşüncelilik alt boyutu ile toplam POBKÖ seviyesi arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak anlamlı (r_s = 0,204; p > 0,05); akademik yeterlik alt boyutu arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak yüksek anlamlı (r_s = 0,270; p < 0,01) bir ilişki bulunmaktadır.

PERİK atılganlık alt boyutu ile POBKÖ sosyal yeterlik alt boyutu arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak anlamlı (r_s = 0,219; p < 0,05); akademik yeterlik alt boyutu arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak yüksek anlamlı (r_s = 0,289; p > 0,05) bir ilişki bulunmaktadır.

PERİK duygusal istikrar/stresle başa çıkma alt boyutu ile toplam POBKÖ seviyesi arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak yüksek anlamlı (r_s = 0,282; p < 0,01); sosyal yeterlik alt boyutu arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak yüksek anlamlı (r_s = 0,263; p < 0,01); akademik yeterlik alt boyutu arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak yüksek anlamlı (r_s = 0,296; p < 0,01) bir ilişki bulunmaktadır.

PERİK Görev yönelimi alt boyutu ile toplam POBKÖ seviyesi arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak yüksek anlamlı (r_s = 0,244; p <0,01); akademik yeterlik alt boyutu arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak yüksek anlamlı (r_s = 0,306; p <0,01) bir ilişki bulunmaktadır.

PERİK keşfetmekten hoşlanma boyutu ile toplam POBKÖ seviyesi arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak yüksek anlamlı (r_s = 0,291; p <0,01); sosyal yeterlik alt boyutu arasında pozitif yönlü, çok düşük düzeyde, istatistiksel olarak anlamlı

(r_s = 0,190; p < 0,05); akademik yeterlik alt boyutu arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak yüksek anlamlı (r_s = 0,340; p < 0,01) bir ilişki bulunmaktadır.

Toplam psikolojik sağlamlık seviyesi boyutu ile toplam benlik algısı seviyesi arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak yüksek anlamlı (r_s = 0,305; p < 0,01); bir ilişki bulunmaktadır.

4.2 Tartışma

Bu bölümde, araştırmanın amacına bağlı olarak farklı sosyokültürel çevrede yaşayan okul öncesi eğitim alan 5-6 yaş çocukların benlik algısı ile psikolojik sağlamlık düzeylerine, benlik algısı ile psikolojik sağlamlık düzeylerinin sırasıyla cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, okul öncesi eğitim alma süresi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne mesleği, baba mesleği, yaşadığı yer değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ve benlik algısı ile psikolojik sağlamlık arasında ilişki olup olmadığına dair bulguların tartışması yer almaktadır.

Birinci alt problem kapsamında "Farklı sosyokültürel çevrede yaşayan okul öncesi eğitimi alan 5-6 yaş çocukların benlik algısı düzeyi nedir?" sorusu ele alınmıştır. Bu doğrultuda farklı sosyokültürel çevrede yaşayan araştırma örneklemindeki çocukların Purdue Okul Öncesi Çocukları İçin Benlik Kavramı Ölçeği'nden aldıkları puanlarla yapılan betimsel analizler değerlendirildiğinde; Kent merkezinde yaşayan çocukların benlik algısı düzeyinin en yüksek sosyal yeterlik alt boyutunda olduğu görülmüştür. Bunu fiziksel yeterlik, anne kabulü ve akademik yeterlik boyutları izlemektedir. Köyde yaşayan çocukların benlik algısı düzeyinin en yüksek sosyal yeterlik alt boyutunda olduğu görülmüştür. Bunu fiziksel yeterlik, anne kabulü ve akademik yeterlik boyutları izlemektedir. Bulgular farklı sosyokültürel çevrede yaşayan 5-6 yaş çocuklarının sosyal yeterliklerinin fiziksel yeterlik, anne kabulü ve akademik yeterliklerinin üstünde olduğunu göstermektedir. Sosyal yeterliklerinin diğer benlik algısı alt boyutlarından yüksek olması çocukların sosyal-duygusal yönlerinin güçlü olduğu şeklinde yorumlanabilir. Sosyal yeterlik ile kastedilen çocukların akranlarıyla olan yakınlıkları, paylaşımları, sosyal destek gibi prososyal davranışları yansıtan ifadelerdir (Özcan, Gümüş ve Kotil, 2009). Bernt ve Burgy (1996) çocukluk döneminde akran kabulünden yoksun olmanın benlik gelişimi üzerinde olumsuz etkiler bıraktığını ifade etmiştir. Bu

bağlamda araştırma örneklemindeki tüm çocukların sosyal yeterliklerinin daha yüksek olması benlik gelişimleri için olumlu olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte benlik algısı puanlarının en düşüğünün akademik yeterlik alt boyutunda olduğu görülmüştür. Bu araştırmanın veri toplama süreci pandemi dönemindedir. Bu dönemde çocukların bir kısmı okulları açık olmasına rağmen okula gidememiştir. Özellikle köyde yaşayan çocukların önemli bir kısmı çevirimiçi yapılan eğitimlere katılamamışlardır. Araştırmanın yapıldığı dönemde ise birçoğu hastalık nedeniyle eğitimi düzenli olarak alamamışlardır. Akademik alanda görülen yetersizliğin nedeni pandemiden dolayı eğitim sürecinde yaşayan düzensizlikler olabilir. Bayhan-Artan (2004), Turaşlı ve Zembat'ın (2013) yaptıkları araştırmalarda çocukların benlik algısı ne kadar olumlu ise ilkokula hazır bulunuşluk düzeyinin de o kadar yüksek olduğu bilgisi yer almaktadır. Erdoğan (2013) ve Güler (2001) ilkokula hazırlık için akademik beceriler ile sosyal duygusal becerilerin birlikte desteklenmesi gerektiği belirtmişlerdir. Çalışmanın bu bulgusu örneklemdeki öğrencilerin hazır bulunuşluğunu olumsuz etkileyebileceğini düşündürmektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında "Farklı sosyokültürel çevrede yaşayan okul öncesi eğitimi alan 5-6 yaş çocukların benlik algısı düzeyleri çocukların demografik özelliklerine göre istatistiksel olarak farklılaşmakta mıdır?" sorusu ele alınmıştır. Bu doğrultuda örneklemdeki çocuklar dahilinde yapılan analiz sonucuna göre;

Cinsiyet değişkenine göre, kentte yaşayan çocukların benlik algısı değerlendirmelerine ait akademik yeterlik, fiziksel yeterlik, anne kabulü ve genel benlik algısı düzeyi puanlarının istatistiksel olarak anlamlı fark göstermediği yalnızca sosyal yeterlik alt boyut puanlarında farklılık gösterdiği ve bu durumun kız öğrenciler lehine olduğu görülmektedir. Köyde yaşayan 5-6 yaş çocukların benlik algısı değerlendirmelerine ait sosyal yeterlik ve anne kabulü boyutlarıyla genel benlik algısı düzeylerinin farklı olmadığı yalnızca akademik yeterlik alt boyutunda kızlar lehine, fiziksek yeterlik alt boyutunda olarak erkekler lehine farklılık görüldüğü tespit edilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan farklı sosyokültürel çevredeki çocukların genel benlik algısı düzeyinin cinsiyet değişkenine göre farklılaştığı söylenebilir. Araştırmadan cinsiyet ile elde edilen bu sonuç Halıcı (2005) 12-14 yaş grubu çocuklarıyla, İkiz (2009) okul öncesi öğrencileriyle, Şeremet (2006) 5-6 yaş çocuklarıyla, Yorulmaz (2017) okul öncesi

öğrencileri ile yaptıkları araştırmalarda benlik algısının cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark gösterdiğini saptamıştır. Bu araştırmanın bu bulgusuda literatürü destekler niteliktedir. Ayrıca Şeremet (2006) yaptığı araştırmada erkek öğrencilerin kız öğrencilerine kıyasla, fiziksel özelliklerini daha olumlu algıladıkları sonucuna da varmıştır. Harter (1990) fiziksel yeterliği benlik kavramının yapılanmasında önemli bir boyut olduğundan bahsetmektedir. Buna göre köyde yaşayan erkek çocukların kuvvet, dayanıklılık sportif faaliyetlerde başarılı olma gibi konularda kendilerini daha yeterli buldukları söylenebilir. Bunun nedeni olarak erkeklerin kızlara göre daha çok açık alan aktivitelerinde bulunması, sportif faaliyetlerle ilgili çevrelerinden daha çok olumlu geri bildirim almaları gösterilebilir. Cinsiyet değişkenindeki bu bulgular doğrultusunda farklı sosyokültürel çevrede yaşayan kız çocuklarının sosyal yeterlik ve akademik yeterliklerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu da görülmektedir. Bu bulgunun nedeni olarak, kızların grup etkinliklerine erkeklere göre daha yatkın yetiştirilmeleri ve bu yaş grubundaki kızların okul görevlerinde etkileşime daha açık ve istekli olmaları söylenebilir.

Yaş değişkenine göre farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların benlik algısı düzeyinin istatistiksel olarak farklılaşma durumunu değerlendirmek için yapılan analiz sonucuna göre; kentte yaşayan çocukların benlik algıları yaşlarına göre sosyal yeterlik, akademik yeterlik, fiziksel yeterlik ve anne kabulü ve toplam benlik algısı düzeyinde farklılık göstermemektedir. Köyde yaşayan çocukların benlik algısı değerlendirmelerine ait sonuçlarına göre sosyal yeterlik, akademik yeterlik, anne kabulü ile genel benlik algısı düzeyi puanlarının yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı fark göstermediği görülmüştür. Yalnızca fiziksel yeterlik alt boyutunda anlamlı farklılık bulunmuş olup bu farklılaşmalar 6 yaş okul öncesi öğrencilerin lehinedir. Bu durum köyde yaşayan 6 yaşındaki çocukların kendilerini 5 yaşındakilere göre fiziksel olarak daha yeterli algıladıklarını göstermektedir. Buna göre yaşın artmasıyla birlikte çocukların kenlik algılarının daha olumlu olduğu şeklinde yorum yapılabilir. Sarıca (2010) çalışmasında anasınıfına devam eden 6 yaşındaki çocukların 5 yaşındakilere göre daha yüksek benlik algısına sahip olduğunu saptamıştır. Cicirelli'ye göre yaş benlik gelişimini etkilemektedir. Çocuk yaş aldıkça büyümenin etkisiyle bilişsel yeteneklerinin artacağını böylece kendilik değerlendirmesini de daha sağlıklı bir şekilde yapabileceğini savunmaktadır (akt. Sertbaş, 2006).

Kardeş sayısı değişkenine göre farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocuklarının benlik algısı düzeylerinin istatistiksel olarak farklılaşma durumunu değerlendirmek için yapılan analiz sonucuna göre; hem kent merkezinde ve hem de köyde yaşayan çocukların benlik algılarının kardeş sayılarına göre sosyal yeterlik, akademik yeterlik, fiziksel yeterlik ile anne kabulü alt boyunda ve toplam benlik algısı düzeyinde farklılık göstermemiştir. Araştırmanın bu bulguları Şeremet (2006), Turaşlı (2006), Yorulmaz (2017), Varlı (1999) ve Zincirkıran'ın (2008) yaptığı araştırma sonuçları ile tutarlı görülmektedir. Bu araştırmada çocukların kardeş sayıları ile benlik kavramları arasında anlamlı bir farkın bulunmamasının sebebi olarak; örneklemdeki çocukların anasınıfına devam eden çocuklardan oluşması ve okul kültürünün bir etkisi olarak akranları ile iş birliği yapma, gruba dahil olma, sosyalleşme becerilerini edinmesinin çocuğun benlik kavramında olumlu gelişmeler sağladığını düşündürmektedir. Okul ortamında arkadaşları ile doğru iletişim kurmayı öğrenen çocuk bu iletişim biçimini evde de kardeşleri ile devam ettirebilir. Bunların yanında çocuğun anne babasının davranışlarının, ev ortamındaki ebeyevn tutumunun da bu sonucu etkilediği söylenebilir.

Okul öncesi eğitim alma süresi değişkenine göre farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların benlik algısı düzeyinin istatistiksel olarak farklılaşma durumunu değerlendirmek için yapılan analiz bulgularına göre; köyde yaşayan çocukların benlik algıları sosyal yeterlik alt boyutu ile toplam benlik algısı düzeyinde farklılaşma göstermiş olup bu farklılaşma 2 yıl okul öncesi eğitim almış öğrenciler lehinedir. Zincirkıran (2008); Önder 'in (1997) ve Turaşlı'nın (2006) yaptığı araştırma sonuçları araştırmanın bu bulguları ile paralellik göstermektedir. Literatür incelendiğinde okulöncesi kurumlara devam eden çocukların akademik başarılarına ilişkin çalışmalar (Frazier veMorrison, 1998; Şeremet, 2006) okulöncesi eğitimin olumlu etkisine işaret etmektedir. Türkmen ve Özbey (2018) çalışmalarında çocukların okula devam süresi arttıkça benlik algısı düzeylerinin de arttığı saptamıştır.

Kent merkezinde yaşayan çocukların benlik algılarının okul öncesi eğitim alma sürelerine göre sosyal yeterlik, akademik yeterlik, fiziksel yeterlik ile anne kabulü boyutunda ve toplam benlik algısı düzeyinde farklılık göstermediği saptanmıştır. Araştırma örneklemindeki kentte yaşayan çocuk grubun yarısından fazlasının (%57) okul öncesi eğitim kurumlarında ilk yıllarının olması anlamlı bir farkın bulunmamasına neden olduğu söylenebilir.

Anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocuklarının benlik algısı düzeyinin istatistiksel olarak farklılaşma durumunu ortaya çıkarmak amacıyla yapılan analiz sonucuna göre; kent merkezinde yaşayan 5-6 yaş çocuklarının POBKÖ ölçeğinden aldıkları puanlarla ilgili farklılık göstermediği saptanmıştır. Araştırmanın bu bulguları Dikici (1998) ve Sarıöz'ün (2001) yaptığı araştırma bulgularıyla aynı doğrultudadır. Köyde yaşayan 5-6 yaş çocukların benlik algılarının anne eğitim düzeylerine göre yalnızca anne kabulü alt boyutunda farklılık gösterdiği bu farklılığın lisans mezunu olan anneler ile okur yazar olmayan anneler arasında olup lisans mezunu olan anneler lehine olduğu tespit edilmiştir. Yapılan bu araştırmada, köyde yaşayan çocukların annelerinden lisans seviyesi mezunu olan anne sayısının çok az olduğu görülmektedir. Sayının azlığına karşın annesi lisans seviyesi mezunu olan çocukların benlik algısı düzeyinin annesi ilkokul, ortaokul, lise ve ön lisans mezunu olanlara daha yüksek olduğu görülmektedir. Buradan yola çıkılarak eğitim düzeyi yükseldikçe benlik algısı düzeyinin yükseldiği yorumu yapılabilir. Aynı sonuç Gökalan (2006), Şeremet (2006), Turaşlı (2006) tarafından yapılan çalışmalarla desteklenmektedir. Verschueren ve diğerleri (2012) anne çocuk ilişkisinin kendilik değerini büyük ölçüde etkilediğini ifade etmektedir. Bu araştırmada da annenin aldığı eğitimin çocuk yetiştirme tarzına, çocuğa olan yaklaşımına ve onunla kurduğu iletişime olumlu şekilde etki yaptığı bununda çocukların genel benlik algısı düzeyinde anlamlı bir farklılık oluşmasını sağladığı düşünülmektedir.

Baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların benlik algısı düzeyinin istatistiksel olarak farklılaşma durumunu değerlendirmek için yapılan analiz sonucuna göre; kent merkezinde yaşayan 5-6 yaş çocuklarının POBKÖ ölçeğinden aldıkları puanlarla ilgili yalnızca fiziksel yeterlik alt boyutunda farklılık gösterdiği bu farklılığın lise mezunu ile lisansüstü mezunu olan babalar arasında olup lise mezunu babalar lehine olduğu saptanmıştır. Araştırmanın bu bulgusunun günümüz çağında babaların çocuk yetiştirmede daha çok rol almasından ve bunun eğitim seviyesinden bağımsız bir şeklilde çocuğu ile kurduğu kaliteli iletişim biçiminden, çocuğunun temel ihtiyaçlarına daha çok cevap veren bir yaklaşım sergilemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Araştırmanın bu bulgusuna benzer şekilde Yorulmaz (2017) yaptığı çalışmada öz yeterlik, öz saygı ve toplam benlik puanları ile babaların öğrenim durumları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlamamıştır. Çalışmada babaları

lisansüstü kademeden mezun olan veya babaları okur-yazar olmayan çocukların benlik düzeylerinin akranlarına göre düşük olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Cevher ve Buluş (2006) babanın eğitim düzeyi yükseldikçe çocuğun akademik benlik saygısının düşmekte olduğunu ifade etmiştir. Köyde yaşayan 5-6 yaş çocukların ise POBKÖ ölçeğinden aldıkları puanlarla ilgili farklılık göstermediği saptanmıştır. Babanın eğitim durumunun çocuğun benlik kavramına etki ettiğini destekleyen çalışmalar (Sarıca, 2010; Şeremet, 2006; İkiz, 2009) olduğu gibi bunun tam aksini iddia eden çalışmalar da (Bencik, 2006; Evirgen Geniş, 2017; Kiremitçi, 2008 ve Sarı, 2008) mevcuttur.

Anne mesleği değişkenine göre farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların benlik algısı düzeyinin istatistiksel olarak farklılaşma durumunu değerlendirmek için yapılan analiz sonucuna göre; kentte ve köyde yaşayan 5-6 yaş çocuklarının POBKÖ ölçeğinden aldıkları puanlarla ilgili farklılık göstermediği saptanmıştır. Buna göre 5-6 yaş çocuklarının benlik gelişimleri anne mesleklerine göre farklılaşmamaktadır. Oflazoğlu Göncü (2013) 4. ve 5. sınıf öğrencileri ile yaptıkları araştırmada öz yeterlik algısı ile anne çalışma durumu arasında herhangi bir farklılık bulamamıştır. Yorulmaz (2017) yaptığı çalışmada öz yeterlik, öz saygı ve toplam benlik puanları ile annenin çalışma durumu arasında anlamlı bir ilişkiye rastlamıştır. Günümüzde annelerin çalışma durumundan ve meslek tipinden bağımsız olarak çocuklarına gerekli kaliteli zamanı ayırması, çocuk yetiştirmede bilinçli olmaları, çocukların bireysel ihtiyaçlarına gereken yanıtı verebilmek için anne-babanın birlikte sorumluluk alması,yapabileceği işlerde annenin çocuktan yardım istemesi, aldığı sorumluklarla bağımsızlaşan ve kendi sorumluklarını yerine getiren çocuğun kendine güven duygularının güçlenmesi ve tüm bunların olumlu benlik kavramı geliştirmesine yardımcı olması sebebiyle benlik algılarının annenin mesleğinden etkienmediği söylenebilir.

Baba mesleği değişkenine göre farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların benlik algısı düzeyinin istatistiksel olarak farklılaşma durumunu değerlendirmek için yapılan analiz sonucuna göre; kentte yaşayan 5-6 yaş çocukların baba mesleğine göre POBKÖ ölçeğinden aldıkları puanlarla ilgili anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. Köyde yaşayan 5-6 yaş çocukların POBKÖ ölçeğinden aldıkları puanlarla ilgili baba mesleğine göre yalnızca fiziksel yeterlik alt boyutunda farklılık gösterdiği bu farklılığın memur olan babalar ile çiftçi olan babalar arasında olup memur olan babalar lehine olduğu saptanmıştır. Özyürek ve diğerleri (2020) ilkokul çağındaki çocukların benlik kavramları

üzerine yaptığı araştırmada baba mesleği ile benlik kavramları arasında anlamlı bir fark olduğunu saptamıştır. Çalışmada babası herhangi bir işte çalışmayan ya da emekli olan çocukların akranlarına göre okul çevresi ve arkadaşları arasında daha az aranılan, daha az kabul gören ve sevilen bireyler olduğu sonucuna ulaşmıştır. Türkmen (2019) 60-72 aylık çocukların motivasyon düzeyleri ile duygusal zekâ ve benlik algıları arasındaki ilişkinin incediği çalışmasında babaları profesyonel meslek grubunda çalışan çocukların benlik algısının babası esnaf, işçi ya da yarı profesyonel meslek sahibi olan çocuklara göre daha yüksek sağlamlık gösterdiğini saptamıştır. Buna göre çalışmanın bu sonucunun literatürle paralellik gösterdiği söylenebilir. Bunun yanında babası memur olan çocukların benlik algısı puanlarının çiftçi olanlara göre daha yüksek olması ailenin gelir durumu ve sosyoekonomik statüsünden de kaynaklanabilir. Huerta ve diğerleri (2010) yaptıkları çalışmada ebeveynlerin mesleki profillerinin ekonomik düzeylerini ve çocuğa sunduğu imkanları doğrudan etkilediğini bulmuştur. Buradan yola çıkılarak sosyoekonomik dezavantajdan kaynaklanabilecek durumların aile içindeki ilişki kalitesini ve çocuğu etkileyebileceği yorumu yapılabilir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında "Farklı sosyokültürel çevrede yaşayan okul öncesi eğitimi alan 5-6 yaş çocukların psikolojik sağlamlık düzeyi nedir?" sorusu ele alınmıştır. Bu doğrultuda farklı sosyokültürel çevrede yaşayan örneklem dahilindeki çocukların "Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği" (PERİK)'ten aldıkları puanlarla yapılan betimsel analizler değerlendirildiğinde; Kent merkezinde yaşayan çocukların psikolojik sağlamlık düzeyinin en yüksek öz kontrol alt boyutunda olduğu görülmüştür. Bunu sırasıyla keşfetmekten hoşlanma, iletişim kurma, atılganlık, görev yönelimi boyutları izlerken en düşük seviye ise duygusal istikrar boyutunda olmuştur. Köyde yaşayan çocukların psikolojik sağlamlıklarıyla ilgili olarak en yüksek düzey keşfetmekten hoşlanma alt boyutundadır. Bunu sırasıyla öz kontrol, atılganlık, iletişim kurma, görev yönelimi boyutları izlerken en düşük ortalama ise duygusal istikrar boyutundadır. Alınan puanlar değerlendirildiğinde kent merkezinde yaşayan çocukların PERİK puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların psikolojik dayanıklılık durumu genel olarak değerlendirildiğinde her iki grupta da en düşük boyutların görev yönelimi ve duygusal istikrar boyutunda olduğu görülmektedir. Önder ve Ogelman (2020), Sürücü ve Bacanlı (2010), Karaırmak (2006), Gizir (2007) yaptıkları çalışmalarda kendini toparlama,

duygularını kontrol etme ve düzenleme gibi becerilerin psikolojik sağlamlık bağlamında öne çıkan ve önemli olan boyutlar olduğunu söylemektedir. Saarni (2001) çocukların çocukların duygularını düzenleyebilme, kendilerini ifade edebilme becerilerini geliştirmenin sosyal-duygusal yönlerini de güçlü kıldığını ifade etmektedir. Çocuklar günümüz yaşamında ev, okul gibi ortamlarda bireysel faaliyetler yerine daha çok ekipçe hareket ettiği, akran veya yetişkinle sürekli temas halinde olduğu mekanlarda bulunmaktadır. Dolayısı ile araştırmanın bu bulgusunda çocukların sosyal-duygusal alandaki kazanımlarını geliştirmesi için olumsuz bir duruma karşı anlayışı geliştirmeleri, duygularını kontrol etmeleri, hüsran duygusuna tahammül etmeleri, bir meydan okumaya maruz kaldıklarında zihinsel ve fiziksel yeteneklerini sürdürmeleri, sorumluklarını yerine getirmeleri için içsel denetim geliştirmeleri konusunda bilişsel ve davranışsal anlamda desteklenmesi gerektiği yorumu yapılabilir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi kapsamında "Farklı sosyokültürel çevrede yaşayan okul öncesi eğitimi alan 5-6 yaş çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri çocukların demografik özelliklerine (cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, okul öncesi eğitim alma süresi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne mesleği, baba mesleği) göre istatistiksel olarak farklılaşmakta mıdır?" sorusu ele alınmıştır. Bu doğrultuda örneklemdeki çocukların verileri dahilinde yapılan analiz sonuçlarına göre;

Cinsiyet değişkenine ait yapılan analiz sonucunda kentte yaşayan çocukların psikolojik sağlamlık değerlendirmelerinde atılganlık, duygusal istikrar, görev yönelimi ve keşfetmekten hoşlanma alt boyutlarında farklılık görülmemiş ancak iletişim kurma, öz kontrol boyutlarında ve genel psikolojik sağlamlık düzeyine bakıldığında kızların erkeklerden daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Köyde yaşayan çocukların psikolojik sağlamlıklarıyla ilgili olarak cinsiyete göre iletişim, atılganlık, duygusal istikrar ve keşfetmekten hoşlanma boyutlarında farklılık görülmez iken öz kontrol, görev yönelimi ve genel psikolojik sağlamlık düzeyinde kızların daha yüksek ortalamalara sahip oldukları görülmüştür. Buna göre kızların öz kontrol boyutu, görev yönelimi boyutu ve genel olarak psikolojik sağlamlık düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Kızların erkeklerden daha yüksek psikolojik sağlamlık düzeyine sahip oldukları bulgusunun Erdem (2017) çalışmasında ulaştığı kız çocuklarının toplam yılmazlık puanlarının erkek çocuklarının toplam yılmazlık puanlarından daha yüksek olduğu bulgusuyla ve Chen ve diğerlerinin (2021) erkek çocukların psikolojik

dayanıklılığının kızlardan önemli ölçüde düşük olduğu bulgusuyla benzerlik göstermektedir. Bunun nedeni aile içinde yaşanan stres durumlarında kız çocuklarına karşı daha korumacı yaklaşılması sonucunda risklerin şiddetine daha az maruz kalmaları olabilir. Kızların psikolojik sağlamlık düzeyinin erkeklerden daha yüksek olduğunu gösteren çalışmalar (Oktan, 2008; Turgut, 2015; Açıkgöz, 2016) bulunmakla birlikte tam tersini söyleyen araştırmalar (Dayıoğlu, 2008; Bulut, 2016; Erata ve Özbey, 2019) da mevcuttur. Werner ve Smith (2001), Sun ve Stewart, (2007) ilkokul çağındaki erkeklerin kızlara göre on yaş civarında daha kırılgan olduğundan bahsetmektedir. Ayrıca kız çocuklarının, erkek çocuklarına göre iletişim, empati, yardımlaşma ve özerklik deneyimi gibi sosyal duygusal beceriler açısından daha olumlu bir seviyeye sahip olduğundan bahsedilmektedir.

Yaş değişkenine göre kentte yaşayan çocukların ölçekten aldıkları puanlarla ilgili olarak yalnız görev yönelimi alt boyutunda anlamlı farklılık saptanmış olup bu farklılık 6 yaşın lehinedir. Bu araştırmada görev yöneliminin büyük yaşlar lehine yüksek çıktığı bulgusu Ünsal'ın (2016) çalışmasında ulaştığı çocukların büyüdükçe kendilerini ifade etme becerilerinin geliştiği ve içe yönelme gibi problem davranışlarında azalma olduğu bulgusuyla benzerlik göstermektedir. Çocuğun yaşının artmasına paralel olarak edindiği kazanımlar ve sosyal deneyimler yoluyla yaş olarak daha küçük olan çocuklarla kıyaslandıklarında çevrelerindeki bireylerle daha sağlıklı sosyal ilişkiler kurabilir, kendine olan güveni artar. Böylece başladığı işi bitirmek için daha çok çabalar ve problem durumlarına karşı etkili çözüm yolları bulabilirler. Erata ve Özbey'in (2019) yapmış olduğu psikolojik sağlamlık araştırmasında da 60-72 aylık çocukların psikolojik sağlamlık düzeyinin 48-60 ay arası çocuklardan daha yüksek olduğu bilgisi yer almaktadır.

Köyde yaşayan çocukların yaşa göre ölçekten aldıkları puanlarla ilgili olarak iletişim kurma, öz kontrol, atılganlık, duygusal istikrar, görev yönelimi, keşfetmekten hoşlanma ve genel psikolojik sağlamlıklarında anlamlı farklılık görülememiştir. Araştırmanın kent merkezinde ve köyde farklı sonuçlar veren bu bulguları doğrultusunda psikolojik sağlamlığın sosyokültürel çevreye göre farklılaştığı söylenebilir. Bronfenbrenner'a (1979) göre çocuğun mikro sisteminde bulunan aile, okul arkadaşları gibi ortamlardan kaynaklı ilişkiler, psikolojik sağlamlığına etki eden unsurlardır. Bu bağlamda

araştırmanın bu bulgusundaki farklılık çevrenin psikolojik sağlamlığa etkisi olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Kardeş sayısı değişkenine göre, kent merkezinde ve köyde yaşayan çocukların göre PERİK ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık bulunmadığı görülmektedir. Araştırmanın bu bulgusunda psikolojik sağlamlıkta kardeş sayısına göre bir farklılık olmamasının nedeni olarak; çocukların en temel etkileşim ortamı olan okulda arkadaşları ve öğretmenleri ile kurduğu iletişim sayesinde paylaşmayı, uyumlu olmayı, iş birliği yapmayı, başkalarının da istek ve ihtiyaçları olduğunu ve eleştiriyi kabul etmeyi öğrendiği söylenebilir. Tüm bunlarında ilişkileri açısından önemli bir deneyim oluşturduğu ve sosyal duygusal yönlerini güçlendirerek psikolojik dayanıklıklarına olumlu etki yaptığı şeklinde yorumlanabilir. Araştırmanın bu bulgusu ile benzer olarak Atik (2013) ve Esen-Aktay (2010) psikolojik sağlamlık konusunda yaptıkları araştırmalarda kardeş sayısına göre psikolojik sağlamlık puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığını belirtmiştir.

Okul öncesi eğitim alma süresi değişkenine göre, kentte yaşayan çocukların PERİK ölçeğinden aldıkları puanlarla ilgili olarak psikolojik sağlamlık düzeylerinde anlamlı farklılık görülememiştir. Buna göre kentte yaşayan çocukların psikolojik sağlamlıklarının okulöncesi eğitim alma sürelerinin 1-2 yıl olmasına göre farklılık göstermediği ve aksine benzer olduğunu göstermiştir. Köyde yaşayan çocukların okul öncesi eğitim alma sürelerine göre PERİK ölçeğinden aldıkları puanlarla ilgili olarak yalnızca duygusal istikrar alt boyutunda farklılık görülmüş olup bu durum 2 yıl okul öncesi eğitim alan öğrenciler lehinedir. Çalışmanın bu bulgusuna göre köyde yaşayan ve 2 yıl okul öncesi eğitim alan çocukların okul öncesi eğitimin etkisi ile birlikte duygusal yönden daha dengeli, üzgün ve stresli olduğunda iletişime açık dolayısıyla duygu düzenleme ve stresle baş etme becerilerini daha yüksek derecede kazanmaları olabilir. Erata ve Özbey'in (2019) yaptığı araştırma sonucuna göre okula devam etme süresi arttıkça psikolojik sağlamlık artmaktadır. Cesur ve Demir (2020) üç yıl boyunca okul öncesi eğitim alan çocukların bir yıl okul öncesi eğitim almış çocuklara göre; okul kurallarına daha iyi uyum, özgüven, arkadaşlık ilişkilerini yönetebilme, tek başına ve grupla iş yapabilme ve iletişim becerilerinin daha üst düzeyde olduğu bulunmuştur.

Anne eğitim düzeyi değişkenine göre, kentte ve köyde yaşayan çocukların PERİK ölçeğinden aldıkları puanlarla ilgili olarak anlamlı farklılık görülememiştir. Yapılan literatür incelemesine göre anne öğrenim durumunun psikolojik sağlamlık üzerinde anlamlı fark oluşturmadığını belirten çalışmalar (Erdem 2017; Uslu, 2019) bulunmaktadır. Çalışmanın bulgusunda anlamlı fark görülememiş olsa da araştırma örnekleminde kentteki çocuklardan annesi ilkokul ve orta okul kademesinden mezun olanların en düşük puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Köydeki çocukların annelerinin eğitim düzeyine bakıldığında büyük bir çoğunluğun (%78) ortaokul ve daha alt kademedeki bir okulu bitirdiği ve çocukların puan ortalamalarının en düşük annesi okur yazar olmayanlarda olduğu görülmektedir. Bu nedenle çıkan bu sonucun anne öğreniminden ziyade annenin çocukla olan ilişkisinden ve çocuk yetiştirme tutumundan kaynaklanması muhtemeldir.

Baba eğitim düzeyi değişkenine göre, köyde ve kentte yaşayan çocukların göre PERİK ölçeğinden aldıkları puanlarla ilgili olarak farklılık görülememiştir. Araştırmanın bu bulgusundan farklı olarak Erdem (2017), Uslu (2019) babaların eğitim düzeyinin çocuklar için koruyucu bir faktör olduğundan bahsetmektedir. Çalışmadan elde edilen bu sonucun babanın çocukla kurduğu olumlu iletişim ve yaklaşımdan, babanın eğitim düzeyinden bağımsız olarak çocuğun ihtiyaçlarına yönelik ev ortamında sağladığı konfor ve refahtan kaynaklandığı söylenebilir.

Anne mesleği değişkenine göre, kentte yaşayan çocukların PERİK ölçeğinden aldıkları puanlarla ilgili olarak yalnızca görev yönelimi alt boyutunda farklılık gösterdiği bu farklılığın işçi olan anneler ile ev hanımı olan anneler arasında olup işçi olan anneler lehine olduğu saptanmıştır. Bu durum annelerinde çalışma hayatına atılması ile birlikte ailelerin sosyoekonomik düzeylerinin yükselmesi, ev içi refah seviyesinin artmasıyla çocuklarına maddi manevi daha çok kaynak sunarak gelişimlerine destek olmalarıyla açıklanabilir. Erata ve Özbey (2020) okul öncesi çocuklarıyla yaptığı araştırmada annesi çalışan çocukların çalışmayanlara göre daha yüksek psikolojik sağlamlık gösterdiğini tespit etmiştir. Köyde yaşayan okul öncesi eğitimi alan 5-6 yaş çocukların anne mesleği değişkenine göre PERİK ölçeğinden aldıkları puanlarla ilgili olarak anlamlı farklılık görülememiştir. Erdem (2017) yaptığı çalışmada okul öncesi eğitim alan çocukların yılmazlık özelliklerini incelemiş ve annelerin çalışma durumlarına göre psikolojik sağlamlık düzeylerinde anlamlı farklılık saptamamıştır.

Baba mesleği değişkenine göre, kentte ve köyde yaşayan çocukların PERİK ölçeğinden aldıkları puanlarla ilgili olarak anlamlı farklılık görülememiştir. Araştırmada çıkan bu sonucun araştırma örnekleminde yer alan babaların yarısından fazlasının eğitim düzeyi yüksek olmayan meslek gruplarında çalışmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmanın beşinci problemi kapsamında "Farklı sosyokültürel çevrede yaşayan okul öncesi eğitimi alan 5-6 yaş çocukların benlik algıları ile psikolojik sağlamlık düzeyleri yaşadığı yere göre (kent merkezi ya da köy) farklılaşmakta mıdır?" sorusu ele alınmıştır. Bu doğrultuda araştırma örnekleminde yer alan çocukların benlik algısı düzeyleri ile psikolojik sağlamlık düzeylerinin yaşadığı yere göre farklılaşma durumunu ortaya çıkarmak amacıyla yapılan analiz sonucuna göre; çocukların POBKÖ değerlendirmelerinin akademik yeterlik, fiziksel yeterlik alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark göstermemiş, sosyal yeterlik, anne kabulü ve toplam POBKÖ puanlarında farklılık göstermiştir ve bu durumun kentte yaşayan öğrenciler lehine olduğu görülmüştür. Bu nedenle araştırmaya katılan farklı sosyokültürel çevredeki çocukların genel benlik algısı düzeyinin yaşadığı yere göre farklılaştığı ve bu durumun kentte yaşayan çocuklar lehine olduğu söylenebilir. Okul öncesi çocukların yaşadığı yere göre PERİK değerlendirmelerine ait puanlarına bakıldığında iletişim kurma/sosyal performans ve atılganlık boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark görülmemiş, öz-kontrol/düşüncelilik, duygusal istikrar/stresle başa çıkma, görev yönelimi, keşfetmekten hoşlanma ve genel psikolojik sağlamlık düzeyine bakıldığında ise kentte yaşayan çocukların köydekilere göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan farklı sosyokültürel çevredeki çocukların genel psikolojik sağlamlık düzeyinin yaşadığı yere göre farklılaştığı ve bu durumun kentte yaşayan çocuklar lehine olduğu söylenebilir. Sonuç olarak, farklı sosyokültürel çevredeki çocukların yaşadıkları yere göre benlik algılarının ve psikojik sağlamlık düzeylerinin farklılaştığı ve bu durumun kentte yaşayan çocuklar lehine olduğu görülmektedir. Alan yazında sosyal koşulların çocuğun kişilik gelişimini etkilediği pek çok kuramcı ve araştırmacı (Argun, 2005; Bandura 1994; Cüceloğlu, 2004; Demoulin 2000, Erikson, 1968; Klein, 2000; Yavuzer, 1994; Turaşlı, 2006) vurgulamaktadır. Sosyal koşullar bağlamında yer alan aile, okul ve toplum öğeleri çocuğun olumlu benlik kavramı ve psikolojik sağlamlık geliştirmesini etkileyen yapılardır. Çocuğun içinde bulunduğu aile ortamı, okul yaşantısı ve çevresel koşullar çocuğun davranışlarını etkileyen koruyucu ve

risk unsurlarını içermektedir. Ekolojik Kuram'a göre aile ve yakın çevre ile girilen etkileşim aracılığı ile edinilen bilgi ve beceriler çocuğun gelişimini önemli oranda etkilemektedir. Çocuğun gelişiminde istenilen düzeye ulaşılabilmesi için gerekli maddi, manevi ve duygusal kaynakların sunulması gerekmektedir (Gülay Ogelman ve Önder, 2020). Bu bağlamda bakıldığında kent merkezinde yaşayan çocukların daha çok uyaran, kaynak ile desteklendiği söylenebilir. Köydeki çocukların ise daha düşük sosyo ekonomik düzeye, zihinsel ve fiziksel gelişimini destekleyecek sınırlı çevresel imkanlara sahip olması ya da anne-baba eğitimindeki eksiklikler gibi nedenlerden benlik gelişimlerinin ve psikolojik dayanıklılıklarının etkilendiği söylenebilir.

Araştırmanın altıncı alt problemi kapsamında "Farklı sosyokültürel çevrede yaşayan okul öncesi eğitimi alan 5-6 yaş çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri ile benlik algıları arasındaki ilişki var mıdır?" sorusu ele alınmıştır. Kentte yaşayan 5-6 yaş çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri ile benlik algıları arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak amacıyla yapılan analiz sonucuna göre;

PERİK iletişim kurma boyutu ile POBKÖ akademik yeterlik alt boyutu arasında pozitif yönlü, düşük, istatistiksel olarak anlamlı; anne kabulü alt boyutu arasında pozitif yönlü, düşük, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Yani çocukların iletişim kurma seviyeleri arttıkça fiziksel yeterlik ve anne kabulü alt boyutlarına ait benlik algısı seviyelerinde de artış görülmektedir. Aile çocuğun ilk sosyal sosyal çevresidir. Bu bağlamda her gelişim alanında olduğu gibi çocuğun sosyal duygusal gelişiminin olumlu ilerlemesinde etkisi büyüktür. Özellikle çocuğa ilk bakım veren kişinin anne olduğu göz önüne alınırsa, anne ile çocuk arasında kurulan ilişkide annenin duyarlılığı ve sorumluluğu çocuğun çevresi ile iyi ilişkiler ve olumlu bir benlik algısı geliştirmesinde etkilidir (Özcan, Gümüş ve Kotil, 2009).

PERİK keşfetmekten hoşlanma boyutu ile POBKÖ sosyal yeterlik alt boyutu arasında pozitif yönlü, düşük, istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır. Yani çocukların keşfetmekten hoşlanma puanları arttıkça sosyal yeterlik alt boyutlarına ait benlik algısı seviyelerinde de artış görülmektedir. Keşfetmekten hoşlanan çocuklar yeni ve farklı etkinliklere daha kolay yönelir. Bir işe başlarken motivasyonları yüksek olması zor ve başarılamaz görünen bir işe başlamalarını kolaylaştırır. Bilmediği şeyleri öğrenme konusunda daha pozitif ve iyimser olmaları iş birliği yapmaya yatkın olmalarını sağlar

(Özbey, 2019). Okulda daha uyumlu olmalarını sağlayan bu davranışlar çocukların sosyal yetkinliklerinin artmasını sağlayacağı söylenebilir.

Genel psikolojik sağlamlık seviyesi ile genel benlik algısı seviyesi arasında pozitif yönlü, düşük, istatistiksel olarak anlamlı; sosyal yeterlik arasında pozitif yönlü, düşük, istatistiksel olarak anlamlı; akademik yeterlik arasında pozitif yönlü, düşük, istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır. Özetle kentte yaşayan 5-6 yaş çocukların benlik algılarıyla psikolojik sağlamlıkları arasında öz kontrol, atılganlık ve duygusal istikrar boyutları ve fiziksel yeterlik boyutlarının anlamlı ilişki göstermediği diğer boyutlarda görülen ilişkinin pozitif yönlü ve düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Buna göre kent merkezinde yaşayan okul öncesi eğitim alan 5-6 yaş çocuklarının benlik algıları yükseldikçe psikolojik sağlamlıklarının da yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Köyde yaşayan 5-6 yaş çocukların benlik algılarıyla psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak amacıyla yapılan analiz sonucuna göre; PERİK iletişim kurma boyutu ile POBKÖ sosyal yeterlik alt boyutu arasında pozitif yönlü, düşük, istatistiksel olarak yüksek anlamlı; akademik yeterlik arasında pozitif yönlü, düşük, istatistiksel olarak yüksek anlamlı; anne kabulü arasında pozitif yönlü, zayıf, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Yani çocukların iletişim kurma seviyeleri arttıkça sosyal yeterlik, akademik yeterlik ve anne kabulü alt boyutlarına ait benlik algısı puanlarında da artış görülmektedir. Zimmer-Gembeck, Lees ve Skinner (2011) 7-13 yaş arası çocukların sosyal yeterlik ve başa çıkma arasındaki ilişkilerini ele aldıkları çalışmada, sosyal anlamda yeterliğin üzgün hissettiği durumlarda çocukları sosyal destek ve bilgi aramaya, durumu yeniden gözden geçirerek durum hakkında daha olumlu düşünmeye teşvik ettiğini bildirmektedir.

PERİK öz kontrol boyutu ile POBKÖ akademik yeterlik alt boyutu arasında pozitif yönlü, düşük, istatistiksel olarak anlamlı görülmüştür. Yani çocukların öz kontrol puanları arttıkça akademik yeterlik alt boyutlarına ait benlik algısı puanlarında da artış görülmektedir. Öz kontrol davranışıyla çocuklardan yapılması ve yapılmaması gereken davranışlar hakkında kontrol sahibi olması, davranışlarını yönetmeleri, grupça yapılan etkinlikler sırasında saygılı davranmaları ve başkalarının başarısını paylaşabilme gibi davranışlar beklenmektedir. Bu davranışlar çocuğun akademik başarısına da olumlu olarak yansıyacağı söylenebilir.

Psikolojik sağlamlığı etkileyen sosyal koşullardan biri olan okul ortamı çocuğun benlik algısına da etki etmektedir. Çocuğun akademik yeterlik kazanması için önemli bir çevresel unsur olarak okul ortamı çocuğa yönelik koruyucu ve risk faktörlerini barındırmaktadır. Aydoğan ve Eryiğit Madzwamuse'a (2019) göre okul ortamında güvenilir yetişkinlerin varlığı, zenginleştirilmiş okul kaynakları çocuğun psikolojik sağlamlığını etkilemektedir. Çocuğun öğrenmesinin desteklenmesi, geri bildirim verme, öğrenmeyi teşvik edici imkanların sunulması psikolojik dayanıklılığı artırmak için tasarlanmış bir okul programında içsel faktörlerin desteklenmesi (sosyal beceriler, olumlu benlik algısı) adına önemlidir (Gülay Ogelman ve Önder, 2020).

PERİK atılganlık boyutu ile POBKÖ sosyal yeterlik alt boyutu arasında pozitif yönlü, düşük, istatistiksel olarak anlamlı; akademik yeterlik alt boyutu arasında pozitif yönlü, düşük, istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Yani çocukların atılganlık puanları arttıkça sosyal ve akademik yeterlik alt boyutlarına ait benlik algısı puanlarında da artış görülmektedir. Atılganlık çocukların yaşantılarında duygu ve düşüncelerini çekinmeden iletmesi, istek ve ihtiyaçlarını kendine güvenen bir tavırla çekinmeden rahatça karşısındakilere söyleyebilmesi demektir. Çocukların atılganlık becerilerinin artması özgüvenlerini doğrudan etkilemesi sebebiyle çocukların sosyal ve akademik yeterliklerini de etkilemektedir.

PERİK duygusal istikrar boyutu ile POBKÖ sosyal yeterlik alt boyutu arasında pozitif yönlü, düşük, istatistiksel olarak anlamlı; akademik yeterlik arasında pozitif yönlü, düşük, istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır. Yani çocukların duygusal istikrar boyutuna ait puanları arttıkça sosyal ve akademik yeterlik alt boyutlarına ait benlik algısı puanlarında da artış görülmektedir. Çocukların duygusal anlamda istikrarlı olması, duygusal yönden dengeli olmalarını, hata yaptığında çok üzerinde durmadan kabul etmelerini ve stres durumlarıyla başa çıkmalarını sağlayan becerilerdir. Bu beceriler okuldaki arkadaş ilişkilerinde daha olumlu davranmasını, etkinlikler sırasında zorlandığında pes etmemesini ya da yanlış yaptığında hatasını daha kolay kabul ederek yeni öğrenmelere açık olmasını sağladığı için çocuğun sosyal ve akademik yeterliklerine etki edeceği söylenebilir.

PERİK görev yönelimi boyutu ile POBKÖ akademik yeterlik alt boyutu arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak yüksek anlamlı ilişki bulunmuştur. Yani

çocukların görev yönelimi boyutuna ait puanları arttıkça akademik yeterlik alt boyutlarına ait benlik algısı puanlarında da artış görülmektedir. Görev ve sorumluluk bilinci çocukların okul kurallarına uyma, verilen işi zamanında yapma, kendiliğinden bir işe başlama gibi davranışlarında belirleyici rol oynamaktadır. Bu da çocukların okul içindeki akademik performanslarını ve bu konuda kendilerini yeterli görmelerini etkileyebilir.

PERİK keşfetmekten hoşlanma boyutu ile POBKÖ sosyal yeterlik alt boyutu arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak anlamlı; akademik yeterlik alt boyutu arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır. Yani çocukların keşfetmekten hoşlanma boyutuna ait puanları arttıkça sosyal ve akademik yeterlik alt boyutlarına ait benlik algısı puanlarında da artış görülmektedir.

Genel psikolojik sağlamlık seviyesi ile genel benlik algısı seviyesi arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak anlamlı; sosyal yeterlik boyutu arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak anlamlı; akademik yeterlik boyutu arasında pozitif yönlü, orta düzeyde, istatistiksel olarak yüksek anlamlı; anne kabulü boyutu arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Özetle köyde yaşayan 5-6 yaş çocukların psikolojik sağlamlıkları ile benlik algısı arasında yalnızca fiziksel yeterlik alt boyutu ile anlamlı ilişki görülmemiştir. Diğer boyutlardaki ilişkilerin genellikle pozitif yönlü ve düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Buna göre çocukların benlik algıları yükseldikçe psikolojik sağlamlıklarının da yükseldiği ancak bu ilişkinin düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesi çocuklarının psikolojik sağlamlık ile benlik algısı arasında düşük düzeyde bir ilişki olması bu dönemdeki çocukların kendileriyle ilgili iyimser bir bakış açısına sahip olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Erikson' ın teorisine göre okul öncesi çocukları genellikle olumlu benlik kavramına sahiptir. Çünkü çocuklar kendi becerilerini ve çevresindekilerin beklentilerini değerlendirmede oldukça iyimserdir.

Çocukların olumlu benlik algısı geliştirebilmesi için yakın çevresine ve ailesine önemli görevler düştüğünü belirten Wigfield ve Pintrich (1996), çocuğun sonraki yaşamında kuracağı güvenli ilişkiler, olaylara karşı vereceği tepkiler ve uyumlu bir birey olmasını sağlaması için bunun önemli olduğundan bahsetmektedir. Çocuğun içerisinde bulunduğu toplum ve kültüre uyum sağlaması ve etkin bir şekilde katılım göstermesi olumlu benlik algısı ile ilişkilidir. Şahan Aktan ve Önder (2018) sosyal duygusal anlamda yetkinlik

sağlayan çocukların olumlu akran ilişkilerine sahip olan, bir problemle karşılaştığında çözmek için çaba sarf eden yardım alabilen, kendine güvenen ve doyumu erteleyebilme becerisine sahip kişiler olduğundan bahsetmektedir. Bu bağlamda erken çocukluk döneminde empati kurma, öz denetim, duygu kontrolü, sorumluluk alma, gibi sosyal duygusal becerilerinin kazandırılması bireylerin sağlıklı bir kişilik gelişimi oluşturması için kritik derecede önemlidir.

Çalışmadan elde edilen bulgular ışığında farklı sosyokültürel çevrenin barındırdığı sosyal koşulların çocukların benlik algısı ve psikolojik sağlamlık düzeyine etkisi olduğu ayrıca çocukların benlik algıları yükseldikçe psikolojik sağlamlıklarının da yükseldiği ancak bu ilişkinin düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Okul öncesi eğitimi alan 5-6 yaş çocukların benlik algılarının ve psikolojik sağlamlıklarının sosyokültürel çevreye göre farklılaşma durumunun incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırma sonuçlarına göre;

- Farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların POBKÖ puanlarına bakıldığında; kent merkezinde yaşayan ve köyde yaşayan çocukların POBKÖ puanlarının en yüksek düzeyin sosyal yeterlik boyutunda olduğu ve bunu fiziksel yeterlik, anne kabulü ve en sonda da akademik yeterlik boyutunun izlediği saptanmıştır. Katılımcı çocukların gelişimlerinde en sonda akademik yeterlik yer almış olup bu yeterliğin geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.
- Kentte yaşayan çocukların POBKÖ puanlarında cinsiyet değişkenine göre sosyal yeterlik alt boyutunda kızlarda erkeklere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Köyde yaşayan çocukların POBKÖ puanlarının cinsiyet değişkenine göre akademik yeterlik alt boyutunda olarak kızlar, fiziksel yeterlik alt boyutunda ise erkekler kendilerini daha yeterli görmektedir.
- Kentte yaşayan çocukların POBKÖ puanlarının yaş değişkenine göre sosyal, akademik, fiziksel yeterlik, anne kabulü boyutlarında ve toplam benlik algısı düzeyinde farklılık göstermediği saptanmıştır. Köyde yaşayan çocukların POBKÖ puanlarında yaş değişkenine göre fiziksel yeterlik boyutunda 6 yaş çocuklarının kendilerini 5 yaşa göre daha yeterli gördükleri tespit edilmiştir.
- Kentte yaşayan çocukların POBKÖ puanları yaş, kardeş sayısı, okulöncesi eğitim alma süresi, annenin eğitim düzeyine, anne mesleğine, baba mesleğine göre sosyal, akademik, fiziksel yeterlik alt boyutları ile anne kabulü ve genel benlik algısı düzeyinde farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Yalnıza baba eğitim düzeyinde fiziksel yeterlik alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu bu farklılığın lise mezunu ile lisansüstü mezunu olan babalar arasında olup lise mezunu babalar lehine olduğu saptanmıştır.

- Köydeki çocuklarının POBKÖ puanları kardeş sayılarına, anne mesleklerine ve baba eğitim düzeylerine göre sosyal, akademik, fiziksel yeterlik alt boyutları ile anne kabulü ve genel benlik algısı düzeyinde farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Anne eğitim düzeyine göre yalnızca anne kabulü alt boyutunda farklılık gösterdiği bu farklılığın lisans mezunu olan anneler ile okur yazar olmayan anneler arasında olup lisans mezunu olan anneler lehine olduğu tespit edilmiştir. Baba mesleğine göre yalnızca fiziksel yeterlik alt boyutunda farklılık gösterdiği bu farklılığın memur olan babalar ile çiftçi olan babalar arasında olup memur olan babalar lehine olduğu saptanmıştır.
- Farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların PERİK puanlarına bakıldığında en yüksek öz kontrol boyutunda iken en düşük duygusal istikrar boyutunda olduğu tespit edilmiştir.
- Kentte yaşayan çocukların PERİK puanlarının iletişim kurma, öz kontrol alt boyutları ve toplam puanlarında cinsiyet değişkenine göre kızların psikolojik sağlamlık seviyesinin erkeklerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Köyde yaşayan çocukların PERİK puanlarının öz kontrol, görev yönelimi alt boyutları ve toplam puanlarında cinsiyet değişkenine göre kızların psikolojik sağlamlık seviyesinin erkeklerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.
- Kentte yaşayan çocukların PERİK puanlarının görev yönelimi alt boyutunda yaş değişkenine göre 6 yaşındaki çocukların lehine olduğu tespit edilmiştir. Köyde yaşayan çocukların PERİK puanlarının yaşa göre farklılık göstermediği ve benzer olduğunu saptanmıştır.
- Köyde yaşayan çocukların PERİK puanlarının okul öncesi eğitim alma sürelerine göre duygusal istikrar boyutunda 2 yıl okul öncesi eğitim alan çocukların duygu düzenleme ve stresle baş etme becerilerini daha yüksek kazandıkları tespit edilmiştir.
- Kent merkezindeki çocukların PERİK puanlarının kardeş sayısı, okul öncesi eğitim alma süresi, anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, baba mesleği değişkenlerine göre iletişim kurma, öz kontrol, atılganlık, duygusal istikrar, görev yönelimi, keşfetmekten hoşlanma alt boyutlarında ve genel psikolojik sağlamlık seviyesinde farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yalnızca anne mesleğine göre görev yönelimi alt boyutunda farklılık gösterdiği bu farklılığın işçi olan anneler ile ev hanımı olan anneler arasında olup işçi olan anneler lehine olduğu saptanmıştır.

- Köydeki çocukların PERİK puanlarının yaş, kardeş sayısı, anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, anne mesleği, baba mesleği değişkenlerine göre iletişim kurma, öz kontrol, atılganlık, duygusal istikrar, görev yönelimi, keşfetmekten hoşlanma alt boyutlarında ve genel psikolojik sağlamlık seviyesinde farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Farklı sosyokültürel çevrede yaşayan çocukların POBKÖ ve PERİK puanlarının yaşadıkları yere göre farklılaşma durumuna bakıldığında; kent merkezindeki ve köydeki çocukların POBKÖ ve PERİK puanlarının yaşadıkları yere göre farklılaştığı ve bu durumun kent merkezindeki çocuklar lehine olduğu tespit edilmiştir.
- Kentte yaşayan çocukların psikolojik sağlamlıkları ile benlik algıları arasında öz kontrol, atılganlık ve duygusal istikrar boyutları ve fiziksel yeterlik boyutlarının anlamlı ilişki göstermediği diğer boyutlarda görülen ilişkinin pozitif yönlü ve düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Buna göre kentteki çocuklarının benlik algıları yükseldikçe psikolojik sağlamlıklarının da yükseldiği ya da psikolojik sağlamlıkları yükseldikçe benlik algılarının da yükseldiği ancak bunun düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Köyde yaşayan çocukların benlik algılarının fiziksel yeterlik alt boyutu ile psikolojik sağlamlık boyutları arasında anlamlı ilişki görülmemiştir. Diğer boyutlardaki ilişkilerin genellikle pozitif yönlü ve düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Buna göre köydeki çocukların benlik algıları yükseldikçe psikolojik sağlamlıklarının da yükseldiği ya da psikolojik sağlamlıkları yükseldikçe benlik algılarının da yükseldiği ancak bunun düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
-

Çalışmanın sonuçları doğrultusunda araştırmacılara ve eğitimcilere birtakım öneriler sunulmuştur.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler:

- Bu araştırma halen devam etmekte olan pandemi döneminde yapılmıştır. Bu nedenle çalışmanın örneklem sayısı arttırılarak çalışma daha geniş gruplara uygulanabilir.
- Bu araştırmaya katılan çocukların akademik yeterlik seviyeleri diğer yeterlik alanlarından daha düşük çıkmıştır. Bu nedenle okul öncesi dönem çocuklarının

akademik yeterliklerinin desteklenmeleri amacıyla yapılabilecek çalışmalarla ilgili araştırma yapılabilir.

- Kentte yaşayan kızların sosyal yeterliklerinin daha yüksek, köyde yaşayan kızların akademik yeterliklerinin daha yüksek ve erkeklerin fiziksel yeterliklerinin daha yüksek çıkma nedenleri araştırılabilir.
- Kentte yaşayan kızların psikolojik sağlamlıklarını iletişim kurma, öz kontrol ve genel olarak erkeklerden yüksek görme nedenleri araştırılabilir.
- Köyde yaşayan kızların öz kontrol, görev yönelimi ve genel olarak erkeklerden yüksek düzeyde görme nedenleri araştırılabilir.
- Bu araştırmada psikolojik sağlamlık ve benlik algısı arasında düşük düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Yapılacak araştırmalarda sonraki eğitim kademelerinde ortaokul, lise gibi farklı dönemlerde bu ilişkinin birbirini nasıl yordadığına bakılabilir.
- Benlik algısı ve psikolojik sağlamlığın ilerleyen yaşlardaki etkilerini (akran ilişkileri, akademik başarı, aile ile ilişkiler) inceleyen boylamsal araştırmalar uygulanabilir.
- Çekirdek aile dışında kalan farklı aile yapılarında yetişen (parçalanmış aileler) çocukların benlik algısı ve psikolojik sağlamlık düzeylerine ilişkin araştırmalar yapılabilir.

Eğitimcilere Yönelik Öneriler:

- Çocuklarının akademik yeterliklerini arttırma ve ilkokula hazırlama konusunda öğrenciler desteklenebilir.
- Kent merkezindeki ve köydeki 5-6 yaş çocuklarının psikolojik sağlamlık bakımından duygusal istikrar boyutunu geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Köyde yaşayan çocukların duygusal istikrar boyutunda 2 yıl okul öncesi eğitim alanların yüksek çıktığı görüldüğünden velilerin çocuklarını okula daha uzun süreli göndermeleri konusunda bilinçlendirme yapılabilir.
- Ailelerin çocukların benlik algıları ile psikolojik sağlamlıklarını olumlu yönde etkileyecek ilk grup olmalarından dolayı ailelere yönelik eğitim seminerleri düzenlenebilir.

KAYNAKLAR

Açıkgöz, M. (2016). *Çukurova üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinin psikolojik sağlamlık ile mizah tarzları ve mutluluk düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın no. 443054) [Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Adler, A. (1956). In H. Ansbacher ve R. R. Ansbacher (Eds.), *The individual psychology of Alfred Adler*. New York: Harper & Row.

Akça, Z. K. (2012). *Genç yetişkinlikte algılanan anne-baba tutumlarının, kendini toparlama gücü ve benlik saygısı arasındaki ilişki* (Yayın no. 314111) [Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Akhtar, S., Ghayas, S. ve Adil, A. (2013). Self-efficacy and optimism as predictors of organizational commitment among bank employees. *International Journal of Research Studies in Psychology, 2*(2), 33-42. DOI:10.5861/ijrsp.2012.131

Aktan, B. Ş. ve Önder, A. (2018). Okul öncesi dönemde psikolojik dayanıklılık. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi, 4*(2), 20-30. Erişim Adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/ekuad/issue/38280/442770

Aktaş, B. (2020). *Okul öncesi dönem çocukların benlik algıları ve farklılıklara saygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın no. 636464) [Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi] https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Alıcı, A. (Der). (2006). *Hayata Yön Veren Sözler*. İstanbul: Epsilon Yayınları.

Argun, Y. (2005). *Anne-baba ve öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülüğü ile okul öncesi çocukların davranışsal-duygusal güçlüğü ve kendilik algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi.* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir. Erişim Adresi: http://hdl.handle.net/20.500.12397/6928

Armstrong, A. ve Galligan, R. (2011). Eq and psychological resilience to negative life events. *Personality and Individual Differences, 51*, 331- 336. DOI:10.1016/j.paid.2011.03.025

Arseven, A. (2016). Öz yeterlilik: Bir kavram analizi. *Electronic Turkish Studies*, *11*(19). DOI: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.10001

Aslan Yılmaz, H. (2016). Bir derleme: Benlik kavramına ilişkin bazı yaklaşımlar ve tanımlamalar. *Sosyal Bilimler Dergisi, 48*, 79-89. Erişim Adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/26800/283169

Atik, E. L. (2013). *Liseli ergenlerde bağlanma stilleri ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkide öz-yansıtma ve iç görünün rolü* (Yayın no. 33263) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi] https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Aydoğan, D. ve Eryiğit Madzwamuse, S. (2019). *Okullarda yılmazlığı güçlendirme el kitabı tüm okul yaklaşımı.* Ankara: Pegem Akademi.

Bacanlı, H. (1990). *Kendini ayarlama becerisinin çeşitli değişkenlerle ilişkisi.* (Yayın no. 11913) [Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Bal, E. (2004). *İlköğretim öğrencilerinin benlik algıları ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* (Yayın no. 172622) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Bagán, G., Tur-Porcar, A. M. ve Llorca, A. (2019). Learning and parenting in spanish environments: prosocial behavior, aggression, and self-concept. *Sustainability, 11*(19), 5193. Erişim Adresi: https://doi.org/10.3390/su11195193

Bandura, A. ve Walters, R. H. (1977). *Social learning theory* (Vol. 1). Prentice Hall: Englewood cliffs. Erişim Adresi: https://doi.org/10.1177/105960117700200

Bandura, A. (1986). The explanatory and predictive scope of self-efficacy theory. *Journal of social and clinical psychology*, *4*(3), 359. Erişim Adresi: https://doi.org/10.1521/jscp.1986.4.3.359

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The Exercise of Control*. New York: Freeman.

Barankin, C. T. ve Khanlou, N. (2007). Growing up resilient: Ways to build resilience in children and youth. Toronto: CAMH. (Centre for addiction And Mental Health) Erişim Adresi: https://www.camh.ca/en/health-info/guides-and-publications/growing-up-resilient

Bee, H., Boyd, D. ve Johnson, P. (2006). *Lifespan Development*: Second Canadian Edition.

Benard, B. (1991). Fostering resiliency in kids: Protective factors in the family, school, and community. San Francisco, CA. *WestEd Regional Educational Laboratory*.

Bencik, S., (2006). *Üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik ve benlik algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın no. 192729) [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi] https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Berk, L. (2015). *Child development*. Pearson Higher Education AU.

Bodin, G. (1994). A comparison of concepts in self-psychology and Winnicott's theory of the development of the self. *The Scandinavian psychoanalytic review*, *17*(1), 40-58. DOI: 10.1080/01062301.1994.10592309

Bonanno, G. A. (2004). Loss, trauma, and human resilience: have we underestimated the human capacity to thrive after extremely aversive events?. *American psychologist*, *59*(1), 20. DOI: 10.1037/0003-066X.59.1.20

Bredt, T.J. ve Burgy, L. (1996). Socil Self-Concept. In B.A. Bracken (Ed.), *Handbook of self concept* (317-373). New York: John Wiley & Sons.

Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard university press.

Bronfenbrenner, U. ve Evans, G. W. (2000). Developmental science in the 21st century: Emerging questions, theoretical models, research designs and empirical findings. *Social development*, *9*(1), 115-125. DOI: 10.1111/1467-9507.00114

Brofenbrenner, U. ve Morris, P. A. (2006). The bioecological model of human development. *Handbook of child psychology*, *1*, 793-828.

Budak, S. (2000). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat.

Bulut, B. (2016). *Ergenlerin anksiyete, sosyal destek ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayın no. 433837) [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Burger, Jerry M. (2006). *Kişilik. Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri.* **(**İ. D. Erguvan Sarıoğlu, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Büyüköztürk, Ş. (2016). *Veri analizi el kitabı.* Ankara: Pegem Akademi.

Carter, M. J. ve Fuller, C. (2015). Symbolic interactionism. Sociopedia. isa, 1(1), 1-17. DOI:10.1177/205684601561

Chen, H., Hong, Q., Xu, J., Liu, F., Wen, Y. ve Gu, X. (2021). Resilience coping in preschool children: the role of emotional ability, age, and gender. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *18*(9), 5027. DOI:10.3390/ijerph18095027

Coleman, J.C. ve Henry, L. B. (1990). The Nature Of Adolescence. N.Y: Routledge.

Condly, S. J. (2006). Resilience in children: A review of literature with implications for education. *Urban education*, *41*(3), 211-236. DOI:10.1177/0042085906287902

Coopersmith, S. (1967). The antecedents of self-esteem. San Francisco: W. H. Freeman & Co.

Corsini, R. J. (1999). *The dictionary of psychology*. Psychology Press.

Cüceloğlu, D. (1997). *İçimizdeki çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Cüceloğlu, D. (2004). *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çataklı M, (1985). *Transliteral equivalençe and reliabilty of the Turkish version of the Piers Harris children's self-concept scale.* (Yayın no. 36958) [Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Çeçen, A. R. (2008). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordamada bireysel bütünlük (tutarlılık) duygusu, aile bütünlük duygusu ve benlik saygısı. *Eğitimde Kuram Ve Uygulama, 4*(1), 19-30. Erişim Adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/eku/issue/5447/73870

Dayıoğlu, B. (2008). *Üniversite giriş sınavlarına hazırlanan adaylarda psikolojik sağlamlık: Öğrenilmiş güçlülük, algılanan sosyal destek ve cinsiyetin rolü* (Yayın no. 227695) [Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Demoulin, D. F. (1998). Addressing Self-Concept and Reading Needs of Elementary Children. *Journal of At-Risk Issues*, *4*(2), 34-37.

Demoulin, D. F. (1999). A personalized development of self-concept for beginning readers. *Education*, *120*(1), 14-14. Erişim Adresi: https://go.gale.com/ps/i.do?p=AONE&u=googlescholar&id=GALE|A56639696&v=2.1&it=r&sid=AONE&asid=d6e880d5

Demoulin, D. F. (2000). I Like Me: Enhancing Self Concept in Kindergarten-age Children Through Active School/Business Partnerships. *NASP Communiqué*, *27*(8), 90-95.

Deniz, M. E. (Ed). (2018). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Durlak, J. A. (1998). Common risk and protective factors in successful prevention programs. *American Journal of Orthopsychiatry*, *68*(4), 512-520. DOI: 10.1037/h0080360

Epstein, S. (1973). The self-concept revisited: Or a theory of a theory. *American psychologist*, *28*(5), 404. DOI:10.1037/h0034679

Epstein, J. L. ve Sheldon, S. B. (2002). Present and accounted for: Improving student attendance through family and community involvement. *The Journal of Educational Research, 95*(5), 308-318. DOI:10.1080/00220670209596604

Erata, F. ve Özbey, S. (2020). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Pearson Journal, 5*(9), 125-151. DOI: 10.46872/pj.171

Erdem, E. (2017). *Okul öncesi eğitime devam eden 4-5 yaşındaki çocukların yılmazlık özellikleri ve yılmazlığı destekleyici faktörlerin incelenmesi* (Yayın no. 461506) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Erikson, H. E (1968). Identity Youth and Crisis**.** New York: W.W. Norton and Company.

Ersanlı, K. (1996). *Lise öğrencilerinin benlik tasarımı düzeylerini etkileyen bazı etmenler*. (Yayın no. 10018) [Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Evans, J. D. (1996). *Straightforward statistics for the behavioral sciences*. Thomson Brooks/Cole Publishing Co.

Fraser, E. ve Pakenham, K. I. (2009). Resilience in children of parents with mental illness: Relations between mental health literacy, social connectedness and coping, and both adjustment and caregiving. *Psychology, health & medicine, 14*(5), 573-584.

Fuchs-Beauchamp, K. D. (1996). Preschoolers' inferred self-esteem: The behavioral rating scale of presented self-esteem in young children. *The Journal of Genetic Psychology, 157*(2), 204-210. https://doi.org/10.1080/00221325.1996.9914858

Furnham, A. ve Cheng, H. (2000). Perceived parental behaviour, self-esteem and happiness. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology, 35*(10), 463-470. https://doi.org/10.1007/s001270050265

Gander, J. M. ve Gandiner, H. W. (1995). *Çocuk ve ergen gelişimi* (A. Dönmez, N. Çelen, B. Onur, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Gençtan, E. (1998). *İnsan olmak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Geçtan, E. (2000). *Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışlar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

George, D. ve Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference. 11.0 update* (4th ed.). Boston: Allyn & Bacon.

Geniş, N. E. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarında bağlanma ve benlik algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayın no. 489915) [Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Gizir, C. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, *3*(28), 113-128.

Gökalan, S**.** (2000), *İlköğretim okulu öğrencilerinin (12-14 yaş) benlik tasarımı, atılganlık ve kendini açma düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişki.* (Yayın no. 93837) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Gross, J. J. ve John, O. P. (2003). Individual differences in two emotion regulation processes: implications for affect, relationships, and well-being. *Journal of personality and social psychology*, *85*(2), 348. DOI: 10.1037/0022-3514.85.2.348

Gülay, H. (2009). Okul öncesi dönemde akran ilişkiler. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *12*(22), 82-93. Erişim Adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/baunsobed/issue/50240/648062

Gülay Ogelman, H. (2015). Predictor effect of parental acceptance-rejection levels on the resilience of preschool children. Joumal Prosedia-Social and Behavioral Sciences, 174, 622-628. Erişim Adresi: https://core.ac.uWreader/82546760

Gülay Ogelman H. ve Önder A. (Ed.). (2020), *Çocuk ve psikolojik dayanıklılık*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Gültekin, D. (2014). *Yaratıcı drama eğitimin 60-72 aylık çocukların sosyal-duygusal gelişimine etkisi.* (Yayın no. 384753) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Gün, R.Ş. (2021). *Okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlamlık düzeyleri ile akran zorbalığı ilişkisinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi*. (Yayın no. 676630) [Yüksek Lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Halıcı, P. (2005). *Yatılı ilköğretim bölge okullarına devam eden ve ailesiyle birlikte yaşayan 12-14 yaş grubu çocukların saldırganlık eğilimleri ile benlik kavramlarının incelenmesi* (Yayın no. 170127) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi] https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Heard-Garris, N., Davis, M. M., Szilagyi, M. ve Kan, K. (2018). Childhood adversity and parent perceptions of child resilience. *BMC pediatrics*, *18*(1), 204. DOI: 10.1186/s12887-018-1170-3

Harter, S. (1990). Developmental Differences In The Nature of Self-Representations Implications For The Undarstanding Assessment and Treatment of Maladaptive Behavior. Cognitive Therapy and Research. n.14, (113-142). Erişim Adresi: https://link.springer.com/article/10.1007/BF01176205

Harter, S. (2012). *Benliğin inşası. Gelişimsel ve sosyokültürel temeller. Ankara:* Pegem Akademi Yayıncılık.

Howell, K. H., Graham-Bermann, S. A., Czyz, E. ve Lilly, M. (2010). Assessing resilience in preschool children exposed to intimate partner violence. *Violence and victims*, *25*(2), 150-164. DOI:10.1891/0886-6708.25.2.150

Huerta, M., Adema, W., Baxter, J., Corak, M., Deding, M., Gray vd., (2011). Early maternal employment and child development in five OECD Countries. OECD Social, Employment and Migration Working Papers, 118. OECD. Erişim Adresi: http://dx.doi.org/10.1787/5kg5dlmtxhvh-en

Işık, Ş. (2016). Türkiye'de kendini toparlama gücü konusunda yapılmış araştırmaların incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, *6*(45), 65-76. Erişim Adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpdrd/issue/42745/515929

İkiz, H. (2009). *6 yaş grubundaki çocukların benlik algıları ile aile işlevleri arasındaki ilişkinin incelemesi* (Yayın no. 250916) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi] https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

İnanç, B. ve Yerlikaya, E. E. (2018). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

James, W. (1963). *The varieties of religious experience*. University Books, New York.

Jenson, J. M. ve Fraser, M. W. (2006). A risk and resilience framework for child, youth, and family policy. *Social policy for children & families: A risk and resilience perspective. (3th. Edition) (pp. 15-43). London: SAGE Publications*

Kağıtçıbaşı, Ç., Berkman, S. ve Sunar, D. (1993). *Başarı ailede başlar.* İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

Kaner, S., Bayraklı, H. ve Güzeller, C. O. (2011). *Anne-babaların yılmazlık algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi.* Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. DOI: 10.1501/Ozlegt_0000000161

Karaırmak, Ö. (2006). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, *3*(26), 129-142. Erişim Adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpdrd/issue/21446/229856

Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karatas, Z. ve Cakar, F. S. (2011). Self-esteem and hopelessness, and resiliency: An exploratory study of adolescents in Turkey. *International Education Studies, 4*(4), 84-91. DOI:10.5539/ies.v4n4p84

Kemple, K. M. (1995). Shyness and self-esteem in early childhood. *The Journal of Humanistic Education and Development*, *33*(4), 173-182. DOI: 10.1002/j.2164-4683.1995.tb00103.x

King, A. (1997). Self-concept and self-esteem a clarification of terms. Journal of School Health, 67(2), 68-70. DOI: 10.1111/j.1746-1561.1997.tb06303.x

Kiremitçi, M., (2008), *Farklı suç türünden tutuklu erkek ergenlerin benlik algıları ile aile tutumlarının karşılaştırılması* (Yayın no. 231830) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Klein, H. A. (2000). Self-esteem and beyond. *Childhood education*, *76*(4), 240-240.

Kulaksızoğlu, A. (2002). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kurbanoğlu, S. (2004). Özyeterlilik inancı ve bilgi profesyonelleri için önemi. *Bilgi Dünyası*, *5(*2), 137-152.

Kuzgun. Y. (2002). *İlköğretimde rehberlik.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Leary, M. R. ve Tangney, J. P. (2003). The self as an organizing construct in the behavioral and social sciences. *Handbook of self and identity*, *15*, 3-14.

Lengua, L. J. (2002). The contribution of emotionality and self-regulation to the understanding of children's response to multiple risk. *Child development*, *73*(1), 144-161. DOI: 10.1111/1467-8624.00397

Lewis, M. ve Brooks-Gunn, J. (1979). Social Cognition and The Acquisition of The Self. New York: Plenum Pres, [60-75]. DOI: 10.1007/978-1-4684-3566-5

Mandleco, B. L. (2000). An organizational framework for conceptualizing resilience in children. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, *13*(3), 99-112. DOI: 10.1111/j.1744-6171.2000.tb00086.x

Markus, H. R. ve Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological review*, *98*(2), 224. DOI:10.1037/0033-295X.98.2.224

Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American psychologist*, *56*(3), 227. DOI: 10.1037/0003-066X.56.3.227

Masten, A. S., Best, K. M. ve Garmezy, N. (1990). Resilience and development: Contributions from the study of children who overcome adversity. *Development and psychopathology*, *2*(4), 425-444. DOI: https://doi.org/10.1017/S0954579400005812

Masten, A. S. ve Coatsworth, J. D. (1998). The development of competence in favorable and unfavorable environments: Lessons from research on successful children. American psychologist, 53(2), 205.

Masten, A. S. ve Gewirtz, A. H. (2006). Resilience in development: The importance of early childhood. Cell division. *Encyclopedia of early childhood* içinde. Erişim adresi: Centre of Excellence for Early Childhood Development.

Masten, A. S., ve Wright, M. O. D. (2010). Resilience over the lifespan: Developmental perspectives on resistance, recovery, and transformation. In J. W. Reich, A. J. Zautra, ve J. S. Hall (Eds.), *Handbook of adult resilience* (pp. 213–237). The Guilford Press.

Murphy, L. B. (1987). Further reflections on resilience. (Ed: E. J. Anthony ve B. J. Cohler) *The invulnerable child*, 101. New York: The Guilford Press.

Murray, C. (2003). Risk factors, protective factors, vulnerability, and resilience: A framework for understanding and supporting the adult transitions of youth with high-incidence disabilities. *Remedial and special education*, *24*(1), 16-26. DOI:10.1177/074193250302400102

Nair, N., Taylor, Z. E., Evich, C. D. ve Jones, B. L. (2020). Relations of positive parenting, effortful control, and resilience in rural Midwestern Latinx early adolescents. *Children and Youth Services Review*, *113*, 1-9. DOI: 10.1016/j.childyouth.2020.105003

Nelson, L. J., Hart, C. H., Evans, C. A., Coplan, R. J., Roper, S. O. ve Robinson, C. C.(2009). Behavioral and relational correlates of low self-perceived competence

in young children. *Early Childhood Research Quarterly, 24*(3), 350-361. DOI:10.1016/j.ecresq.2009.06.002

Nixon, J. A (1995). *The differences in academic self-esteem for a full-day anda half-day kindergarten.* Unpublished doctoral dissertation, University of Kansas State, Kansas.

Oktan, V. (2008). *Üniversite sınavına hazırlanan ergenlerin psikolojik sağlamlıklarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* (Yayın no. 231764) [Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Oral, S. (2022). *Okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlamlıkları ve duygusal zekaları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayın no. 738518) [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi] https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Öğülmüş, S. (2001). Bir kişilik özelliği olarak yılmazlık. I. Ulusal Çocuk ve Suç Sempozyumu: Nedenler ve Önleme Çalışmaları, Ankara (29-30 Mart). Erişim Tarihi: 20 Aralık 2022 https://avesis.ankara.edu.tr/yayin/cf29e0a9-827d-4f63-aafa-0c396757a006/bir-kisilik-ozelligi-olarak-yilmazlik

Ömeroğlu, E., Büyüköztürk, Ş., Çakan, M., Aydoğan, Y., Kılıç Çakmak, E., Akduman, G., vd. (2014). Okul öncesi sosyal beceri değerlendirme ölçeği anne-baba formuna ait norm değerlerinin belirlenmesi ve yorumlanması. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4*(2), 102-115. Erişim Tarihi: 20 Aralık 2022 https://dergipark.org.tr/tr/pub/egitimvetoplum/issue/5125/69800

Önder, A. (1997), *Küçük çocuklar için kendilik algısı ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması ve okul öncesi çocuklarında kendilik algısının yaş cinsiyet prematüre doğma ve okula devam Etme süresine ilişkin olarak incelenmesi* (Yayın no. 61727) [Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Öner, Ş., ve Özbey, S. (2022). Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal bilgiyi işleme becerileri ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal Of Social, Humanities And Administrative Sciences, 8*(53). DOI: 10.29228/J OSHAS.62751

Öz, F. ve Bahadır Yılmaz, E. (2009). Ruh sağlığının korunmasında önemli bir kavram: Psikolojik sağlamlık. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 16*(3),82-89.

Özbey, S. (2019). Okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeğinin (PERİK) geçerlik güvenirlik çalışması. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 10*(17), 756- 786. DOI: 10.26466/opus.518062

Özcan, Z. Ç., Eren Gümüş, A. ve Kotil, Ç. (2009). Purdue okul öncesi çocukları için benlik kavramı ölçeği'nin yapı geçerliği. *Eğitim Bilimler ve Uygulama Dergisi, 8*(16), 2-22.

Özdağ, S. (1999). *Psikodrama gruplarının hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin, benlik saygısı, atılgan davranış, empatik eğilim ve empatik beceri düzeylerine etkisi*. (Yayın no. 80925) [Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Özer, D. S. ve Özer, K. (2000). *Çocuklarda motor gelişim* (s.260-284). İstanbul: Kazancı A.Ş.

Özyürek, A., Gümüş, H., Çalışkan, K., Şirin, T. ve Gerçek, H. (2020). İlkokul öğrencilerinin benlik kavramının incelenmesi. *Journal of Humanities and Tourism Research, 10*(1), 1-13. DOI: 10.14230/johut714

Pajares, F. ve Schunk, D. H. (2001). Self-beliefs and school success: Selfefficacy. *Self perception, 2*, 239. Westport Connecticut, London: Ablex Publishing

Pellegrini, D. S. (1990). Psychosocial risk and protective factors in childhood. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics, 11*(4), 201–209. DOI: 10.1097/00004703-199008000-00009

Pianta, R. C. ve Walsh, D. J. (1998). Applying the construct of resilience in schools: Cautions from a developmental systems perspective. *School Psychology Review*, *27*(3), 407-417. DOI: 10.1080/02796015.1998.12085925

Ramirez, M. (2007). Resilience: A concept analysis. In *Nursing forum* (Vol. 42, No. 2, pp. 73-82). Malden, USA: Blackwell Publishing Inc. DOI:10.1111/j.1744-6198.2007.00070.x

Rosenberg, M. (1979). Conceiving the Self. Malabar, Robert E.

Sarı, M. ve Cenkseven F., (2008). İlköğretim öğrencilerinde okul yaşam kalitesi ve benlik kavramı. *Uluslar Arası İnsan Bilimleri Dergisi, 5*(2), 1-16.

Sarıca, Ö. (2010). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5 ve 6 yaş grubu çocuklarının benlik kavramlarının çeşitli sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmesi* (Yayın no. 254019) [Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Sarıkaya, A. (2015). *14-18 yaş arası ergenlerin benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki* (Yayın no. 414642) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi].

https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Schultz D. P, Schultz S. E. (2007). *Modern psikoloji tarihi.* (Y. Aslay, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Schunk, D. H. (1995). Self-efficacy, motivation, and performance. *Journal of applied sport psychology*, *7*(2), 112-137. DOI: 10.1080/10413209508406961

Sedikides, C., Gaertner, L. ve Toguchi, Y. (2003). Pancultural self-enhancement. *Journal of personality and social psychology*, *84*(1), 60. DOI:10.1037/0022-3514.84.1.60

Sertbaş, N. Ç. (2006). *İlköğretim öğrencilerinde davranış problemleri ve yordayan değişkenler* (Yayın no. 189816) [Yüksek Lisans tezi, Dokuz Eylül üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Shaffer, D. R. ve Kipp, K. (2010). Developmental psychology childhood & adolescence (eight edition). USA:Wadsworth.

Shavelson, R. J., Hubner, J. J. ve Stanton, G. C. (1976). Self-concept: Validation of construct interpretations. *Review of educational research*, *46*(3), 407-441. DOI: 10.2307/1170010

Stein, J. A., Leslie, M. B. ve Nyamathi, A. (2002). Relative contributions of parent substance use and childhood maltreatment to chronic homelessness, depression, and substance abuse problems among homeless women: Mediating roles of self-esteem and abuse in adulthood. *Child abuse & neglect*, *26*(10), 1011-1027. DOI: 10.1016/s0145-2134(02)00382-4

Strang, R. (1957). *The Adolencent Views Himself: A Psychology Of Adolensence*. New York: McGraw-Hill Book Co.

Sullıvan, H. S. (1954). *Psychiatric Interview.* New York: Norton.

Sun, J. ve Stewart, D. (2007). Age and gender effects on resilience in children and adolescents. International Journal of Mental Health Promotion, 6 (3), 1-28. DOI:10.1080/14623730.2007.9721845

Sümer, N. ve Şendağ, M. A. (2009). Orta çocukluk döneminde ebeveynlere bağlanma, benlik algısı ve kaygı. *Turk Psikoloji Dergisi*, *24*(63).

Sürücü, M. ve Bacanlı, F. (2010). Üniversiteye uyumun psikolojik dayanıklılık ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty (GUJGEF), 30*(2).

Şeremet, E.Ö. (2006). *Okul öncesi dönemi çocuklarının (5-6 Yaş) kendilik algılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* (Yayın no. 209723) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Tayfur, C. (2019). *Üniversite öğrencilerinde yalnızlık düzeyi ile benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki* (Yayın no. 586981) [Yüksek Lisans Tezi,

Üsküdar Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Telef, B. B. (2013). Psikolojik iyi oluş ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *28*(28-3), 374-384.

Terzi, Ş. (2008). Üniversite öğrencilerinde kendini toparlama gücünün içsel koruyucu faktörlerle ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 35*(35), 297-306.

Topcu Bilir, Z. (2019). *Yaşam becerileri programının beş yaş çocuklarının yaşam becerileri, benlik algıları ve sosyal duygusal uyum düzeylerine etkisi* (Yayın no. 546178) [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi].https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Tras, Z., Arslan, C. ve Hamarta, E. (2013). An Examınatıon Of Resılıence In Unıversıty Students In Terms Of Self-Esteem And Socıal Self-Efficacy. *International Journal of Academic Research*, *5*(3) ,323-328. DOI: 10.7813/2075-4124.2013/5-3/B.49

Trawick-Smith, J. (2014). Early childhood development. *Basım, Çeviren: Akman B, Nobel Yayıncılık*, 168-183.

Triandis, H. C. ve Gelfand, M. J. (1998). Converging measurement of horizontal and vertical individualism and collectivism. *Journal of personality and social psychology*, *74*(1), 118. DOI: 10.1037/0022-3514.74.1.118

Turaşlı, N. K. (2006). *6 yaş grubu çocuklarda benlik algısını desteklemeye yönelik sosyal-duygusal hazırlık programının etkililiğinin incelenmesi* (Yayın no. 191705) [Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Turaşlı, N. K. ve Zembat, R. (2013). 6 yaş grubu çocuklarda benlik algısını desteklemeye yönelik sosyal-duygusal hazırlık programının etkililiğinin incelenmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, *2*(2).

Turgut, Ö. (2015). *Ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin, önemli yaşam olayları, algılanan sosyal destek ve okul bağlılığı açısından incelenmesi* (Yayın no. 395175) [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Türkmen, S. (2019). *60-72 aylık çocukların motivasyon düzeyleri ile duygusal zekâ ve benlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın no. 535023) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Ulucan, K. T. (2013). Ebeveynleri Boşanmış Ergenlerin Yılmazlık, Benlik Saygısı, Başa çıkma ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayın no. 336125) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Ungar, M. (2004). A constructionist discourse on resilience: Multiple contexts, multiple realities among at-risk children and youth. *Youth and Society, 35, 341-365.* DOI: 10.1177/0044118X03257030

Ungar, M. (2012). Social ecologies and their contribution to resilience. In *The social ecology of resilience* (pp. 13-31). Springer, New York, NY.

Ungar, M., Ghazinour, M. ve Richter, J. (2013). Annual research review: What is resilience within the social ecology of human development?. *Journal of child psychology and psychiatry*, *54*(4), 348-366. DOI: 10.1111/jcpp.12025

Uslu, Ş. S. (2019*). Okul öncesi dönem çocukların yılmazlıkları ile sosyal değerleri kazanımları ve ailelerin yılmazlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın no. 548011) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Uzun, M. (2003). *9-14 yaş grubu çocukların benlik kavramı ve saldırganlığı pekiştirici faktörlerin belirlenmesi*. (Yayın no. 124216) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Ünsal, F. Ö. (2016). *Okul öncesi çocuklar için psikolojik dayanıklılık programının 5 yaş çocuklarının sosyal becerilerine ve problem davranışına etkisi*. (Yayın no. 437069) [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Verschueren, K., Doumen, S. ve Buyse, E. (2012): Relationships with mother, teacher, and peers: unique and joint effects on young children's self-concept, *Attachment & Human Development*, 14:3, 233-248. DOI: 10.1080/14616734.2012.672263

Werner, E. E. ve Smith, R. S. (2001). *Journeys from childhood to midlife: Risk, resilience, and recovery*. Ithaca, N.Y: Cornell University Press. DOI: 10.1542/peds.114.2.492

Wigfield, A., Eccles, J. S. ve Pintrich, P. R. (1996). Development between the ages of ll and 25. *Handbook of educational psychology*, *148*. Erişim Tarihi: 25 Kasım 2022 https://psycnet.apa.org/record/1996-98614-006

Windle, M. (1999). Critical conceptual and measurement issues in the study of resilience. (Ed: Glantz, M. D. ve Johnson, J. L.) Resilience and development: Positive life adaptations. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers

Yavuzer, H. (1994). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, Y. (2013). Ergenlerde saldırganlık ve sosyometrik popülerlik arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, *13*(2), 767-780.

Yenidünya, A. (2005). *Lise öğrencilerinde rekabetçi tutum, benlik saygısı ve akademik başarı ilişkisi*. (Yayın no. 189026) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Yeşilyaprak, B. (Ed). (2002). *Eğitim psikolojisi.* Ankara: Pegem Yayınları.

Yılmaz, K. ve Arıkan, R. S. (Ed). (2019). Eğitimde araştırma yöntemleri (s. 101-126). Ankara: Pegem Yayıncılık.

Yorulmaz, Z. (2017). *Okul öncesi öğrencilerinin benlik algılarının ve sosyal uyumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Yayın no. 494319) [Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Yörükoğlu A. (2000), *Çocuk ruh sağlığı***.** İstanbul: Özgür Yayınları.

Yule, K. (2017). *Caregivers' role in fostering resilience in preschoolers* (Doctoral dissertation, Marquette University).

Zincirkıran, Z. (2008). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 6 yaş grubu çocukların benlik kavramlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Yayın no. 250456) [Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Zolkoski, S. M. ve Bullock, L. M. (2012). Resilience in children and youth: A review. *Children and youth services review*, *34*(12) 2295-2303. DOI: 10.1016/j.childyouth.2012.08.009

EKLER

Ek-1 Kişisel Bilgi Formu

Çocuk Kodu:

Çocuğa Ait Bilgiler	
Çocuğun Doğum Tarihi	
Cinsiyeti	
Okul Öncesi Eğitim Alma Süresi	
Kardeş Sayısı	
Yaşadığı Yer	Köy ( ) Kent Merkezi ( )
Çocuğun Herhangi Bir Özel Gereksinimi Var mı?	EVET ( ) HAYIR ( ) Cevabınız EVET ise özel gereksinimi olan gelişim alanını lütfen işaretleyiniz. İşitsel ( ) Bedensel ( ) Davranışsal ( ) Zihinsel ( ) Sosyal ( ) Duygusal ( )

Anneye Ait Bilgiler	
Annenin Yaşı	
Eğitim Durumu	Okur-yazar değil ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Lisansüstü ( )
Çalışıyor mu?	Evet ( ) Hayır ( )
Mesleği	
Babaya Ait Bilgiler	
Babanın Yaşı	
Eğitim Durumu	Okur-yazar değil ( ) Lise ( ) İlkokul ( ) Üniversite ( )

Ek-2 Purdue Okul Öncesi Çocukları İçin Benlik Kavramı Ölçeği

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

Ek-3 Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

Ek-4 Purdue Okul Öncesi Çocukları İçin Benlik Kavramı Ölçeği Araştırma İzni

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

Ek-5 Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Araştırma İzni

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

Ek-6 Etik Kurul Onayı

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir

Ek-7 İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzni

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

Ek-8 Demografik Bilgi Formu Normallik Dağılım Sonuçları

Tablo 40. Demografik Bilgi Formu Normallik Dağılım Sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov[a]			Shapiro-Wilk		
	Statistic	**df**	**Sig.**	**Statistic**	**df**	**Sig.**
Öğrenci Doğum Yılı	,370	296	,000	,715	296	,000
Öğrenci Cinsiyeti	,358	296	,000	,635	296	,000
Öğrenci Kardeş Sayısı	,221	296	,000	,900	296	,000
Okul Öncesi Eğitim Alma Süresi	,462	296	,000	,562	296	,000
Yaşadığı Yer	,365	296	,000	,633	296	,000
Aile Tipi	,537	296	,000	,287	296	,000
Öğrencinin Bakımıyla İlgilenen	,531	296	,000	,246	296	,000
Öğrencinin Özel Gereksinimi Var mı?	,535	296	,000	,132	296	,000
Anne Yaşı	,054	296	,036	,991	296	,059
Anne Eğitim Düzeyi	,201	296	,000	,876	296	,000
Anne Çalışıyor mu?	,417	296	,000	,604	296	,000
Anne Meslek	,411	296	,000	,649	296	,000
Baba Yaşı	,111	296	,000	,963	296	,000
Baba Eğitim Düzeyi	,198	296	,000	,890	296	,000
Baba Çalışıyor mu?	,541	296	,000	,195	296	,000
Baba Meslek	,259	296	,000	,865	296	,000

ÖZGEÇMİŞ

Seda ALTAN

Eğitim

Derece	*Yıl*	*Üniversite, Enstitü, Anabilim Dalı*
Yüksek Lisans	2021-2023	Maltepe Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü/ Temel Eğitim Anabilim Dalı/Okul Öncesi Eğitimi
Lisans	2020-Halen	İstanbul Üniversitesi Auzef/ Çocuk Gelişimi Lisans Programı
Lisans	2007-2011	Dokuz Eylül Üniversitesi/Temel Eğitim Anabilim Dalı/ Okul Öncesi Öğretmenliği
Lise	2002-2006	Milas Anadolu Lisesi

İş/İstihdam

Yıl	*Görev*
2021-Halen	Esentepe Özel Eğitim Anaokulu- Öğretmen
2014-2021	Esentepe Anaokulu- Öğretmen
2011-2014	Değirmitaş İlkokulu- Öğretmen